

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Vytauto Januškos
V kurso, komercinės teisės,
Studijų šakos studento

Magistro darbas

**Fizinių asmenų bankroto sąlygos ir padariniai: lyginamoji analizė
Personal bankruptcy conditions and consequences: a comparative analysis**

Vadovas: Dr. Rimantas Simaitis
Recenzentas: Dr. Sigitas Barakauskas

Vilnius 2017

TURINYS

ĮVADAS	3
1. FIZINIŲ ASMENŲ BANKROTO SAMPRATA	6
1.1. Fizinį asmenų bankroto raida	6
1.2. Fizinį asmenų bankroto instituto tikslas ir bankroto modeliai	9
1.3. Bankroto ir nemokumo sąvokos samprata, atskyrimas	12
2. FIZINIO ASMENS BANKROTO BYLOS IŠKĖLIMO PROCEDŪROS YPATUMAI	17
2.1. Fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo sąlygos	17
2.2. Fizinio asmens teisės ir pareigos bankroto procese	20
2.3. Kreditorių teisės ir pareigos bankroto procese	21
2.4. Bankroto administratoriaus vaidmuo bankroto procese	23
2.5. Mokumo atkūrimo planas	27
2.6. Terminai fizinio asmens bankroto procese	31
2.7. Fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo atsisakymo pagrindai	33
2.8. Fizinio asmens nesąžiningumas	36
3. FIZINIO ASMENS BANKROTO INSTITUTO PALYGINIMAS KITŲ VALSTYBIŲ ATŽVILGIU	39
3.1. Fizinio asmens bankroto institutas Jungtinėje Karalystėje	39
3.2. Fizinio asmens bankroto institutas Vokietijoje	44
3.3. Fizinio asmens bankroto institutas Lenkijoje	49
3.4. Fizinio asmens bankroto institutas Švedijoje	54
3.5. Nagrinėtų asmens bankroto institutų pagrindinių aspektų lyginamoji lentelė	57
3.6. Fizinį asmenų bankroto turizmo problematika	63
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	66
LITERATŪRA	69
SANTRAUKA	74
SUMMARY	76

IVADAS

Skola, asmens negalėjimas atsiskaityti su savo kreditoriais – šių laikų kasdienybė, priskiriama kapitalistinei šalių santvarkai, tačiau tokia padėtis, kai skolos viršija turimą turtą, o skolų grąžinti jau nėra galimybių žinoma nuo pirmųjų civilizacijos susikūrimo dienų, tačiau bankroto institutas yra gana neseniai išsivystęs ir teisės aktais sureguliuotas.

Lietuvoje, kaip ir visame likusiame pasaulyje daugelis asmenų yra susidūrę su skolomis, su situacija, kai gaunamų pajamų neužtenka prisiimtiems įsipareigojimams padengti ar situacija, kai įsipareigojimų našta yra nepakeliama, likusių pajamų neužtenka būtinausiems žmogaus egzistenciniams poreikiams patenkinti, ir dėl to asmuo negali oriai gyventi.

Daugelyje metų Lietuvoje tokie asmenis buvo priversti visą gyvenimą gyventi su skolų našta, kurios su kiekviena uždelsta sumokėti diena didėja, o asmeniui mirus, skola perkeliama jo įstatyminiams įpėdiniams. Galiausiai 2013 m. kovo 1 d. Lietuvoje įsigaliojo fizinių asmenų bankroto įstatymas – sprendimo būdas, padėsiantis išvengti visą gyvenimą augančių skolų.

Nagrinėjamos temos aktualumas. Daugelyje pažangių valstybių fizinio asmens bankroto institutas gyvuoja jau dešimtmečius. 2000 m. gegužės 29 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė reglamentą (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų. Minėtame reglamente kuriame numatyta, kad Europos Sąjungos šalys savo nacionalinėse teisėse turi sudaryti galimybes bankrutuoti ne tik juridiniams asmenims, kaip buvo įprasta, bet ir fiziniams asmenims, tačiau Lietuva aukščiau minėtą reglamentą įgyvendino tik 2013 m. kovo 1 d.. Atsižvelgiant į šį faktą, kad fizinių asmenų bankroto institutas Lietuvoje – nauja sritis, tai galime teigti, kad šioje srityje turime per mažai patirties, be to fizinio asmens bankrotas yra visada aktualus dėl neatsakingo asmenų požiūrio į savo turimus finansus. Atsižvelgiant į tai būtina analizuoti Lietuvos teismų praktiką fizinių asmenų bankroto bylose, nagrinėti teisės doktriną bei nacionalinius ir Europos Sąjungos teisės aktus, kad būtų galima nustatyti sąlygas fizinio asmens bankroto iškelimui, nustatyti įmanomus asmenų nesąžiningumo atvejus, palyginti Lietuvos fizinio asmens bankroto institutą su kitų valstybių fizinio asmens bankroto institutais, kad būtų galima per atliktą analizę matyti šio instituto teigiamus bei neigiamus aspektus .

Darbo tikslas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos bei Europos Sąjungos norminiais teisės aktais, teisės doktrina, teismų praktika, išanalizuoti Lietuvos fizinių

asmenų bankroto institutą, fizinio asmens bankroto sąlygas ir padarinius, kad būtų galima pateikti palyginimą, kitų valstybių bankroto instituto atžvilgiu.

Darbo uždaviniai:

- Apibrėžti fizinių asmenų bankroto paskirtį, nemokumo sampratą;
- Nustatyti fizinių asmenų bankroto sąlygas Lietuvoje;
- Nustatyti fizinių asmenų bankroto padarinius Lietuvoje;
- Atlikus analizę palyginti Lietuvos fizinio asmens bankroto institutą su pasirinktomis valstybėmis (Jungtinė Karalystė, Vokietija, Lenkija, Švedija).

Darbo objektas. Atskleisti fizinio asmens bankroto instituto svarbą, reikšmę bei problemas, su kuriomis yra susiduriama egzistuojant tokiam institutui, darbe yra aptariamos fizinio asmens bankroto sąlygos ir padariniai per lyginamąją analizę su kitų valstybių institutais.

Darbo tyrimo metodai: Atsižvelgiant į tai, kad darbas yra analitinio lyginamojo pobūdžio didžiąją darbo dalį užims analizės metodas, tačiau siekiant įgyvendinti visus išsikeltus darbo tikslus ir uždavinius bus darbo rengimui naudojamos ne vienu mokslinio tyrimo metodu. Visame darbe naudojami šie tyrimo metodai:

- **Istorinis metodas**, šiuo metodu bus atskleista fizinių asmenų bankroto kilmė, susiformavimo priežastys, raida bei šiandieninė paskirtis;
- **Lingvistinis metodas** – šiuo metodu bus siekiama išanalizuoti mokslinius straipsnius, teisės normų turinį ir pateikti fizinio asmens bankroto analizę;
- **Lyginamasis tyrimo metodas**, kurio pagalba bus lyginami fizinio asmens bankroto institutai tarp Lietuvos ir kitų Europos sąjungos valstybių;
- **Loginės analizės metodas**, šiuo metodo pagalba bus pateikiami loginiai samprotavimai, pateikiamos išvados.

Darbo originalumas. Šio darbo išskirtinumą lemia tai, kad teisinėje mokslinėje literatūroje ši tema yra menkai analizuota. Šios temos išskirtinumą lemia ir tai, kad fizinių asmens bankroto institutas Lietuvoje yra gana naujas reiškinys, tad yra gana nauja teismų praktika fizinių asmenų bankroto bylose, taip pat originalumą lemia būtinumas palyginti Lietuvos fizinio asmens bankroto institutą su kitų valstybių institutu, kad būtų galima vertinti šio instituto tinkamumą.

Darbo metu naudoti šaltiniai: Lietuvos Respublikos bei Europos Sąjungos teisės aktai; užsienio teisės doktrina, teismų praktika, moksliniai straipsniai. Didžiąją dalį

darbe bus remiamasi teismų praktika, jos analize.

1. FIZINIŲ ASMENŲ BANKRORO SAPMRATA

Siekiant atsakyti į baigiamojo darbo išsikeltus uždavinius yra tikslinga šioje dalyje apžvelgti bankroto proceso raidą, tiek pasauliniu mastu, tiek nacionaliniu mastu, apžvelgti pasaulyje egzistuojančius bankroto proceso modelius ir išskirti jų panašumus bei skirtumus, aptarti pasaulyje egzistuojančią nemokumo sąvoką.

1.1. Fizinų asmenų bankroto raida

Nuo pat pirmųjų civilizacijos susikūrimo dienų yra susiduriama su asmens nemokumu – vienu iš sudėtingiausių visuomenės reiškinių. Šis reiškinys aptinkamas ir senųjų tautų pirmuosiuose teisės aktuose: Indijos civilizacijos – Manų teisinys; Mesopotamijos civilizacijos – Hamurabio kodeksas; Judėjos civilizacijos – Mozės įstatymai. Senųjų civilizacijų teisyneose asmenų susidūrusių su nemokumu garantas už skolos grąžinimą būdavo ne jų turtas, o dažniausiai patys skolininkai ar jų šeimos nariai. Tačiau atsižvelgiant į senovės tautų gyvenimo sąlygas, socialinio išsivystymo lygį, susiklosčiusias kultūros ir istorijos tradicijas, nėra jokio pagrindo diskusijai apie bankroto procedūrų egzistavimą, nes iš esmės aptartos situacijos labiau rodo vykdymo proceso užuomazgas.¹

Senovės Graikijoje skolininkas, kuris negalėdavo pasidengti savo skolų, tapdavo skolos vergu kartu su savo žmona ir vaikais, kaip senųjų civilizacijų teisyneose, ir turėdavo savo fiziniu darbu pasidengti skolas. Tačiau daugelyje Graikijos miestų-valstybių skolos vergovės laikas buvo ribojamas, be to skolos vergams buvo garantuojama sveikatos bei gyvybės išsaugojimas.²

Romėnai savo visuomenėje taip pat susidūrė su nemokumo problema, negalėjimu atsiskaityti su kreditoriais. Romėnai savo parengtame įstatymų rinkinyje „Dvylikos lentelių įstatymas“ numatė, jog skolininkas, kuris netinkamai įvykdo savo įsipareigojimus kreditoriui, gali būtų nužudomas arba perduodamas į vergiją.³ Tačiau nors Romos teisėje skolininkų nemokumo klausimas buvo sprendžiamas drastiškai (perduodant į vergiją, nužudant), tačiau būtent pirmiausiai Romos visuomenėje keitėsi požiūris į prasiskolinčius asmenis, pradėta riboti savavališki kreditorių veiksmai, pradėta

---

¹ S. Kavalnė, V. Mikuckienė, R. Norkus, R. Velička. Bankroto teisė. Pirmoji knyga, Justitia, Vilnius 2009, p.159;

² T. Aitis Fizinų asmenų bankrotas, 2013, p.10;

³ Omar. P. J. European Insolvency Law. Ashgate Publishing Company, 2004, p. 3;

pirmiausiai išieškojimą nukreipti ne į skolininko asmenį, o skolininko turtą. Būtent, dėl šių minėtų priežasčių, pirmosios bankroto šaknys ir yra kildinamos iš Romėnų „Dvylikos lentelių įstatymo“.⁴

Pati bankroto sąvoka atsirado vėlesniais laikais – viduramžiais, kai suklestėjo šiauriniai Italijos prekybiniai miestai: Venecija, Genuja. Šiuose miestuose įsivyravo amatai, prekyba, kartu ir pinigų apyvarta bei kredito vartojimas, ėmė klestėti pirkliai, bankininkai, be to pažymėtina, kad Viduramžių Italijos teisė iš dalies perėmė Romėnų teisėje suformuotus bankroto teisės principus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad didžiausią įtaką prekybiniams santykiams viduramžiais darė aukščiau minėti miestai, tai būtent šių Italijos prekybinių miestų teisė ir yra laikoma šiuolaikinio bankroto proceso ištakomis.⁵ Taip pat pabrėžtina, kad žodis bankrotas kilo iš italų kalbos, itališkai „banca rotta“⁶ reiškia sudaužytas stalas. Šis žodžių junginys kilo iš tuo metu Italijoje vyravusio papročio: bankininkai viešuose vietose turėdavo suolą ant kurio vykdavo savo veiklą, o bankininkui žlugus suolas būdavo sulaužytas, taip visiems parodant, jog asmuo, kuriam priklausė suolas, nebegali tęsti savo veiklos.⁷

1244 metais Venecijoje buvo priimtas statutas, kuriame buvo įtvirtintas bankroto procesą reguliuojančios normos, o Genujoje 1488 metais. Šie minėti statutai buvo orientuoti labiau į komercinių subjektų bankrotą, kadangi šiuo laikmečiu būtent pirkliai ir bankininkai dažniausiai tapdavo nemokus. Viduramžių Italijos procesas pasižymėjo tuo, kad vykdant bankroto procedūrą aktyviai dalyvaudavo kreditoriai, kadangi jiems būdavo perduodamas valdyti visas skolininko turtas, be to pažymėtina ir tai, kad bankroto procedūrose buvo leidžiama dalyvauti visiems skolininko kreditoriams, neatsižvelgiant į tai, ar jų reikalavimai buvo sąlyginiai ar ne, terminai sueję ar ne.⁸

Daugelį metų įvairiose valstybėse bankrotas buvo laikomas sunkiu nusikaltimu, o fizinių asmenų nemokumo problemų sprendimo būdai nesikeitė ir išliko tokie patys, kaip turto konfiskavimas, laisvės atėmimas, teisės verstis prekyba atėmimas ar net mirties bausmė, net ir tuo metu išsivysčiusiuose ir pažangiuose valstybėse.⁹

---

⁴ TAMŠIŪNIENĖ, E. TEREBEIZA, Ž. BOLZANAS, D. *European Scientific Journal*, 2013, edition vol.9 NO.22 [žiūrėta 2017 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://eujournal.org/index.php/esj/article/view/1641/1632>;

⁵ KAVALNĖ, S; MIKUCKIENĖ, V; NORKUS, R; VELIČKA, R. *Bankroto teisė, pirmoji knyga: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2009, p.166;

⁶ Tarptautinių žodžių žodynas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.zodziai.lt/reiksme&word=Bankrotas&wid=2327>;

⁷ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p.10;

⁸ KAVALNĖ, S; MIKUCKIENĖ, V; NORKUS, R; VELIČKA, R. *Bankroto teisė, pirmoji knyga: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2009, p.167;

⁹ OMAR. P. J. *European Insolvency Law*. Ashgate Publishing Company, 2004, p. 5.;

Pirmieji fizinių asmenų bankroto lūžiai įvyko anglosaksų teisės sistemų valstybėse: 1883 m. Anglijoje priėmus Bankroto įstatymą bei 1898 m. Jungtinėse Amerikos valstijose (toliau tekste –JAV) priimtas bankroto įstatymas dar kitaip vadinamas „Nelsono aktu“.¹⁰ Tačiau tik 1978 m. JAV priėmė reformuotą Bankroto įstatymą, kuris ir dabar yra laikomas vienas palankiausių teisės aktų nemokiems asmenims.¹¹ Tuo tarpu Jungtinėje Karalystėje esminiai fizinio nemokumo klausimai išsprendė tik 1986 m., kai buvo priimtas automatinis skolų nurašymo institutas.

Kontinentinėje Europoje fizinių asmenų bankroto įstatymai pradėti priiminėti tik XX a. pabaigoje. Pirmoji šalis priėmusi bankroto įstatymą buvo Danija 1984 m., kiek vėliau fizinio asmens bankroto įstatymą priėmė ir kitos valstybės: Prancūzija priėmė bankroto įstatymą leidžiantį pirmąjį kartą fiziniams asmenims bankrutuoti. Vokietija 1999 m. priėmė „Insolvenzordnung“, Bankroto įstatymą, kuris pirmąjį kartą suteikė skolininkams galimybę būti atleistiems nuo skolų, Skandinavijos šalyse teisės aktai įteisinantys fizinių asmenų bankroto priimti XX a. paskutiniajame dešimtmetyje.¹²

Europoje daugelyje valstybių įtvirtinus savo nacionalinėse teisėje bankroto institutą, 2000 m. Europos Sąjungos (toliau tekste – ES) Taryba priėmė reglamentą dėl bankroto bylų, kuriame numatyta ne tik juridinių asmenų bankroto galimybė, bet ir fizinio asmenų bankroto galimybė. Šis ES priimtas teisės aktas suteikė ne tik teisę bankrutuoti fiziniams ar juridiniams asmenims, bet ir suteikė teisę fiziniams asmenims atlikti bankroto procedūras kitose valstybėse narėse. Atsižvelgiant į tai, kad fizinis asmuo gali kitoje šalyje bankrutuoti ir būti nuo skolų atleistas, toks asmuo turi teisę būti bankrutavęs ir kitoje valstybėje narėje.¹³

ES Tarybai priėmus aukščiau minėtą reglamentą, mūsų kaimyninės šalys savo nacionalinėje teisėje fizinių asmenų bankrotą institutą įsitvirtino ankščiau: Estija 2004 m.; Lenkija 2008 m., Latvija 2010 m..

Tuo tarpu Lietuvoje pirmąsias fizinio asmens nemokumo apraiškas galima pastebėti dar XVI a.. Lietuvos Didžiosios kunigaikštystė Statutuose buvo įtvirtinta fizinio asmens neribota atsakomybė: atsiskaitymui neužtenkant turto, skolininkas buvo išduodamas asmeniu, t.y. už skolą turėdavo atidirbti fiziniu darbu, kai kuriais atvejais už skolas galėdavo atsakyti ir tretieji asmenys, t.y. skolininko vaikai ar giminaičiai.¹⁴

---

¹⁰ ZIEGEL, J. S. *Comparative consumer insolvency regimes*. Hart Publishing, 2003, p. 4;

¹¹ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p.14;

¹² TABB, C. J. *Lessons from the Globalization of Consumer Bankruptcy*. Law & Social Inquiry, 2005, p. 765;

¹³ 2000 m. gegužės 29 d. Europos reglamentas 1346/2000 „Dėl bankroto bylų“. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, 2000, Nr. L 160/1;

¹⁴ ALIŠAUSKAS, V. JOVAIŠA, L. kiti. *Lietuvos Didžiosios kunigaikštijos kultūra*, Vilnius, 2001, p. 707;

Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės statutai veikė kuris laikas ir po Lietuvos – Lenkijos padalijimo iki 1840 metų, kai Lietuvos teritorijoje įsigaliojo 1832 metų Rusijos imperijos įstatymų sąvadas. Minėtame įstatymų sąvade buvo numatyta, kad bankrutavusiais asmenimis buvo prižįstami tie, kurie negalėjo įvykdyti visų savo prisiimtų įsipareigojimų, t.y. esant asmens nemokumui, be to buvo įtvirtinta bankroto procese pažangių normų: numatyta galimybė sudaryti taikos sutartį, suformuluotos įsipareigojimų vykdymo atidėjimo taisyklės, nustatyti terminai kreditoriniams reikalavimams pareikšti, nustatyta procedūra skolininko sandoriams pripažinti negaliojančiais, bei kitos tuo metų pažangios normos.¹⁵

Tarpukariu, t.y. 1918-1940 metais, Lietuvoje bankroto teisė buvo sudėtingoje padėtyje, kadangi tuo laikmečiu skirtingose Lietuvos teritorijose bankroto santykiams sureguliuoti veikė skirtingi, nevienodų teisinių sistemų ir kultūrų įstatymai, neleisdami valstybėje suformuoti vieną bendrą teisės sistemą.¹⁶

Apie nemokumą bei bankroto institutą imtą kalbėti tik atgavus Lietuvai nepriklausomybę. 1992 metais buvo priimtas Įmonių bankroto įstatymas, kuris ne kartą buvo taisytas, ir tik 2001 metais įsigaliojo pakeistas Įmonių bankroto įstatymas, kuris su tam tikrais pataisymais galioja ir šiai dienai. Tačiau pažymėtina, kad šis įstatymas apėmė tik juridinių asmenų nemokumą, fizinių asmens nemokumas nebuvo reguliuojamas, nors Lietuva 2004 m. įstojo į ES. Galiausiai 2013 m. kovo 1 d. Lietuvoje įsigaliojo fizinių asmenų bankroto įstatymas.

Reikia pažymėti, kad bankroto institutas, o ypač fizinių asmenų bankroto institutas, Lietuvoje yra pakankamai naujas visuomenės reiškiny, lyginant su kitų valstybių patirtimi remiantis aukščiau pateikta bankroto raida. Atkreiptinas dėmesys, kad norint įsigilinti į esamą Lietuvoje fizinių asmenų bankroto instituto situaciją, reikia palyginti su kitų valstybių patirtimi, kad būtų galima daryti prielaidas dėl šio minėto instituto reikšmingumo ir veiksmingumo mūsų visuomenėje.

1.2. Fizinių asmenų bankroto instituto tikslas ir bankroto modeliai

Apžvelgus aukščiau pateiktą fizinių asmenų bankroto raidą, kurios apžvelgimas leidžia suprasti esamas bankroto institutų tendencijas, galima paanalizuoti pasaulyje susiformavusius fizinių asmenų bankroto institutų modelius bei instituto tikslą.

---

¹⁵ S. KAVALNĖ, S; MIKUCKIENĖ, V; NORKUS, R; VELIČKA, R. *Bankroto teisė, pirmoji knyga: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2009, p.182;

¹⁶ *Ibid.*, p.183.

Bankroto teisės tikslas – reglamentuoti teisinius santykius, kai skolininkas nesugeba vykdyti savo įsipareigojimų, sukurti nemokių ūkio subjektų pasitraukimo iš ekonominės veiklos arba jų mokumo atkūrimo mechanizmą, bei užtikrinti, kad kuo labiau būtų apsaugoti kreditorių interesai, bei nepažeisti kreditorių interesai.¹⁷ Taigi sukonkretinant fizinių asmenų bankroto tikslą, galima teigti, kad pagrindinis bankroto proceso tikslas yra sugrąžinti nemokų asmenį, į aktyvią ekonominę rinką, anuliuojant įsiskolinimus, kuriuos skolininkas yra nepajėgus išmokėti ar jų išmokėjimas būtų nepakeliama našta skolininko ekonominiam stabilumui.

Fizinio asmens bankroto instituto įtvirtinimu siekiama dviejų tikslų – užtikrinti fizinio asmens kreditorių interesus ir kartu suteikti galimybę sąžiningam fiziniam asmeniui atkurti savo mokumą. Fizinio asmens mokumo atkūrimas galimas įvairiais būdais – išdėstant skolų mokėjimą, atleidžiant skolininką nuo visų ar dalies skolų, ir pan. Fizinio asmens bankroto instituto tikslas - užtikrinti teisingą skolininko ir jo kreditorių interesų pusiausvyrą, atkuriant fizinio asmens mokumą ir užtikrinant kreditorių reikalavimų tenkinimą įstatymo nustatyta tvarka.¹⁸

Apžvelgiant bankroto instituto modelius pažymėtina, kad pasaulyje egzistuoja daug įvairių valstybių, su skirtingomis valdymo formomis, kultūra, teisine sistema, nuo valstybių, kurios yra visiškai konservatyvios iki visiškai liberalių, tačiau šiai dienai pasaulyje yra paplitę du fizinių asmenų bankroto modeliai:

- Anglo–amerikietiškas, vadinamas „Fresh start“;
- Kontinentinis–europietiškas „Earned fresh start“.

Anglo–amerikietiškas „Fresh start“, išvertus iš anglų kalbos reiškiantis „naują pradžią“, modelis susiformavo Jungtinėse Amerikos Valstijose. Atsižvelgiant į Jungtinių Amerikos Valstijų liberalią teisę, į jos kapitalistinę sistemą, kuri skatina tarp vartotojų besaikį vartojimą, tai pagal „Fresh start“ modelį bankrutuoti gali kiekvienas panorėjęs asmuo, o taikomos bankroto procedūros, kurių reikia prisilaikyti norint asmeniui bankrutuoti, yra gana paprastos.¹⁹

„Fresh start“ modelis yra orientuotas į visišką nemokaus fizinio asmens skolų panaikinimą, kai toks asmuo po bankroto procese esamų procedūrų yra visiškai

---

¹⁷ KAVALNĖ, S; MIKUCKIENĖ, V; NORKUS, R; VELIČKA, R. *Bankroto teisė, pirmoji knyga: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2009, p.35;

¹⁸ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje dėl G. A. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-443-823/2014;

¹⁹ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p.14.

atleidžiamas nuo visų turėtų skolinių įsipareigojimų ir asmeniui tokiu atveju yra suteikiama nauja galimybė viską pradėti nuo pradžių, be skolų.²⁰

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus faktus galima teigti, kad „Fresh Start“ modelis yra vienas palankiausių modelių skolininkui, kadangi tokio modelio valstybė nedaug kišasi į kreditinių santykių reguliavimą, bankrutuojančiam asmeniui yra leista pasirinkti, kaip atiduoti skolas: atsisakyti viso savo turto ar atiduoti skolas per nustatytą terminą iš gaunamo atlyginimo.²¹

Kitas pasaulyje paplitęs, daugiausiai Europos žemyne, kontinentinis–europietiškas „Earned fresh start“ modelis, išvertus į lietuvių kalbą jis gali būti vadinamas „atidėta nauja pradžia“. „Atidėta nauja pradžia“ reiškia, kad savo naują pradžią nemokus asmuo pasiekia ne iškart, ją reikia pasiekti, tokį modelį taikančiose šalyse fizinių asmenų bankrotas galimas tik esant asmens nekaltumui, nėra tyčinio bankroto fakto dėl jo nemokumo.

„Earned fresh start“ modelį taikanti valstybė priešingai nei „Fresh start“ modelį taikanti valstybė prieš bankrutuojantį asmenį nusistačiusi gana griežtai, dažnai bankrutuojančiam asmeniui yra nustatyta eilė procedūrų, kuriuos įgyvendinus yra pripažįstamas fizinio asmens bankrotas. Bankrutuojančio asmens turto realizavimas neatleidžia tokį asmenį nuo prisiimtų įsipareigojimų nevykdymo, kadangi „Earned fresh start“ modelį taikančiose valstybėse bankrutuojančiam asmeniui yra taikomas mokumo atkūrimo planas, kurį sąžiningai vykdant yra galimas asmens bankrutavimas (detalesnė informacija apie bankrutuojančio asmens mokumo atkūrimo planą bus pateikiama šio darbo antroje dalyje).

Taip pat pažymėtina, kad šį modelį propaguojančiose valstybėse didelis dėmesys skiriamas atsakingam kreditavimui, papildomam teisiniam reguliavimui, per didelio namų ūkio įsiskolinimo prevencijai.²² Tai parodo, kad bankroto įstatymai šio modelio valstybėse yra griežti, kontroliuojantis bankroto procesą, kad visų pirmą bankroto procesas būtų skirtas beviltiškų skolų nurašymui, o ne fizinių asmenų bankroto skatinimui.

Apibendrinat aukščiau pateiktą informaciją galima teigti, kad „Fresh start“ modelis lyginant su „Earned fresh start“ modeliu yra palankesnis skolininko atžvilgiu, kadangi pirmasis modelis, suteikia skolininkui galimybę pasirinkti, kaip atiduoti skolas, be to bankroto procesas yra liberalesnis. Antruoju modeliu bankroto procesas nėra toks

---

²⁰ LIVSHITS, I. *Consumer Bankruptcy: A Fresh Start*, Stanfordm, 2005, p.2;

²¹ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p.17;

²² *Ibid.*, p.15;

liberalus kaip pirmasis. Pirmiausiai dėl to, kad procesas labiau kontroliuojamas tokį modelį pasirinkusių valstybių. Tokios valstybės sukuria bei taiko tokias bankroto proceso sąlygas bankrutuoti norinčiam asmeniui, kad asmeniui būtinas sąžiningumas dėl nemokumo atsiradimo, bankrutuoti norinčiam asmeniui būtina laikytis mokumo atkūrimo plano.

1.3. Bankroto ir nemokumo sąvokos samprata, atskyrimas

Toliau šiame darbe nagrinėjant išsikeltus probleminius klausimus yra svarbu atskirti nemokumo ir bankroto sąvokas. Bankroto žodžio atsiradimą jau aptariame prieš tai apžvelgdami bankroto proceso raidą, o Lietuvių kalbos žodynas nurodo, kad bankrotas – negalėjimas išsimokėti skolų, suvargimas.²³ Nemokumo žodžio reikšmė nėra aiškinaime Lietuvių kalbos žodyne, tačiau tame pačiame žodyne pateikiama žodžio mokus reikšmė – turintis galimybę mokėti. Tad vadovaujantis mokumo apibrėžimu galima nustatyti priešingą žodžio mokumas reikšmę. Nemokus – neturintis galimybę mokėti. Atsižvelgiant į šių dviejų žodžių reikšmes, matoma, kad jos panašios, todėl būtina analizuojant atskirti jų sąvoką.

Nemokumo sąvoka reglamentuota Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo (toliau tekste – FABI) 2 str. 2 d., įstatyme numatyta, kad fizinio asmens nemokumas – fizinio asmens būklė, kai jis negali įvykdyti skolinių įsipareigojimų, kurių mokėjimo terminai suėję ir kurių suma viršija 25 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas minimaliąsias mėnesines algas (toliau tekste – MMA).

Atsižvelgiant į įstatyme įtvirtintą nemokumo sąvoką, būtų galima išskirti tokius fizinio asmens nemokumui nustatyti taikomus kriterijus:

- 1) skolos suma turi viršyti 25 MMA;
- 2) skolų mokėjimo terminai turi būti suėję
- 3) asmuo faktiškai neturi turėti galimybės šias skolas pasidengti.

Lietuvos aukščiausiasis teismas (toliau tekste – LAT) civilinėje byloje Nr. 3K-3-269-219/2015 yra pažymėjęs, kad situacija, kai asmens finansiniai įsipareigojimai didesni nei jo turimas turtas, tačiau gaunamos pajamos leidžia per protingą laikotarpį šiuos įsipareigojimus įvykdyti, reiškia, kad asmuo gali vykdyti skolinius įsipareigojimus. Vien tai, kad asmens turimų skolų suma viršija jo turimo turto vertę, nereiškia asmens nemokumo fakto, jeigu jis gauna pajamas, kurios yra pakankamos skoloms padengti. Taip

²³ Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://lkzd.lki.lt/Zodynas/Visas.asp>;

pat vien didelių pajamų gavimo faktas automatiškai nereiškia asmens mokumo, jeigu gaunamų, nors ir didelių, pajamų neužtenka jo įsipareigojimams padengti. Nustatant, ar asmuo pajėgus vykdyti savo įsipareigojimus, būtina nustatyti ir įvertinti jo per ataskaitinį laikotarpį (mėnesį) mokėtiną pinigų sumą, gaunamas pajamas, gaunamų sumų realumą, lėšas, būtinas pragyvenimui.

Atsižvelgiant į tai, kas aukščiau išdėstyta Lietuvoje nemokumo sąvoka yra naudojama skolininko turtinei padėčiai nustatyti, tuo tarpu kitose pasaulio valstybėse nemokumo sąvoka vartojama, kaip sinonimas bankroto sąvokai. Šių sąvokų naudojimą, kaip sinonimu galima rasti Jungtinės Karalystės teisėje, terminas bankrotas (angl. Bankruptcy) vartojamas kalbant apie fizinius asmenis, o juridinių asmenų atžvilgiu vartojamas nemokumo (angl. insolvency) terminas, Vokietijos teisėje vartojami du terminai: Zahlungsunfähigkeit, kuris į Lietuvių kalbą gali būti verčiamas, kaip nemokumas, ir Insolvenz, kuris gali būti verčiamas tiek nemokumas, tiek bankrotas. Rusijos įstatymuose terminai taip pat vartojami, kaip sinonimai. Tą suponuoja Rusijos federalinio įstatymo „Apie nemokumą (bankrotą)“ pavadinimas.²⁴

Plačiau nagrinėjant nemokumo sąvoką Jungtinės Karalystės teisėje galima pasakyti, kad nagrinėjama sąvoka bankroto įstatymuose konkrečiai apibrėžta nėra, tačiau vadovaujantis 1986 m. bankroto įstatymo 268 str. „Definition of “inability to pay”, etc.; the statutory demand“²⁵ galima susidaryti išvadą apie nemokumo sampratą Jungtinėje Karalystėje. Atsižvelgiant į minėtą Jungtinės Karalystės bankroto įstatymo straipsnį galima teigti, kad asmuo gali būti laikomas nemokiu tik toks asmuo, kuris negali sumokėti savo turimų skolų, jei tas skolas reikia apmokėti nedelsiant, t. y. kreditoriui pareikalavus, toks asmuo, vadovaujantis minėto įstatymo straipsniu, gali teikti prašymą bankroto bylos iškėlimui. Konkreti suma, nuo kurios būtų laikoma, jog asmuo nemokus, kaip kad Lietuvoje nustatytas 25 MMA, Jungtinėje Karalystėje nėra nustatyta, atsižvelgiant į tai Jungtinės Karalystės teismai kiekvieną kartą atsižvelgia į faktinę asmens situaciją priima sprendimą dėl bankroto bylos iškėlimo. Kad įvertinti ar asmuo yra nemokus, Jungtinės Karalystės teismai vadovaujasi dviejų pakopų metodu nemokumui nustatyti. Pirmiausiai teismai įvertina realią asmens situaciją, ar asmuo vadovaujantis racionalumu galima tokį asmenį laikyti nemokiu, jei asmuo laikomas

---

²⁴ KAVALNĖ, S; MIKUCKIENĖ, V; NORKUS, R; VELIČKA, R. *Bankroto teisė, pirmoji knyga*: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009, p. 65;

²⁵ Jungtinės Karalystės bankroto įstatymas (Insolvency Act), 1986, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>;

nemokiu, tai teismas tikrina ar byla gali būti keliama atsižvelgiant į jurisdikciją.²⁶ Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, pažymėtina, kad Jungtinėje Karalystėje dėl asmens nemokumo sprendžia teismas vadovaudamasis racionalumu.

Apžvelgiant Vokietijos įstatymuose įvirtintą nemokumo sampratą, kad kaip ir Jungtinės Karalystės atžvilgiu, taip ir Vokietijoje, įsiskolinimo suma, nuo kurios asmuo laikomas nemokiu taip pat nėra nustatyta. Vokietijos bankroto įstatymo „Insolvency Statute“ 16 straipsnis numato, kad norint iškelti bankroto bylą yra reikalingas priežasties buvimas.²⁷ Bankroto bylos iškėlimo priežastys yra numatytos minėto įstatymo 17 – 19 straipsniuose. Nemokumas pripažįstamas tada, kai skolininkas yra nepajėgus įvykdyti prisiimtų piniginių prievolių, kurių vykdymo terminas yra suėjęs, taip pat pažymėtina, kad viena iš priežasčių gali būti pernelyg didelis įsiskolinimas, kuris atsiranda tada, kai skolininko turto nepakanka padengti esamiems įsipareigojimams.²⁸ Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad Vokietijoje fizinis asmuo laikomas nemokiu, jei jis nepajėgus įvykdyti prisiimtų prievolių arba jei yra akivaizdu, kad pasibaigus skolos padengimo terminui asmuo nepajėgs įvykdyti savo prievolių.

Kitas paminėtinas nemokumo apibrėžimas yra numatytas Jungtinių Amerikos Valstijų teisėje. Jungtinių Amerikos Valstijų bankroto įstatyme²⁹ nurodoma, kad asmuo laikomas nemokiu, kai jo atžvilgiu yra pradėtos nemokumo procedūros ir tik priėmus teismo sprendimą asmuo laikomas bankrutavusiu. Taip pat pažymėtina, kad nemokumas yra asmens finansinė padėtis, kai asmens skolų suma yra didesnė nei tinkamai įkainota subjekto nuosavybė. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad Jungtinėse Amerikos valstijose asmuo nemokiu yra laikomas bet kuris asmuo, kuriuo turimas turtas yra mažesnis už turimus įsiskolinimus. Pažymėtina, kad Jungtinėse valstijose taip pat nėra reikalaujama minimalios įsiskolinimo sumos.

Apžvelgus kelių valstybių nemokumo apibrėžimus galima patvirtinti Kristinos Bernotaitės teiginį, kad užsienio teisės normose nemokumas suvokiamas kaip skolininko nesugebėjimas įvykdyti savo įsipareigojimų, trūkstant trumpalaikio turto, arba faktinis negalėjimas įvykdyti einamojo mokėjimo. Taip pat Kristina Bernotaitė pažymėjo, kad šių nemokumo sąlygų iškėlimas pirmiausiai susijęs su tuo, kad užsienyje įstatymų leidėjai

---

²⁶ FLETCHER, F. I. *Insolvency in private international law. National and international approaches, Second edition.* Oxford university press, 2005, p. 32;

²⁷ Vokietijos bankroto įstatymas (Germany Insolvency Statute), 1994, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/englisch_inso.html;

²⁸ KAVALNĖ, S; MIKUCKIENĖ, V; NORKUS, R; VELIČKA, R. *Bankroto teisė, pirmoji knyga:* vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009, p. 72;

²⁹ Jungtinių Amerikos Valstijų bankroto įstatymas (US code, title 11, Chapter 1) General provisions [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/11/101>;

siekia užkirsti kelią skolininko manipuliacijoms nemokumo procedūromis, taip pat išvengti subjekto, turinčio finansinių sunkumų, priešlaikinio bankroto.³⁰

Šios dalies pradžioje, aptariant žodžių bankrotas ir nemokumas reikšmes, minėjau, jog dažnai yra tapatinamos nemokumo ir bankroto sąvokos. Atsižvelgiant į tai, kad nemokumo sąvoka jau yra aptarta šiame darbe, tad reikėtų aptarti ir fizinio asmens bankroto sampratą, be to yra būtina atskirti vieną sąvoką nuo kitos, norint pasiekti šiame darbe išsikeltų tikslų.

LR Civilinis kodeksas (toliau tekste – CK), be kita ko, nagrinėja kreditoriaus ir skolininko veiksmus (jų teises bei pareigas), kai skolininkas tampa nemokus arba kai dėl tam tikrų skolininko veiksmų jis gali tapti nemokus, tačiau nepateikia paties nemokumo (nemokumo būklės) apibrėžimo. Pažymėtina, kad atskirais atvejais sąvoka nemokumas CK yra tapatinama su sąvoka bankrotas. Pavyzdžiui CK 6.792 str. 1 d. 3 p. sakoma – „likviduojamas arba tampa nemokus (iškeliamas bankroto byla)“. Kitais atvejais sąvoka nemokumas ir sąvoka bankrotas čia pateikiamos kaip alternatyvios būsenos. Pavyzdžiui CK 6.961 str. 2 d. nurodoma – „kai patikėtoju iškeliamas bankroto byla ar jis tampa nemokus“.³¹

FABI nėra pateiktos konkrečios bankroto sąvokos, tačiau šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kas yra bankroto procesas – „fizinio asmens bankroto procedūrų visuma.“.

Norint apibrėžti bankroto sampratą, taip pat reikia atkreipti dėmesį į bankroto tikslą – likviduoti visą skolininko turtą ir paskirstyti gautas lėšas (bei gaunamas mėnesines pajamas) kreditoriams, siekiant atsikratyti beviltiškų skolų ir pradėti gyvenimą iš naujo.³²

Atsižvelgiant į visą tai kas aukščiau išdėstyta galima teigti, kad fizinio asmens bankrotas tai fizinio asmens būseną, kai fiziniam asmeniui yra iškelta bankroto byla dėl fiziniam asmeniui atsiradusio nemokumo.

Apžvelgus nemokumo ir bankroto sampratą darytina išvada, kad šios sąvokos yra panašios, tarpusavyje susijusios, tačiau jos nėra tapačios. Šios dvi sąvokos panašios tuo, kad pats bankrotas susideda iš asmens nemokumo bei kitų reikalingų procedūrų, kad asmuo būtų paskelbiamas bankrutavusiu. Šių sąvokų skirtumas, leidžiantis atskirti bankroto ir nemokumo sąvokas, yra tas, kad bankrotas – juridinis faktas, kuris teisiškai įtvirtina, kad nemokiam fiziniam asmeniui pradėta bankroto procedūra, o tuo tarpu nemokumas apibūdina finansinę fizinio asmens padėtį, kai esant blogai finansinei būklei

³⁰ BERNOTAITĖ, K. *Nemokumo teisinio reguliavimo ypatumai*. Jurisprudencija. 2005, p 14;

³¹ BUTKUS, K. JAZBUTIS, R. KELPŠAS, T. LAUŽIKAS, E. VELIČKA, R. VIŠINSKIS V. *Taikomasis mokslinis tyrimo darbas: Fizinųjų asmenų nemokumo problemų sprendimo būdų analizė*, Vilnius, 2005, p. 3;

³² AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p. 16;

asmuo negali toliau vykdyti ateities įsipareigojimų ar atsiskaityti su įsiskolinimais, kurių terminai jau yra suėję.

2. FIZINIO ASMENS BANKROTO BYLOS IŠKĖLIMO PROCEDŪROS YPATUMAI

Pirmoje dalyje apžvelgus bankroto proceso raidą, pasaulyje egzistuojančius bankroto proceso modelius, egzistuojančią nemokumo sąvoką. šioje dalyje yra tikslinga nustatyti fizinių asmenų bankroto instituto Lietuvoje sąlygas ir padarinius, kad tolimesniame darbe, būtų galimybę Lietuvoje egzistuojantį bankroto institutą palyginti su kitose valstybėse egzistuojančiais institutais.

2.1. Fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo sąlygos

2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų preambulės 9 punkte apibrėžiamas šio reglamento taikymas asmenų atžvilgiu ir nurodoma, kad šis reglamentas turi būti taikomas bankroto byloms, kai skolininkas yra fizinis ar juridinis asmuo, prekybininkas ar individualus asmuo. Atsižvelgiant į šio reglamento 4 straipsnio 2 dalį, pasakytina, kad šis reglamentas nepateikia skolininko apibrėžimo, kuriam gali būti iškelta bankroto byla, neapibrėžia kokios yra bankroto proceso šalių teisės ir pareigos, bei kitų bankroto instituto sąlygų, Visas fizinių asmenų bankroto bylos iškėlimo sąlygas, jos eigą ir užbaigimą, šis reglamentas palieka išspręsti kiekvienai valstybei narei savo nacionalinėje teisėje. Nors valstybėse narėse yra skirtingas fizinių asmenų bankroto teisinis reguliavimas, tačiau kiekviena valstybė narė vadovaudamasi šio aukščiau minėto reglamento 16 straipsniu „vienos valstybės narės teismo sprendimas asmeniui iškelti bankroto bylą, pripažįstamas visose kitose valstybėse narėse nuo to momento, kai sprendimas įsiteisėja bankroto bylą iškėlusioje valstybėje“.³³ Pavyzdžiui, Lietuvos teismas turės pripažinti Jungtinės Karalystės teismo sprendimą iškelti nemokumo bylą fiziniam asmeniui, nors Lietuvoje fizinio asmens bankroto iškėlimo sąlygos yra skirtingos.

Remiantis Fizinių asmenų bankroto įstatymu, Lietuvoje bankroto procedūros gali būti vykdomos fiziniam asmeniui, kurio pagrindinių turtinių interesų vieta yra Lietuvos Respublikoje.³⁴ Atsižvelgiant į tai FABI taikymas nėra susietas su fizinio asmens pilietybe, nuolatine gyvenamąja vieta ar darbo vieta Lietuvoje. Dėl bankroto bylos iškėlimo į Lietuvos teismus gali kreiptis tiek Lietuvoje nuolatinę gyvenamąją vietą

---

³³ 2000 m. gegužės 29 d. Europos reglamentas 1346/2000 „Dėl bankroto bylų“. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, 2000, Nr. L 160/1;

³⁴ Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012. Nr. 57-2823;

turintis ir čia dirbantis asmuo, tiek ir asmuo, kuris gyvena ir dirba užsienio valstybėje, tačiau pažymėtina, kad bankrotuoti siekiantis asmuo Lietuvoje turi turėti turto, kreditorių, skolinių įsipareigojimų.

Vadovaujantis FABĮ galima teigti, kad Lietuvoje bankroto byla gali būti iškelta fiziniam asmeniui, kurio pagrindinių interesų vieta yra Lietuvos Respublikoje ir kuris yra nemokus. Nemokumas Lietuvos Respublikos Fizinų asmenų bankroto įstatyme įvardintas kaip fizinio asmens būklė, kai jis negali įvykdyti skolinių įsipareigojimų, kurių mokėjimo terminai suėję ir kurių suma viršija 25 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas minimaliąsias mėnesines algas. 2016 m. birželio 22 d. Nr. 644 Lietuvos Vyriausybės nutarime dėl minimaliojo darbo užmokesčio didinimo buvo patvirtinta minimali mėnesinė alga – 380,00 Eur.³⁵ Atsižvelgiant į tai galima teigti, kad fizinis asmuo gali kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo, kai jis negali įvykdyti skolinių įsipareigojimų, kurių mokėjimo terminai suėję ir kurių suma viršija 9500,00 Eur.

Atkreiptinas dėmesys, kad fizinio asmens bankroto procesą gali inicijuoti tik pats fizinis asmuo. Pagal FABĮ 4 straipsnį asmuo privalo ne vėliau kaip prieš mėnesį iki pareiškimo iškelti bankroto bylą pateikimo teismui dienos apie tai pranešti visiems savo kreditoriams. To paties įstatymo straipsnis numato, kad suėjus šiam terminui, asmuo turi kreiptis į apygardos teismą pagal savo gyvenamąją vietą pateikiant pareiškimą dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo. Pareiškime iškelti bankroto bylą teismui turi būti nurodomos fizinio asmens nemokumą sukėlusios priežastys, pridedami šį nemokumą pagrindžiantys dokumentai, nurodomas kreditorių ir skolininkų sąrašas, fizinio asmens rekvizitai ryšiams palaikyti, gali būti siūloma bankroto administratoriaus kandidatūra, nurodoma informacija apie įspėjimą kreditoriams, duomenys apie pajamas (gaunamas ir būsimas), turtą, įkeistą turtą, teismuose iškeltas bylas, išlaikomų asmenų sąrašą ir nurodomos būtiniesiems poreikiams ar individualiai/ūkinei veiklai vykdyti būtinos lėšos.

Pagal FABĮ 6 straipsnio 1 dalį teismas priima nutartį iškelti fizinio asmens bankroto bylą tuomet, jei nustato, kad fizinis asmuo yra nemokus ir nėra FABĮ 5 straipsnio 8 dalyje nustatytų pagrindų atsisakyti iškelti bankroto bylą. Taigi, fizinio asmens bankroto bylos iškėlimui būtina nustatyti ne tik fizinio asmens nemokumo faktą, bet ir įvertinti, ar nėra FABĮ 5 straipsnio 8 dalyje numatytų pagrindų, kuriems esant teismas atsisako iškelti fizinio asmens bankroto bylą.³⁶

Vadovaujantis FABĮ 5 straipsnio 8 dalimi galima teigti, kad teismas atsisako iškelti

---

³⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. birželio 22 d. Nr. 644 „Dėl minimaliojo darbo užmokesčio didinimo“. TAR, 2016-06-22, Nr. 17577;

³⁶ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje dėl R. J. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-1767-657/2014;

fizinio asmens bankroto bylą, jeigu yra bent viena iš šių sąlygų:

1) pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą nagrinėjimo metu teismas nustato, kad fizinio asmens būklė neatitinka FABĮ 2 straipsnio 2 dalyje nurodytosios (Nemokumo būklės). Nustatant fizinio asmens būklę, nėra įskaitomi kreditorių reikalavimai, kurie FABĮ 29 straipsnio 7 dalyje nustatyta tvarka negali būti nurašyti;

2) paaiškėja, kad fizinis asmuo per paskutinius 3 metus iki pareiškimo iškelti bankroto bylą priėmimo tapo nemokus dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.67 straipsnyje nurodytų sudarytų sandorių, pažeidžiančių kreditorių teises, neprivalėdamas sudaryti šių sandorių, ar kitokių veiksmų, kurie Civilinio kodekso nustatyta tvarka laikomi nesąžiningais;

3) paaiškėja, kad fizinis asmuo tapo nemokus dėl savo žalingų įpročių (piktnaudžiavimo alkoholiu, narkotinėmis ar kitomis psichotropinėmis medžiagomis, azartinių lošimų ir kitų);

4) paaiškėja, kad fizinis asmuo yra nubaustas už nusikaltimus ar baudžiamuosius nusizengimus, nurodytus Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 207, 208, 209, 216, 222, 223³⁷ straipsniuose, ir jo teistumas nėra išnykęs, jeigu dėl to jis tapo nemokus;

5) nuo fizinio asmens bankroto proceso nutraukimo ar pabaigos nepraėję 10 metų, išskyrus FABĮ 10 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 7 punktuose nurodytus atvejus;

6) paaiškėja, kad fiziniam asmeniui yra iškelta neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens, kurio dalyvis yra fizinis asmuo, bankroto byla.³⁸

Teismų praktikoje pripažįstama, kad sąžiningas fizinis asmuo laikytinas visiškai nemokiu tada, kai sąžiningo fizinio asmens finansinė būklė yra kritinė ir jis negali vykdyti skolinių įsipareigojimų, kurių įvykdymo terminai yra suėję. Be to, pripažįstama, kad nemokumui nustatyti reikia atlikti fizinio asmens nemokumo priežasčių analizę, įvertinti fizinio asmens skolinių įsipareigojimų apimtį, turimo turto masę, taip pat galimas skolininko perspektyvas įvykdyti savo skolinius įsipareigojimus, atitinkamai sprendžiant galimybę kelti ar nekelti fiziniam asmeniui bankroto bylą (Vilniaus apygardos teismo 2013 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1628-345/2013).

Atsižvelgiant į tai, kas aukščiau išdėstyta galime teigti, kad Lietuvoje iškelti fizinio asmens bankroto bylą gali tik pats skolininkas, be to norint, kad teismas patvirtintu tokio asmens pareiškimą ir pradėtų bankroto bylą reikalaujama, kad toks asmuo atitiktų tam

³⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios., 2000, Nr. 89-2741;

³⁸ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje dėl R. J. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-1767-657/2014;

tikrus FABĮ keliamus reikalavimus: pradelstų įsiskolinimų terminai turi būti jau suėję, pradelstų įsiskolinimų suma turi būti didesnė nei 25 MMA, kas šiai dienai sudaro 9500,00 Eur, taip pat asmuo turi būti sąžiningas, nemokumas turi būti atsiradęs ne dėl asmens tyčiniu veiksmy dėl kurių teismas galėtų atsisakyti iškelti fizinio asmens bankroto bylą.

2.2. Fizinio asmens teisės ir pareigos bankroto procese

Ankstesnėje šio darbo dalyje aptarus, koks fizinis asmuo gali pradėti fizinio asmens bankroto procedūrą, šioje dalyje bus aptarta kokios yra bankrutuojančio asmens teisės ir pareigos bankroto procese.

Pažymėtina, kad fizinis asmuo, kuriam iškelta bankroto byla teisme, įgyja specifinį bankrutuojančio asmens statusą. Bankrutuojančio asmens statusas suteikia skolininkui tam tikras specialias teises ir pareigas bankroto procese. Šių specialių teisių ir pareigų nesilaikymas, tokiam fiziniam asmeniui, gali užtraukti tam tikrą teisinę atsakomybę, pradedant baudžiamąja ir baigiant bankroto bylos nutraukimu.

Vadovaujantis į FABĮ 16 straipsnį galima išskirti tokias pagrindines fizinio asmens pareigas bankroto procese – turtinės pareigos: atsakingai valdyti ir naudoti visą turimą turtą, visus gautus grynuosius pinigus (gautą atlyginimą už naudojimąsi fizinio asmens autoriaus teisėmis, už naudojimąsi teise į fizinio asmens išradimą, gautą palikimą, išloštą pinigų sumą, gautus apdovanojimus, gautas dovanas, premijas ir kitas lėšas), ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo jų gavimo dienos įmokėti į asmeninę sąskaitą kredito įstaigoje, šis dydis yra priskirtas prie valstybės reguliuojamo rodiklio, t. y. bankrutuojantis fizinis asmuo, gaunantis daugiau mėnesinių pajamų nei bazinė socialinė išmoka, visą perviršį privalo skirti kreditorinių įsipareigojimų dengimui, taip pat pervesti lėšas į depozitinę sąskaitą kreditorių reikalavimams tenkinti ir administravimo išlaidoms apmokėti plane nustatytais terminais ir tvarka, pagal galimybes dirbti arba užsiimti kita pajamų duodančia veikla, siekti susirasti geriau apmokamą darbą, papildomų pajamų kreditorių reikalavimams patenkinti.

Kitos neturtinės fizinio asmens pareigos – bendradarbiauti su administratoriumi, kai organizuojamos bankroto procedūros, pateikti visus su bankroto procesu susijusius dokumentus, informuoti apie gyvenamosios vietos pakitimą ar kitų kontaktinių adresų pasikeitimą, įsiteisėjus teismo nutarčiai patvirtinti planą, ne rečiau kaip kartą per tris mėnesius teikti bankroto administratoriui savo sąskaitų kredito įstaigose išrašus. Jeigu

fizinis asmuo, vykdamasis individualią ir (ar) ūkinę veiklą, turi sąskaitą (nedepozitinę) individualiai ir (ar) ūkininko veiklai vykdyti, jis turi taip pat teikti bankroto administratoriui išrašus ta pačia tvarka.

FABĮ 17 straipsnis pateikia fizinio asmens teisės bankroto procese, kurios padeda ginti jo interesus. Vienos svarbiausių suteikiamų teisių fiziniam asmeniui būtų šios: parengti ir pateikti bankroto administratoriui mokumo plano patikslinimą, kuriuo būtų galima greičiau atkurti fizinio asmens mokumą ar kuriuo būtų panaikinti apsunkinimai planą įgyvendinti; fizinis asmuo turi teisę gauti iš administratoriaus duomenis apie turto pardavimą bei informaciją apie lėšų naudojimą, taip pat turi teisę surasti ir pasiūlyti administratoriui turto pirkėją, tol kol neprasidėjo varžytinės dėl turto pardavimo; dalyvauti kreditorių susirinkimuose bei užginčyti kreditorių susirinkimo priimtus sprendimus ir juos paskelbti negaliojančiais; gauti iš kredito įstaigos depozitinės sąskaitos išrašus apie lėšų naudojimą, paaiškėjus, kad bankroto administratorius lėšas naudojo ne plane nustatytiems tikslams ar pažeidė kitas fizinio asmens teises arba teisėtus interesus, kreiptis į teismą, jei tam yra pagrindo, kad būtų atstatydintas administratorius, atlyginti nuostoliai ir paskirtas naujas administratorius,

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta galima teigti, kad fizinio asmens pagrindinės pareigos bankroto procese – tinkamai ir nustatytais terminais vykdyti mokumo atkūrimo planą, stengtis gauti daugiau pajamų, kad būtų patenkinta kuo daugiau kreditorių reikalavimų ir esant pajamų padidėjimui būtina apie tai informuoti administratoriui, taip pat bendradarbiauti su administratoriumi ir jam pateikti visus reikiamus dokumentus. Pagrindinės teisės yra ginti savo interesus, kad būtų tinkamai administratoriaus paskirstomos lėšos kreditoriams, būtų teisingai parduodamas turtas, ir esant pažeidimui ginti savo pažeistas teises teisme.

2.3. Kreditorių teisės ir pareigos bankroto procese

Be fizinio asmens dalyvaujančio bankroto procese yra svarbi ir kita šalis – kreditoriai. FABĮ 3 straipsnyje reglamentuota, jog fizinio kreditoriai – fiziniai ir juridiniai asmenys, turintys teisę reikalauti iš fizinio asmens įvykdyti prievolės ir įsipareigojimus, tarp jų: 1) mokesčių mokėjimo atveju – juos surinkti įpareigotos valstybei atstovaujančios institucijos; 2) darbo užmokesčio nemokėjimo ir dėl darbo santykių atsiradusios žalos neatliginimo atveju – fizinio asmens darbuotojai (jų įpėdiniai); 3) iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų suteiktų paskolų ir su valstybės

garantija gautų paskolų negražinimo atveju – valstybei atstovaujančios institucijos; 4) iš Europos Sąjungos lėšų suteiktos paramos negražinimo atveju – Europos Sąjungos lėšas administruojanti institucija; 5) kiti kreditoriai.

Įstatyminis reguliavimas leidžia spręsti, jog tam, kad fizinį ar juridinį asmenį būtų galima pripažinti fizinio asmens kreditoriumi Fizinį asmenų bankroto įstatymo prasme, kurį privalu informuoti apie ketinimą kreiptis į teismą dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo, jo reikalavimo teisė turi būti egzistuojanti ir vykdytina ne mažiau kaip prieš mėnesį iki pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą pateikimo teismui.³⁹

Pagrindiniai fizinio asmens bankroto instituto tikslai – užtikrinti fizinio asmens kreditorių interesus ir kartu suteikti galimybę sąžiningam fiziniam asmeniui atkurti savo mokumą.⁴⁰ Šio tikslo siekiama, per skolininko ir jo kreditorių interesų pusiausvyrą, kuri pasireiškia tuo, kad FABĮ iš esmės siekiama sukurti efektyvų teisinį mechanizmą sudarantį sąlygas atkurti fizinio asmens mokumą, užtikrinti kreditorių reikalavimų tenkinimą įstatymo nustatyta tvarka tuo pačiu išlaikyti teisingą kreditorių ir skolininko interesų pusiausvyrą.⁴¹

Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad fizinio asmens atleidimas nuo skolų yra kreditorių nuosavybės teisės apribojimas, kuris gali būti pateisinamas bankroto procedūros tikslais, tokiais kaip siekis apsaugoti asmens orumą ir išvengti visiško fizinio asmens nuskurdinimo, tačiau toks apribojimas neturi neproporcingai perkelti naštos kreditoriams.⁴² Atsižvelgiant į tai, vienas pagrindinių bruožų atskiriančiu kreditorius iš kitų bankroto proceso subjektų – yra ypatingai didelis jų ekonominis suinteresuotumas proceso eiga ir baigtimi. Todėl kiekvienas kreditorius yra suinteresuotas užsitikrinti kaip galima didesnę savo patenkinamų kreditorinių reikalavimų dalį.

FABĮ 24 straipsnyje pateikiamos tų kreditorių, kurių reikalavimus patvirtino teismas teisės bankroto procese. Vadovaujantis minėtu straipsniu kreditoriai turi teisę dalyvauti ir ginti savo interesus kreditorių susirinkimuose; reikalauti, kad jų interesai būtų tenkinami mokumo plane numatyta tvarka; teikti savo pasiūlymus fiziniam asmeniui ir bankroto administratoriui; gauti informaciją apie bankroto eigą; kreiptis į teismą dėl fizinio asmens bankroto bylos nutraukimo ar dėl administratoriaus

---

³⁹ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje dėl D. R. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-527-324/2014;

⁴⁰ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje dėl G. A. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-443-823/2014;

⁴¹ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje dėl R. J. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-485-658/2014;

⁴² Europos žmogaus teisių teismas. 2004 m. liepos 20 d. sprendimas byloje Bäck v. Finland, No. 37598/97;

atstatydinimo ir pasiūlyti naują kandidatūrą; ginti savo teises įstatymo numatyta tvarka.

Pažymėtina, kad Lietuvoje kreditorių interesus, kurių kreditorinius reikalavimus patvirtino teismas, taip pat atstovauja kreditorių susirinkimas. Kredito susirinkimas įtvirtintas FABĮ 25 straipsnyje, vadovaujantis minėtu straipsniu, pirmasis kreditorių susirinkimas turi įvykti ne vėliau kaip 40 dienų nuo teismo nutarties dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo įsiteisėjimo dienos. Vėliau susirinkimai turi būti šaukiami ne rečiau kaip kartą į pusmetį. Kreditorių susirinkimo teisės yra įtvirtinto FABĮ 26 straipsnyje, vadovaujantis šiuo straipsniu pažymėtina, kad kreditorių susirinkimas turi teisę rinkti kreditorių susirinkimo pirmininką; nagrinėti kreditorių skundus dėl bankroto administratoriaus veiksmų; reikalauti, kad bankroto administratorius pateiktų savo veiklos ataskaitas; tvirtinti bankroto administratoriaus išlaidų sąmatą; spręsti klausimus dėl bankrutuojančio fizinio asmens veiklos vykdymo; kreiptis į teismą dėl bankroto administratoriaus pakeitimo; spręsti kitus kreditorių susirinkimo kompetencijai FABĮ priskirtus klausimus.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta galima teigti, kad kreditorius – fiziniai ir juridiniai asmenys, turintys teisę reikalauti iš fizinio asmens įvykdyti prievolės ir įsipareigojimus įstatymo numatyta tvarka tam, kad būtų užtikrinti fizinio asmens kreditorių interesai. Atsižvelgiant į tai pagrindinė kreditoriaus teisė yra gauti iš fizinio asmens pajamų pagal numatytą mokumo įgyvendinimo planą.

2.4. Bankroto administratoriaus vaidmuo procese

FABĮ 2 straipsnio 3 dalis nurodo, kad bankroto administratorius – fizinis arba juridinis asmuo arba juridinio asmens padalinys (filialas), Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau tekste – ĮBI) nustatyta tvarka turintys teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas ar Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo (toliau tekste – ĮRI) nustatyta tvarka turintys teisę teikti įmonių restruktūrizavimo paslaugas.

Teismas formuojant vienodą teismų praktiką pasisakė, kad skiriant bankroto administratorių fizinio asmens bankroto byloje įtvirtinamos nuostatos, kad tikslinga vadovautis principais, kuriais vadovojamasi suformuotoje teismų praktikoje dėl administratoriaus paskyrimo įmonių bankroto bylose, tačiau tuo pačiu teismų praktikoje pripažįstama, kad skiriant administratorių fizinio asmens bankroto byloje, būtina atsižvelgti į skirtingą šių teisinių institutų paskirtį: vienu atveju siekiama tenkinti

kreditorių reikalavimus iš bankrutuojančios įmonės turto, tuo pačiu likviduoti įmonės skolininkės skolų našta, taip apsaugant kreditorius nuo dar ilgesnio uždelsimo atsiskaityti (ĮBĮ 1 str.), kitu atveju – sudaryti sąlygas atkurti sąžiningų fizinių asmenų mokumą užtikrinant kreditorių reikalavimų tenkinimą siekiant teisingos skolininko ir jo kreditorių interesų pusiausvyros (FABĮ 1 str.).⁴³ Atsižvelgiant į šią suformuotą teismų praktiką galima teigti, kad skirtingai nei įmonių bankroto procese, fizinio asmens bankroto procese prioritetą yra skiriamas skolininko interesų užtikrinimui. Tam, kad šis tikslas būtų pasiektas, bankroto administratoriui yra numatytos plačios funkcijos, kurių įgyvendinimas yra glaudžiai susijęs su fizinio asmens bendradarbiavimu, o taip pat ir jo prigimtinių teisių užtikrinimu.

Aptariant FABĮ 12 straipsnyje bankroto administratoriui suteiktas teises ir pareigas galima teigti, kad visos bankroto administratoriaus pareigos ir teisės siejasi su protingai ir gerai organizuoto bankroto proceso priežiūra ir vykdymu. Bankroto administratoriaus pareigas galima skirti į dvi dalis: pirmoji dalis nuo teismo nutarties iškelti bylą įsiteisėjimo iki teismo nutarties patvirtinti mokumo planą ir antroji dalis nuo nutarties patvirtinti mokumo planą įsiteisėjimo.

Iki mokumo plano patvirtinimo bankroto administratorius privalo atidaryti depozitinę sąskaitą, tvarkyti visas fizinio asmens gautas lėšas. Bankroto administratorius disponuoja fizinio asmens turto ir depozitinės sąskaitos lėšomis FABĮ nustatyta tvarka, šaukia kreditorių susirinkimus, organizuoja mokumo plano projekto svarstymą kreditorių susirinkime ir tvirtinimą teisme, atstovauja fiziniam asmeniui, atlieka kitas organizacines bankroto procedūras.

Pažymėtina, kad iškėlus bankroto bylą bankroto administratoriui kyla pareiga patikrinti fizinio asmens (skolininko) per 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo sudarytus sandorius ir pareikšti ieškinius dėl sandorių, galėjusių turėti įtakos tam, kad fizinis asmuo negali vykdyti prievolių kreditoriams, pripažinimo negaliojančiais. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad klausimą dėl fizinio asmens iki bankroto bylos iškėlimo sudarytų sandorių teisėtumo tikrina bankroto administratorius, o teismas, iškeliant fiziniam asmeniui bankroto bylą, jo sudarytų sandorių teisėtumo ir atitikimo kreditorių interesams netikrina.⁴⁴

Po nutarties patvirtinti mokumo planą įsiteisėjimo, bankroto administratorius disponuoja fizinio asmens turto, atlieka mokumo plane numatytus mokėjimus, imasi

---

⁴³ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje dėl P. G. A.. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-227-390/2014;

⁴⁴ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje dėl V. Ž. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-738-538;

priemonių išieškoti skolas iš skolininkų, kreipiasi į teismą dėl fizinio asmens bankroto bylos nutraukimo. Pažymėtina, kad mokumo atkūrimo planu, siekiama bankroto administratoriaus pagalba atstatyti fizinio asmens mokumą.⁴⁵ Atsižvelgiant į tai galima teigti, kad mokumo plano įgyvendinimas ir jo tikslo laikymasis yra viena iš pagrindinių bankroto administratoriaus pareigų.

Teismų praktikoje nurodoma, kad tik bankroto administratorius turi teisę pasiūlyti bendrosios nuosavybės dalyviams kreiptis su prašymu į teismą dėl fizinio asmens turto dalies, esančios bendra su kitais asmenimis nuosavybe, nustatymo.⁴⁶ Be to teismų praktikoje nurodoma, kad FABĮ 5 straipsnio 8 dalies sąlygą dėl kurios teismas atsisako iškelti bankroto bylą nesant akivaizdžių asmens piktnaudžiavimo požymių, teismas neprivalo atlikti išsamaus tyrimo dėl fizinio asmens sąžiningumo – vėlesnį tyrimą dėl asmens turtinės padėties ir nemokumo priežasčių atlieka fizinio asmens bankroto administratorius.⁴⁷

Atsižvelgiant į teismų praktiką bei į FABĮ 12 straipsnį galime teigti, kad fizinio asmens bankroto administratorius yra itin plačius įgaliojimus bankroto procese turintis asmuo, nuo kurio veikslių didele dalimi priklauso visų kreditorių ir pačių fizinių asmenų, kuriems iškelta bankroto byla, teisėtų interesų apsauga, bankroto procedūrų vykdymo sklandumas ir skaidrumas. Administratoriaus teisės ir pareigos apima laikotarpį ne vien tik nuo fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo teisme, bet ir nuo ankstesnio laikotarpio, kai atsirado skoliniai fizinio asmens įsipareigojimai.

Aptariant bankroto administratoriaus vaidmenį fizinio asmens bankroto procese taip pat svarbu aptarti bankroto administratoriaus skyrimo tvarką, kuri numatyta FABĮ 11 straipsnyje. Fizinio asmens bankroto administratoriaus kandidatūrą teismui turi teisę siūlyti: fizinis asmuo ir (ar) kreditorius (kreditoriai). Jeigu fizinis asmuo bankroto administratoriaus kandidatūros nepasiūlo, teismas skiria bankroto administratorių, kurio kandidatūrą pasiūlo FABĮ 13 straipsnio 9 dalyje nurodyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija Vyriausybės nustatyta tvarka. Kai fizinio asmens bankroto byla iškeliama supaprastinta tvarka, fizinis asmuo kartu su pareiškimu teismui iškelti bankroto bylą privalo pasiūlyti bankroto administratoriaus kandidatūrą.

Teismų praktikoje yra nurodoma, kad būtent teismui įstatymu yra suteikta bankroto administratoriaus paskyrimo prerogatyva, tačiau tuo pačiu teismo diskrecijos teisė negali

---

⁴⁵*Ibid.*;

⁴⁶ Kauno apygardos teismo nutartis Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. gegužės 20 d. civilinėje byloje dėl Ž. O. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-1143-260/2014;

⁴⁷ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje dėl A. S. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-167-125/2014;

būti laikoma absoliučia. Sprendžiant šį klausimą teismas turi siekti, kad bankroto procedūra vyktų sklandžiai, o teismo paskirtas bankroto administratorius užtikrintų kreditorių bei paties pareiškėjo teisėtų interesų apsaugą. Be to teisė siūlyti teismui administratoriaus kandidatūrą suteikta ne tik fiziniam asmeniui, kuris kreipiasi dėl bankroto bylos iškėlimo, bet ir jo kreditoriams, o diskrecijos teisė skirti administratorių numatyta teismui.⁴⁸ Dėl pirmumo skiriant bankroto administratorių teismų praktikoje pripažįstama, kad tais atvejais, kai administratoriaus kandidatūrą kartu su kreditoriais teikia ir pats pareiškėjas, nustačius, kad pareiškėjo pasiūlyta administratoriaus kandidatūra iš esmės atitinka FABĮ reikalavimus, pirmenybė turėtų būti teikiama pareiškėjo pasiūlytai kandidatūrai, kadangi tik tokiu būdu būtų efektyviausiai įgyvendinta fizinių asmenų bankroto proceso paskirtis – atkurti fizinio asmens mokumą ir taip išvengta priešpriešos tarp bankroto proceso dalyvių.⁴⁹ Taip pat teismo praktikoje pasisakyta, kad kreditoriaus finansinio reikalavimo dydis negali besąlygiškai nulemti administratoriaus skyrimo ir tokiu būdu paneigti įstatymo teismui suteiktos administratoriaus skyrimo diskrecijos teisės.⁵⁰ Atsižvelgiant į šią suformuluotą teismų praktiką galima teigti, kad bankroto administratorių skiria teismas atsižvelgdamas į bankroto proceso šalių siūlomas kandidatus, tačiau, jei FABĮ įstatyme nėra numatytų kliūčių dėl bankroto administratoriaus skyrimo, teismas pirmumą turėtų skirti pareiškėjo kandidatui, kadangi tokiu būdu būtų efektyviausiai įgyvendinta fizinių asmenų bankroto proceso paskirtis.

Skiriant bankroto administratorių didelis dėmesys turi būti skiriamas jo tinkamumui pareigoms užimti. Parenkant asmenį, kuris vykdys bankroto procedūras svarbiausia yra jo nešališkumas ir nesuinteresuotumas bylos baigtimi. FABĮ 11 straipsnio 3 dalis pateikia sąrašą kokie asmenys negali būti paskirti bankroto administratoriumi: fizinio asmens kreditorius, su kreditoriumi darbo santykiais susijęs asmuo; fizinio asmens artimieji giminaičiai, kaip jie apibrėžti Civilinio kodekso 3.135 straipsnyje; asmenys, susiję su fiziniu asmeniu svainystės santykiais, kaip jie apibrėžti CK 3.136 straipsnyje; fizinio asmens sutuoktinis ar sugyventinis; asmuo, susijęs su fiziniu asmeniu darbo santykiais arba su kuriuo darbo santykiai buvo nutraukti per paskutinius 36 mėnesius iki fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad aplinkybė, jog bankroto administratoriumi siūlomas asmuo teikė

⁴⁸ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje dėl M. G. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-1079-260/2014;

⁴⁹ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje dėl P. G. A.. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-227-390/2014;

⁵⁰ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2013 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje dėl R. P. ir A. P.. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2S-2361-230/2013;

fiziniam asmeniui konsultacijas dėl bankroto procedūrų, padėjo rengti pareiškimą teismui, savaime nėra pagrindas teismui abejoti bankroto administratoriaus nešališkumu ir vien dėl to atmesti šią siūlomą kandidatūrą. Tokiu atveju teismas turėtų taikyti kitus objektyvius kriterijus, kurie padėtų įvertinti siūlomas kandidatūras.⁵¹

Teismų praktikoje dėl administratorių skyrimo įmonių bankroto bylose pripažįstama, kad parenkant asmenį, kuris vykdys bankroto procedūras, svarbiausia yra jo nešališkumas ir nesuinteresuotumas bylos baigtimi. Tuo atveju, kai keli asmenys gali administruoti bankrutuojančią įmonę, teismas parenka tokį administratorių, dėl kurio nešališkumo byloje kyla mažiausiai abejonių, o jeigu nėra abejonių dėl jų nešališkumo, parenka bet kurį iš šių asmenų.⁵²

Atsižvelgiant į visą tai, kas aukščiau išdėstyta, galima teigti, kad bankroto administratorius yra itin plačius įgaliojimus bankroto procese turintis asmuo, nuo kurio veiksmų didele dalimi priklauso visų kreditorių ir pačių fizinių asmenų, kuriems iškelta bankroto byla, teisėtų interesų apsauga, bankroto procedūrų vykdymo sklandumas ir skaidrumas, todėl atsižvelgiant į tai bankroto administratorius turi būti skiriamas toks, kuris nešališkas ir nesuinteresuotas bylos baigtimi.

2.5. Mokumo atkūrimo planas

Mokumo atkūrimo planas – viena iš svarbesnių bankroto proceso dalių, kurioje siekiama bankroto administratoriaus pagalba užtikrinti teisingą skolininko ir jo kreditorių interesų pusiausvyrą, atkuriant fizinio asmens mokumą ir užtikrinant kreditorių reikalavimų tenkinimą.

Lietuvos Respublikos teismų praktikoje akcentuojama, kad būtent parengtame mokumo atkūrimo plane konkretizuojamos fizinio asmens mokumo atkūrimo priemonės, jų įgyvendinimo tvarka. Teismų praktikoje pažymima, kad numatomos mokumo atkūrimo priemonės turi būti realios, galinčios padėti pasiekti didesnę kreditorių reikalavimų patenkinimą kartu užtikrinančios asmens, kuriam keliama bankroto byla, galimybę patenkinti minimalius būtinus poreikius. Taigi sprendžiant iš to galima teigti, kad vienas svarbiausių momentų fizinio asmens bankroto procedūroje yra plano

---

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. kovo mėn. 20 d. nutartis civilinėje byloje dėl R. G. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 3K-3-139-421/2015;

⁵² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje dėl D. P. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 2-571/2012;

parengimas ir tvirtinimas.⁵³

Taip pat pažymėtina, kad mokumo atkūrimo planu nėra siekiame vien tik skolininkui priklausančio turto pardavimu bei lėšų paskirstymu kreditoriams, tačiau siekiama ir fizinio asmens mokumo atkūrimo. Mokumui atkurti numatomos tokos priemonės kaip persikvalifikavimas, įsidarbinimas ir kitos, kuriomis siekiama fiziniam asmeniui gauti didesnių piniginių lėšų (FABI 7 straipsnis).

Vadovaujantis FABI 7 straipsnio 1 dalimi galima būtų išskirti tokius pagrindinius reikalavimus:

- nurodyti priežastys, dėl kurių fizinis asmuo negali įvykdyti kreditorių reikalavimų;
- nurodyti lėšas, kurias fizinis asmuo numato gauti periodiškai ar kaip vienkartinės pajamas, ir priemones, kuriomis bus imtasi mokumui atkurti (pvz.: persikvalifikavimas, įsidarbinimas);
- nurodyti numatomo parduoti skolininko turimo turto, į kurį gali būti nukreiptas išieškojimas, taip pat turto pardavimo eiliškumą, terminus ir numatoma pardavimo kainą;
- pateikti kreditorių reikalavimų tenkinimo grafiką, kuriame nurodomas ne rečiau kaip kartą per pusę metų ir per visą bankroto procesą kiekvienam kreditoriui mokamos lėšos.

Vienas iš esminių sąlygų fiziniam asmeniui mokumo atkūrimo plane, yra pajamų gavimas, gebėjimas atsiskaityti su kreditoriais.⁵⁴

Taip pat pažymėtina, kad mokumo plane turi būti nurodomos lėšos, reikalingos fiziniam asmeniui būtiniesiems poreikiams patenkinti (FABI 7 straipsnio 1 dalies 6 punktas). Įstatymas aukščiau minėtų lėšų sumos ribų nenustato, tačiau įstatyme pažymėtina, kad asmuo nuroydamas tokias lėšas turi atskirai nurodyti, kokioms konkrečioms fizinio asmens ir (ar) jo išlaikomų asmenų reikmėms tenkinti bus skiriamos šios lėšos, tarp jų numatomos lėšos mokesčiams bankroto proceso metu teisės aktų nustatyta tvarka mokėti.

LAT pažymi, kad įstatyme nenustatyta reikalavimo fizinio asmens poreikių būtinumą patvirtinti rašytiniais ar kitokiais įrodymais. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismas, sprenddamas dėl pareiškėjo poreikiams tenkinti būtinų lėšų dydžio pagrįstumo, turi vertinti pareiškėjo pateiktą informaciją ir įrodymus (jeigu jie pateikti), o

⁵³ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje dėl R. J. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-485-658/2014;

⁵⁴ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje dėl E. J. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-877-436/2014;

tuo atveju, kai pagal pateiktus duomenis bylos išnagrinėjimas negalimas, t.y. negalima nuspręsti dėl pagrįsto būtinųjų išlaidų dydžio, turi teisę reikalauti papildomų įrodymų vertinant lėšų, reikalingų pareiškėjo būtiniesiems poreikiams patenkinti, maksimalaus dydžio pagrįstumo klausimą, vienu iš vertinimo kriterijų galėtų būti LR Vyriausybės nustatyta minimalioji mėnesinė alga, kurios dydis, atsižvelgiant į esamą valstybės ekonominę padėtį, laikytinas nežeminančiu asmens orumo ir patenkinančiu asmens, siekiančio bankroto, poreikius. Išlaidų, reikalingų būtiniesiems poreikiams tenkinti, dydis gali viršyti nurodytą minimaliosios mėnesinės algos dydį, tačiau tam turi būti nustatyti objektyvūs kriterijai, konstatuoti konkrečioje byloje. Remiantis FABĮ 7 straipsnio 3 dalimi ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau tekste – CPK) 736 straipsniu, mažiausia galima tokių išlaidų suma, kurios dydžio nereikėtų įrodinėti, galėtų būti ½ MMA, tačiau kiekvienoje konkrečioje byloje yra būtina atsižvelgti ir įvertinti, ar nustatyta suma iš tikrųjų patenkina būtiniausius asmens poreikius.⁵⁵

FABĮ 8 straipsnio numatyta, kad parengto plano projektas tvirtinamas teisme kreditorių susirinkimui pritarus. FABĮ 8 straipsnio dalyje numatyta, kad kreditorių susirinkimas, nustatęs, jog mokumo atkūrimo planas neatitinka įstatymo nustatytų reikalavimų, gali nepritarti plano projektui. Pavyzdžiui, plane visos pareiškėjo pajamos įvardijamos kaip būtinos jo poreikiams tenkinti ir nenurodoma, kaip skolininkas ketina atsiskaityti su kreditoriais. Tokiu atveju, plano projektas turi būti tikslinamas ir pakartotinai teikiamas kreditorių susirinkimui. Jei fizinis asmuo nededa pastangų taisyti planą ir kreditorių susirinkimas pakartotinai nepritaria patikslintam plano projektui, teismas, nustatęs, kad planas neatitinka įstatymo reikalavimų, o kreditorių susirinkimo nepritarimas planui pagrįstas, plano netvirtina ir nutraukia fizinio asmens bankroto procedūrą.

FABĮ 8 straipsnio 3 dalyje yra aptarta teisinė situacija, kai kreditorių susirinkimas nepritaria plano projektui, bet nenurodo tokio nepritarimo priežasčių arba nurodo priežastis, kurios nesusijusios su plano projektui nustatytais FABĮ 7 straipsnyje reikalavimais, – šiuo atveju įstatyme nenustatoma galimybė patikslinti planą ir jis gali būti iš karto teikiamas teismui tvirtinti. LAT konstatavo, kad tokiais atvejais teismas, svarstydamas plano, kuriam nepritarė kreditorių susirinkimas, patvirtinimo klausimą, turi teisę, atsižvelgti į bankroto administratoriaus išvadą ir nemokaus fizinio asmens bei jo kreditorių teises ir interesus, jį patvirtinti FABĮ 8 straipsnio 8 dalyje numatyta tvarka.

---

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje dėl bankroto bylos iškėlimo, Nr. 3K-3-269-219/2014;

Galimybė teismui patvirtinti planą, kuriam kreditoriai nepritarė nenurodydami priešasčių arba nurodydami priešastis, nesusijusias su plano projektui nustatytais reikalavimais, nustatyta siekiant apriboti nesažiningų kreditorių galimybes nepagrįstai trukdyti ar visiškai nutraukti fizinio asmens bankroto bylą.⁵⁶

Atkreiptinas dėmesys, kad ruošiant mokumo atkūrimo planą fizinio asmens turi būti nurodoma informacija, kuri jau buvo nurodyta fiziniam asmeniui teikiant prašymą dėl bankroto bylos iškelimo. Atsižvelgiant į tai galimas fizinio asmens nesažiningumas ruošiant mokumo atkūrimo planą, kadangi jei fizinis asmuo nuslėpė dalį bankroto procedūroms aktualios informacijos iki nutarties išskelti bankroto bylą priėmimo, tikėtina, kad šią informaciją nuslėps ruošdamas planą. Tačiau FABI yra numatyta, kad visą mokumo atkūrimo plano kontrolę vykdo bankroto administratorius. Bankroto administratorius įvertina pateiktą asmens mokumo atkūrimo planą ir parengia rašytinę išvadą dėl plano projekto įgyvendinimo galimybių. Bankroto administratorius plano projektą pateikia kreditoriams, o gavęs jų išvadą, ne vėliau kaip per 4 mėnesius nuo nutarties išskelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos planą privalo pateikti tvirtinti teismui. Jei planui nepritariama planas gali būti tikslinamas. Teisė suteikiama kreditoriams tvirtinti planą užtikrina kreditorių galimybę įtakoti patį planą, bandyti apsaugoti savo teisėtus interesus, išreikalauti iš fizinio asmens galimai maksimaliai užtikrinti skolų išmokėjimą, patikrinti fizinio asmens pateiktą informaciją, galbūt kreditoriams žinomi kitokie duomenys.

FABI 7 straipsnio 5 dalyje numatytas konkretus 3 metų mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo laikotarpis, kuris negali būti ilgesnis. Lietuvoje fizinio asmens bankroto byla gali būti iškelta ir supaprastinto proceso tvarka, tokiu būdu skolų gražinimo planą skolininkas privalo pateikti kartu su pareiškimu išskelti bankroto bylą.

Teismui patvirtinus planą, prasideda fizinio asmens mokumo atkūrimo procesas. Fizinis asmuo privalo vykdyti visus plane nurodytus reikalavimus bei pranešti suinteresuotiems asmenims apie tai, kad bus nutrauktos fizinio asmens iki bankroto bylos iškelimo sudarytos sutartys, kurių vykdymo terminas dar nepasibaigė ir kurias nutraukti numatyta plane.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, galime teigti, kad mokumo atkūrimo planu yra siekiama dviejų pagrindinių tikslų: patenkinti kreditorių reikalavimus, tiek kad būtų užtikrintas fizinio asmens orumas ir asmeniui liktų pakankamai lėšų, būtiniesiems poreikiams patenkinti, po kreditorių reikalavimo patenkinimo, bei atkurti fizinio asmens

---

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 7 d. nutartis civilinėje byloje dėl E. P. mokumo atkūrimo plano patvirtinimo, Nr. 3K-3-263-706/2015;

mokumą.

2.6. Fizinio asmens turto disponavimas

Fiziniam asmeniui pareiškus apie bylos iškelimą išskyla poreikis apsaugoti kreditorių interesus užtikrinant fizinio asmens turto disponavimo tvarką iki jo pardavimo, kad nebūtų pažeisti fizinio asmens ir jo kreditorių teisės ir teisėti interesai.

FABI 4 straipsnio 4 dalies 3 punkte yra pateikiamas nebaigtinis turto sąrašas. Remiantis minėta nuostata, fizinio asmens turtą sudaro: nekilnojamasis turtas; sąskaitose esančios lėšos, nurodant sąskaitas kredito įstaigose; gryniesi pinigai, jeigu jų suma viršija 1 MMA; akcijos, kiti vertybiniai popieriai ir kitas turtas) (toliau tekste – turtas) ir fizinio asmens nurodoma jo vertė. CK 1.97 straipsnyje civilinių teisių objektai nurodomi – daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės.

Vadovaujantis FABI 18 straipsniu galima būtų išskirti tokius pagrindinius fizinio asmens turimo turto disponavimo atvejus:

Nuo pat pareiškimo iškelti bankroto bylą pateikimo teismui dienos iki teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, visą turimą turtą (lėšas, esančias kredito įstaigų sąskaitose, sumas grynujų pinigų, taip pat akcijas ir kitus vertybinius popierius bei kitą turtą) valdyti ir naudoti atsakingai. Pažymėtina, kad fiziniam asmeniui draudžiama atlikti veiksmus ar sudaryti sandorius, kurie pablogintų jo turtinę būklę ar pakenktų kreditorių interesams. Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad šioje stadijoje visa atsakomybė už turto valdymą ir naudojimą tenka bankrutuoti siekiančiam fiziniam asmeniui. Be to, fizinio asmens turto apsaugai taip pat skirta FABI 5 straipsnio 6 dalis, kurioje numatyta, kad teismas ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo nutarties dėl pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą priėmimo dienos šios nutarties patvirtintą kopiją išsiunčia antstoliams, kuriems yra pateikti vykdomieji dokumentai dėl išieškojimo iš šio fizinio asmens ar dėl jo turto arešto, taip pat kredito įstaigoms, kuriose yra fizinio asmens sąskaitos. Nuo nurodyto pranešimo gavimo dienos sustabdomas fizinio asmens turto realizavimas ir (ar) išieškojimas, įskaitant išieškojimą ne ginčo tvarka.⁵⁷

---

⁵⁷ Fizinio asmens bankroto proceso aiškinamoji medžiaga [žiūrėta 2017 m. kovo mėn. 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bankrotodep.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/fiziniu-asmenu-bankrotas/fizini-asmenu-bankroto-proceso-aiskinamoji-medziaga/>;

Po nutarties iškelti fiziniam asmeniui bankrotą bylą įsiteisėjimo, fiziniam asmeniui draudžiama disponuoti turimu turtu (jį parduoti, kitaip perleisti ar sudaryti kitokius sandorius). Nuo šio momento fizinio asmens turtu disponuoja bankroto administratorius, išskyrus FABĮ numatytas išimtis. Asmenims išsinuomojusiems, pasiskolinusiems, saugantiems arba kitais pagrindais naudojantiems ar valdantiems fizinio asmens turta, draudžiama dėl šio turto sudaryti sandorius su trečiaisiais asmenimis.⁵⁸

Po to kai būna teismo patvirtinamas mokumo atkūrimo planas, bankroto administratorius disponuoja fizinio asmens turtu, kuris įrašytas į mokumo atkūrimo planą, ir depozitinės sąskaitos lėšomis pagal plane numatytą tvarką. Nė vienas fizinio asmens kreditorius ar kitas asmuo neturi teisės perimti fiziniam asmeniui priklausančio turto ir lėšų kitaip, negu nustatyta šio įstatymo.⁵⁹

Pažymėtina, kad visi sandoriai, sudaryti pažeidžiant aukščiau nurodytą tvarką, yra negaliojantys nuo jų sudarymo momento, tad kreditorių teisės šiuo atveju yra ginamos nuo galimai nesąžiningo bankrutuojančio asmens veiklos disponuojant ar bandant nuslėpti savo turta.

Po fizinio asmens mokumo atkūrimo plano nutarties įsiteisėjimo prasideda FABĮ 27 straipsnyje numatyta fizinio asmens turimo turto pardavimo stadija. Pagal šio straipsnio 2 dalį Turta parduoda bankroto administratorius pagal plane nustatytą eiliškumą ir terminus. Pažymėtina, kad plane eiliškumas ir terminai nustatomi, jei numatoma parduoti daugiau nei vieną turto vienetą. Bankroto administratorius taip pat turi atsižvelgti į plane numatytą turto pardavimo kainą, parduodamo turto rinkos kainą, pradinę turto pardavimo kainą tvirtina kreditorių susirinkimas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad jeigu turtas parduodamas už mažesnę kainą, negu numatyta plane, būtinas fizinio asmens rašytinis sutikimas.

Nepaisant to, kad fizinis asmuo plane numato turto pardavimo kainą, tačiau pradinę turto pardavimo kainą, atsižvelgęs į plane numatytą turto pardavimo kainą bei parduodamo turto rinkos kainą, tvirtina kreditorių susirinkimas. Ši kreditorių susirinkimo teisė išplaukia iš FABĮ 26 straipsnio 4 punkto, kuriame be kito pasakyta, kad kreditorių susirinkimas turi teisę FABĮ nustatytais atvejais tvirtinti pradinę turto pardavimo kainą arba turto pardavimo kainą.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta galima teigti, kad fizinio asmens turta, po nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo, disponuoja bankroto administratorius ir turto pardavimą vykdo po mokumo atkūrimo plano įsiteisėjimo, plane numatyta tvarka. Iki

---

⁵⁸ *Ibid.*;

⁵⁹ *Ibid.*;

nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo fizinio asmens turtą disponuoja pats bankrutuojantysis asmuo ir visa atsakomybė dėl disponavimo kyla jam pačiam.

2.7. Fizinio asmens nesąžiningumas

Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo nuostatose yra aiškiai išreikštas netoleravimas nesąžiningam fiziniam asmeniui. FABĮ 5 straipsnio 8 dalies 2 punkte pažymėtina, kad teismas atsisako iškelti fizinio asmens bylą kai paaiškėja, kad fizinis asmuo per paskutinius 3 metus iki pareiškimo iškelti bankroto bylą priėmimo tapo nemokus dėl CK 6.67 straipsnyje nurodytų sudarytų kreditorių interesus pažeidžiančių sandorių, kurių sudaryti jis neprivalėjo, ar kitokių fizinio asmens tyčinių veikslių pateikiant neteisingą informaciją kreditoriams apie finansinę būklę prisiimant skolinius įsipareigojimus ar sudarant kitus sandorius, siekiant išvengti atsiskaitymo su kreditoriais, ar fizinio asmens sąmoningo neveikimo, siekiant išvengti atsiskaitymo su kreditoriais.

LAT pasisakė, jog teismas sprenddamas dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo pareiškėjo sąžiningumą vertina dviem aspektais: ar pateikta pareiškėjo informacija yra tiksli ir nėra jokių nuslėptų faktų, turinčių įtakos bankroto iškėlimui; ar asmens nemokumo atsiradime nėra nesąžiningos fizinio asmens veiklos. LAT taip pat akcentavo, kad ypatingai svarbu įvertinti nesąžiningų veikslių ir nemokumo ryšį, kokia to ryšio įtaka fizinio asmens nemokumui.⁶⁰

Šia įtvirtinta nuostata FABĮ suteikia teismui galimybę įvertinti, ar bankrutuojantys fiziniai asmenys veikė sąžiningai, atsiradęs nemokumas tai ne fizinio asmens nesąžiningų ir aplaidžių veikslių pasekmė ir toks asmuo nebando pasinaudoti bankroto proceso tam, kad išvengti tyčią susidariusių įsiskolinimų. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nesąžiningas asmuo yra ne tik toks, kuris savo tam tikrais veiksmais pasiekė nemokumo būseną, bet ir toks asmuo, kuris nuslepia tam tikrą informaciją, kuri turėtų įtakos bankroto procedūros baigčiai, ar nuslepiant informaciją būtų nesąžiningas kreditorių atžvilgiu, kadangi manipuliuojant kreditorių pasitikėjimu būtų prisiimami įsipareigojimai, kurių iš tikrųjų toks fizinis asmuo yra nepajėgus padengti ir galiausiai dėl to atsiranda asmens nemokumas.

Teismų praktikoje pasakyta, kad civilinė teisė įvirtina sąžiningumo prezumpciją. CK 6.67 str. yra nustatyta išimtis šio principo ir tokiu būdu yra palengvinama kreditoriaus padėtis, siekiant įrodyti skolininko nesąžiningumą. CK 6.67 str. išvardintais

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje dėl I. J. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 3-K-3-516/2014;

atvejais sandorio šalių nesąžiningumas yra preziumuojamas, t. y. pripažįstama, jog esant CK 6.67 str. išvardintoms aplinkybėms, sandorio šalys žinojo ir turėjo žinoti, jog sandoris pažeidžia kreditorių interesus. Minėtame straipsnyje išvardintų aplinkybių sąrašas yra baigtinis ir plečiamai neaiškintinas. Visais kitais atvejais, kurie nėra numatyti CK 6.67 str., galioja sąžiningumo prezumpcija, todėl kreditorius turi įrodyti, jog skolininkas ir kita sandorio šalis buvo nesąžiningi. Tačiau FABĮ 5 str. 8 d. 2 p. nustato kitą pagrindą, kuriam esant asmuo gali būti pripažintinas nesąžiningu, t.y. jei jis atlieka kitokius veiksmus, kurie CK nustatyta tvarka laikomi nesąžiningais.⁶¹ Tokia pati teismo pozicija, kad visais kitais atvejais, kurie nėra numatyti CK 6.67 str., galioja sąžiningumo prezumpcija, todėl kreditorius turi įrodyti, kad skolininkas ir kita sandorio šalis buvo nesąžiningi.⁶²

Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad visa kita, kas nėra nurodyta CK 6.67 straipsnyje yra sąžininga. Sprendžiant ar asmuo yra nesąžiningas jis turėtų būti vertinamas pagal sąžiningumo principo kriterijus.⁶³

Civilinėje teisėje galioja sąžiningumo prezumpcija, sąžiningumo principas įtvirtintas CK 1.5 straipsnyje, kur nurodyta, kad civilinių teisinių santykių subjektai, įgyvendindami savo teises bei atlikdami pareigas, privalo veikti pagal teisingumo, protingumo ir sąžiningumo reikalavimus. CK plačiau nėra detalizuojama sąžiningumo samprata, tačiau CK komentare sąžiningumas (lot. bona fides) – vertybinis žmogaus elgesio matas, nustatomas pagal objektyvųjį ir subjektyvųjį kriterijų.⁶⁴

Objektyviuoju požiūriu sąžiningumas suprantamas kaip žmogaus elgesys, atitinkantis protingumo ir teisingumo principų reikalavimus, t. y. rūpestingas ir atidus elgesys.

Subjektyviuoju požiūriu sąžiningumą nusako asmens psichikos būklė konkrečioje situacijoje, atsižvelgiant į asmens amžių, išsimokslinimą, patirtį, kitas faktines bylos aplinkybes.⁶⁵

Atsižvelgiant į šiuos du požiūrius galima teigti, kad jei konkrečioje situacijoje asmens elgesys neatitinka aukščiau aptartų sąlygų, tai jo elgesys laikytinas nesąžiningu ir

---

⁶¹ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. sausio 24 d. nutartis civilinėje byloje dėl K. N. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-147-640/2014;

⁶² Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje dėl V. L. ir J. L. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-147-425/2014;

⁶³ HARTKAMP A. S. ir kt. *Towards a European civil code*, Wolter s Kluwer Law & Business, 2004, p. 472;

⁶⁴ MIKELĖNAS, V. VILEITA, A, TMINSKAS, A. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001, p.77-78;

⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje dėl I. J. bankroto bylos iškelimo, Nr. 3-K-3-516/2014;

fizinio asmens bankroto bylos iškėlimas nėra galimas.

Lietuvos Aukščiausiasis teismas dėl fizinio asmens sąžiningumo yra pasisakęs, kad FABĮ nėra nustatyta, kad dėl savo neatidaus elgesio nemokus tapęs asmuo automatiškai laikomas nesąžiningu. Neatidus fizinis asmuo, netinkamai įvertinęs savo vartojimo galimybes, taip pat gali būti laikomas sąžiningu ir jam gali būti keliamas bankroto byla, jei nekonstatuojama jo nesąžiningu veiksmų. Nesąžiningu pareiškėjas pripažintas tuomet, jeigu duomenys apie skolų atsiradimo pagrindą, skolininko elgesį su savo finansais teikia pagrindo manyti, kad jis sąmoningai leido susidaryti skolomis, tikėdamasis, jog nepatenkinti kreditorių reikalavimai bus nurašyti, ar kitais būdais elgėsi itin nerūpestingai, konkrečiomis aplinkybėmis jo elgesį vertinant pagal protingumo ir teisingumo principus. Nesąžiningumas gali būti konstatuotas tiek dėl konkrečių asmens veiksmų (prievolių prisiėmimo neketinant jų vykdyti, kreditorių klaidinimo apie savo finansinę padėtį, kredito tikslą ir kitas aplinkybes), tiek dėl jo neveikimo, kai nededame pakankamai pastangų atsiskaityti su kreditoriais ir dėl to įsipareigojimais išauga tiek, kad asmuo tampa nemokus.⁶⁶

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nesąžiningumo įrodinėjimas turi savo specifiką. Civilinėje byloje galioje sąžiningumo prezumpcija asmuo laikomas sąžiningu, kol neįrodyta kitaip.⁶⁷ Tai reiškia, kad fizinio asmens nesąžiningumą turi įrodinėti kiti asmenis, dažniausiai kreditoriai. Tačiau yra situacijų, kuomet nesąžiningumas yra preziumuojamas ir norint nesąžiningumą paneigti turi būti įrodinėjamas asmens sąžiningumas. CK 6.67 straipsnyje, įtvirtintos nuostatos, kuomet yra preziumuojama, kad asmuo buvo nesąžiningas, jeigu:

1) skolininkas sudarė sandorį su savo sutuoktiniu, vaikais, tėvais ar kitais artimaisiais giminaičiais;

2) skolininkas sudarė sandorį su juridiniu asmeniu, kurio vadovas, valdymo organo narys arba dalyvis, nuosavybės teise tiesiogiai ar netiesiogiai valdantis mažiausiai penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.), yra skolininko sutuoktinis, vaikas, tėvas (motina) ar kiti artimieji giminaičiai, arba kai jiems visiems kartu priklauso mažiausiai penkiasdešimt procentų to juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.);

3) skolininkas – juridinis asmuo sudarė sandorį su fiziniu asmeniu, kuris yra to juridinio asmens vadovas ar valdymo organo narys arba šio asmens sutuoktinis, vaikas,

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. birželio 03 d. nutartis civilinėje byloje dėl bankroto bylos iškėlimo, Nr. 3-K-3-342-248/2014;

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje dėl I. J. bankroto bylos iškėlimo, Nr. 3-K-3-516/2014;

tėvas (motina) ar kitas artimasis giminaitis;

4) įvykdymo, kurį pagal tą sandorį turėjo atlikti skolininkas, vertė žymiai viršija kitos sandorio šalies pateiktą įvykdymą (priešpriešinių įsipareigojimų disproporcija);

5) sandoris sudarytas dėl skolos, kurios mokėjimo terminas dar nebuvo suėjęs, mokėjimo.

Aukščiau išvardytos preziumuojamos asmens nesąžiningumo sąlygos įrodinėti nereikia, esant bent vienai iš šių sąlygų laikytina, kad bankrutuojantysis fizinis asmuo yra nesąžiningas ir jam kyla pareiga įrodinėti, kad buvo sąžiningu.

FABĮ 5 straipsnio 8 dalies 5 punkte numatyta, kad teismas atsisako iškelti bankroto bylą asmeniui, jei nuo fizinio asmens bankroto proceso nutraukimo nepraėjo 10 metų. Tai reiškia, kad nustačius fizinio asmens nesąžiningumą per vykdomą mokumo atkūrimo laikotarpį, bankroto procesas bus nutrauktas ir nesąžiningas asmuo išsikelti sau bankroto bylos negalės 10 metų.

Atsižvelgiant į teismų nuomonę, aukščiau išdėstytą informaciją galima teigti, kad nesąžiningu asmuo pripažįstamas tuomet, jeigu duomenys apie skolų atsiradimo pagrindą, fizinio asmens elgesys su savo finansais sudaro pagrindą manyti, kad toks asmuo sąmoningai leido susidaryti skoloms, tikėdamasis, jog nepatenkinti kreditorių reikalavimai bus nurašyti, ar kitais būdais elgėsi pernelyg nerūpestingai sukeldamas sau nemokumą.

2.8. Fizinio asmens bankroto proceso pasibaigimas

Fizinio asmens bankroto procesas gali būti užbaigiamas dvejais būdais, tai fizinio asmens bankroto bylos nutraukimu arba fizinio asmens bankroto bylos užbaigimu. Teismas kitų alternatyvų, be FABĮ 30 straipsnio 2 dalyje numatyto fizinio asmens bankroto bylos užbaigimo ar fizinio asmens bankroto bylos nutraukimo, neturi.⁶⁸

Bankroto proceso nutraukimas yra įtvirtintas FABĮ 10 straipsnyje. Pagrindinės bankroto proceso nutraukimo priežastis galime suskirstyti į :

1) priežastys susijusios su mokumo atkūrimo planu (mokumo atkūrimo planas nustatytais terminais planas nepateikiamas teismui tvirtinti ar teismas plano nepatvirtino, bankrutuojantis fizinis asmuo nesilaiko mokumo atkūrimo plano);

2) priežastys susijusios su bankrutuojančio asmens nesąžiningu (bankrutuojančio

---

⁶⁸ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje dėl A. A. bankroto bylos iškėlimo Nr. 2S-1131-221/2015;

asmens nesąžiningumas aptartas ankstesnėje šio darbo dalyje);

3) fizinis asmuo nevykdo kitų FABĮ nustatytų reikalavimų;

4) fizinis asmuo miršta.

Atkreiptinas dėmesys, kad teismas gali priimti nutartį nutraukti fizinio asmens bankroto bylą, dėl mokumo atkūrimo plano neįgyvendinimo, tik tuo atveju, jei pagal FABĮ 10 straipsnio 2 dalį dėl fizinio asmens bankroto bylos nutraukimo kreipiasi kreditoriai, kurių reikalavimų suma vertine išraiška viršija visų teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų 2/3 sumos. Ši FABĮ įtvirtinta nuostata apsaugo bankrutuojančių asmenį nuo pavienių nepagrįstų kreditorių iniciatyvų nutraukti fizinio asmens bankroto procesą.

Pažymėtina, kad nutraukus fizinio asmens bankroto bylą, pagal FABĮ 5 straipsnio 8 dalies 5 punktą fizinis asmuo negalės išsikelti bankroto bylą 10 metų nuo fizinio asmens bankroto proceso nutraukimo..

Bankroto proceso užbaigimas remiantis FABĮ 30 straipsniu galimas, kai atliktas paskutinis plane nustatytas mokėjimas, bankroto administratorius ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo šio mokėjimo dienos privalo parengti plano įgyvendinimo aktą, kurį pasirašo fizinis asmuo, bankroto administratorius ir kreditorių susirinkimo pirmininkas. Bankroto administratorius šį aktą ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo jo pasirašymo dienos pateikia teismui, plano įgyvendinimo akto kopiją – fiziniam asmeniui ir kreditorių susirinkimo pirmininkui. Jeigu bent vienas iš šioje dalyje nurodytų asmenų atsisako pasirašyti plano įgyvendinimo aktą, surašomas akto nepasirašymo protokolas, kuriame nurodomos nepasirašymo priežastys, ir teikiamas teismui kartu su plano įgyvendinimo aktu. Gavęs aktą teismas priima nutartį baigti fizinio asmens bankroto bylą arba nutraukti fizinio asmens bankroto bylą.

Teismas taip pat priima sprendimą baigti fizinio asmens bankroto bylą, jeigu nustatoma, kad visus kreditorių reikalavimus skolininkas patenkino anksčiau nei numatyta plane, arba bankroto administratorius pateikė teismui dokumentus, patvirtinančius, kad fizinis asmuo gali ir galės ateityje įvykdyti skolinius įsipareigojimus, arba skolininko kreditoriai atsisako savo reikalavimų.

Mokumo atkūrimo plane numatyti likę nepatenkinti kreditorių reikalavimai, tarp jų įkeitimu ir (ar) hipoteka užtikrintų kreditorių reikalavimai, baigus fizinio asmens bankroto procesą, išskyrus FABĮ 30 straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodytą atvejį (bankroto administratorius pateikia teismui dokumentus, patvirtinančius, kad fizinis asmuo gali ir galės ateityje įvykdyti skolinius įsipareigojimus), nurašomi, išskyrus reikalavimus dėl žalos atlyginimo - suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, ar mirties ir

piniginių lėšų vaikui (įvaikiui) išlaikyti (alimentų) bei reikalavimus, kurie kyla iš fizinio asmens pareigos sumokėti valstybei baudas, paskirtas už fizinio asmens padarytus administracinius teisės pažeidimus arba nusikalstamas veikas.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta galima teigti, kad fizinio asmens bankroto procesas baigiasi dvejais būdais nutraukimu arba užbaigimu. Bankroto bylos nutraukimas vykdomas esant bankrutuojančio asmens nesąžiningumui, mokumo atkūrimo plano nevykdymui, arba išankstiniam kreditorių reikalavimų patenkinimui, užbaigimas vykdomas, kai sueina mokumo atkūrimo plano terminas kur užbaigimu yra nurašomi likę nepadengti kreditorių reikalavimai.

3. FIZINIO ASMENS BANKROTO INSTITUTO PALYGINIMAS KITŲ VALSTYBIŲ ATŽVILGIU

Antroje dalyje apžvelgus Lietuvoje egzistuojanti fizinio asmens bankroto institutą, išanalizavus teismų praktiką fizinio asmens bankroto bylose bei susidarius išvadą dėl esamo bankroto modelio Lietuvoje, yra tikslinga palyginti su kitų Europos sąjungos valstybių modeliais, kad būtų galimybė atskleisti Lietuvoje egzistuojančio fizinio asmens bankroto privalumas ar trūkumus, kitų Europos sąjungos valstybių fizinio asmens bankroto instituto atžvilgiu.

3.1. Fizinio asmens bankroto institutas Jungtinėje Karalystėje

Žvelgiant į Europos sąjungos valstybių teisinės sistemas galima būtų teigti, kad didžiausi skirtumai yra tarp Jungtinės Karalystės ir likusios Europos teisinių sistemų. Kaip minėjau šio darbo pirmoje dalyje pasaulyje egzistuoja du fizinio asmens bankroto modeliai: anglo–amerikietiškas, vadinamas „Fresh start“ ir kontinentinis–europietiškas „Earned fresh start“. Būtent Jungtinėje Karalystėje priešingai nei likusioje kontinentinėje Europoje ir yra naudojamas „Fresh start“ fizinio asmens bankroto modelis, šiame modelyje fizinio asmens bankrotas yra paremtas nauja nemokaus asmens gyvenimo pradžia, tai reiškia, kad pagrindinis įstatymo dėmesys yra skirtas palengvinti nemokaus asmens našta suteikiant jam galimybę atsikratyti susidariusių įsiskolinimų.

Jungtinėje Karalystėje fizinio asmens bankroto įstatymas (Insolvency Act⁶⁹) priimtas 1986 m., šis įstatymas Jungtinėje Karalystėje su visais vėlesniais pakeitimais ir papildymais galioja ir šiuo metu.

Fizinių asmenų nemokumo atveju Anglijoje ir Velse yra numatytos kelios galimos procedūros. Viena iš galimų procedūrų norint išvengti bankroto – individualaus savanoriško susitarimo sudarymas (Individual voluntary arrangement – IVA). Šis individualus savanoriškas susitarimas panašus į Lietuvoje taikomo mokumo atkūrimo planą, kadangi tokiam susitarime nustatomas gražintinos skolos dydis ir laikotarpis, per kurį skola turi būti gražinama. Kaip ir mokumo atkūrimo plane, taip ir Jungtinėje Karalystėje taikomame susitarime, po numatyto termino suėjimo ir visiško susitarimo įvykdymo likusių skolinių įsipareigojimų fizinis asmuo yra atleidžiamas.

---

⁶⁹ Jungtinės Karalystės bankroto įstatymas (Insolvency Act), 1986, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>;

Pažymėtina, kad toks individualus savanoriškas susitarimą turi apsvarstyti skolininko kreditoriai. Susitarimas laikomas skolininko ir jo kreditorių susitarimu, kai 75% kreditorių sutinka su skolininko pasiūlymu. Ši procedūra yra nustatyta fizinio asmens bankroto įstatymo (Insolvency Act) VIII dalyje.⁷⁰ Sudarius šį susitarimą skolininkas įsipareigoja laikytis susitarime numatyto plano, o kreditoriai privalo nesiimti priverstinio skolos išieškojimo, tol kol skolininkas vykdo susitarimą.

Individualus savanoriškas susitarimas yra naudingas tiek skolininko atžvilgiu, tiek kreditorių atžvilgiu. Skolininko atžvilgiu susitarimas naudingas, kadangi skolininkas išvengia priverstinio skolos išieškojimo, skolininkas nepatiria apribojimų (atsižvelgiant į bankroto atvejį). Kreditorių atžvilgiu ši procedūra naudinga, kadangi leidžia atgauti daugiau kreditorinių reikalavimų, o pablogėjus skolininko finansiniai situacijai ar nevykdant susitarimo, kreditoriai turi teisę skolininkui iškelti bankroto bylą. Tačiau ši procedūra palyginus gana ilgai trunka apie penkerius metus, ilgiau nei Jungtinėje Karalystėje bankroto procedūra, ir didelė tikimybė, kad ateityje skolininkui vis vien bus iškelta bankroto procedūra, jei skolininkas susidurs su sunkumais vykdant susitarimą.

Kita taikoma procedūra dėl fizinio asmens nemokumo, tai fizinio asmens bankrotas, kurio pasėkoje skolininkas yra paskelbiamas bankrutavusiu. Jungtinėje Karalystėje bankroto procedūra paremta dviem principais⁷¹:

- bankroto administratorius perima turtą bei visą skolininko veiklą, taip pat jis paskirstomas tarp visų skolininkų kreditorių.
- skolininkas įgyja galimybę nusirašyti visas skolas. Kai įsigalioja bankroto sprendimas, skolininkas gauna visas apsaugas nuo skolų išieškojimo veiksmų.

Šiuo atveju fizinio asmens bankroto procedūra yra baigiama per dvylikos mėnesių terminą nuo bylos iškėlimo. Ši procedūra prasideda paduodant į teismą prašymą, dėl bankroto bylos iškėlimo fiziniam asmeniui, o baigiasi pripažinus asmenį nemokiu. Po bankroto proceso pabaigos skolininkas gali būti atleistas nuo visų skolinių įsipareigojimų vykdymo. Bankroto proceso metu yra ribojama skolininko veikla, kadangi bankroto administratorius perima skolininko turtą bei koordinuoja skolininko veiklą.⁷²

Šiuo atveju nemokus fizinis asmuo nuo turimų skolų atleidžiamas suteikiant jam

---

⁷⁰ *Ibid.*;

⁷¹ Bankrotas Jungtinėje Karalystėje [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://fab.lt/lt?com=sheets&id=5>;

⁷² Jungtinės Karalystės bankroto įstatymas (Insolvency Act), 1986, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>;

atleidimo nuo skolų orderį (Debt relief orders).⁷³ Ši procedūra yra paprastesnė ir greitesnė nei pirmuoju atveju, tačiau šią procedūrą gali pasinaudoti mažas subjektų skaičius, kadangi ji yra skirta finansiškai jautriausiai visuomenės daliai, kuri negali finansiškai pasinaudoti pirmuoju atveju.

Grįžtant prie Jungtinės Karalystės bankroto procedūros pažymėtina, kad bankroto byla teisme gali būti pradėta, tiek paties fizinio asmens prašymu, tiek kreditoriaus ar kreditorių daugėto prašymu.

Remiantis Jungtinėje Karalystėje bankroto įstatymo 265 straipsnio nuostata, galima teigti, kad fizinio asmens bankroto procedūra galima, jeigu skolininkas pareiškimo dėl bankroto bylos pateikimo momentu gyvena, randasi ar buvo profesiniais tikslais Jungtinėje Karalystėje trejus metus iki pareiškimo pateikimo išskelti bankroto byla dienos.⁷⁴ Jungtinės Karalystės bankroto įstatymo 268 straipsnyje yra numatytas terminas, kada skolininkas yra laikomas negalinčiu sumokėti skolų, jei yra praėjusios trys savaitės nuo kreditoriaus pateikto reikalavimo įvykdyti įsipareigojimus, tuo tarpu kreditorius turi galimybę pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo, jeigu skolininkas jam skolingas daugiau nei 750,00 Jungtinės Karalystės svarų sterlingų ir šios prievolės vykdymo terminas jau turi būti suėjęs.

Pažymėtina, kad bankrotas skelbiamas tik tuo atveju, jei skolininkas neturi galimybės išmokėti skolas arba bendra skolų suma viršija jo turimo turto vertę. Todėl po prašymo išskelti bankroto byla pateikimo, pirmiausia bankroto administratorius analizuojama bankrutuojančio asmens finansinė situacijoje ir nustatius poreikį yra iškeliami fizinio asmens bankroto byla.⁷⁵

Jungtinėje Karalystėje bankroto administratorius „Official Receiver“ yra teismo pareigūnas, kuris administruoja skolininko bankrotą. Administratorius turi pateikti sutikimą dėl visų su skolininko turtu atliekamų veiksmų ir, jei skolininkas turi pakankamai pajamų periodiniams mokėjimams, administratorius turi nuspręsti kokio dydžio turėtų būti mėnesiniai mokėjimai ir kaip ilgai jie turėtų būti mokami.⁷⁶

Po bankroto nutarties priėmimo administratorius informuoja skolininko kreditorius, kad jie negali imtis jokių tolimesnių veiksmų, nukreiptų prieš skolininką, bei prižiūri skolininko vykdomą veiklą įvertina ir valdo skolininko turimą turtą; stebi skolininko patiriamų kasdinių išlaidų dydį, be to bankrutuojantis asmuo privalo

⁷³ MORGAN, S. SMYTH, N. TRIBE, J. *Personas Insolvency Law in Practice*. London, 2013, p. 14;

⁷⁴ Jungtinės Karalystės bankroto įstatymas (Insolvency Act), 1986, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>;

⁷⁵ Bankrotas Jungtinėje Karalystėje [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://fab.lt/lt?com=sheets&id=5>;

⁷⁶ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p. 36;

bendradarbiauti su oficialiai paskirtu bendrovės administratoriumi bei patikėtiniu ir teikti jiems informaciją.

Bankroto administratoriaus patikėtinis (Trustee) – tai bankroto procedūrų specialistas, kuriam bankroto administratorius suteikia teisę realizuoti skolininko turtą bei gautų lėšų kreditoriams paskirstymas.⁷⁷

Jungtinėje Karalystėje fizinio asmens bankroto procedūros vykdomos apie 12 mėnesių nuo bankroto bylos iškėlimo. Šis laikotarpis yra suteiktas bankrutuojančio asmens turto realizavimui iš kurio tenkinami kreditorių reikalavimai, todėl bankroto procese nėra rūpinamasi bankrutuojančio asmens mokumo atkūrimu, o stengiamasi greičiau bankrutuojančiam asmeniui suteikti naują pradžią, tačiau mokumo atkūrimas Jungtinėje Karalystėje egzistuoja, tačiau kaip alternatyvą bankroto procesui.

Bankroto proceso metu skolininkui pagrindė kyla tokios prievolės: norint pasiskolinti daugiau negu 500,00 Jungtinės Karalystės svarų sterlingų turi informuoti kredito davėją, negali eiti vadovaujamų pareigų bei vystyti ar valdyti verslo, bei aktyviai bendradarbiauti su bankroto administratoriumi.⁷⁸

Bankroto proceso metu kreditoriams nėra suteikiama tiek daug teisių, kaip Lietuvoje galiojančio bankroto instituto medelyje, kadangi kaip anksčiau buvo minėta, Jungtinėje Karalystėje pagrindinis bankroto proceso dėmesys yra sutelktas į bankrutuojantį asmenį, kad jam būtų suteikta nauja pradžia. Tačiau kreditoriai turi teisę inicijuoti bankroto procesą, įpareigoti bankroto administratorių kreiptis į teisėsaugos institucijas dėl nusikalstamo bankroto ištyrimo, ir gauti atitinkamą dalį lėšų iš parduoto bankrutuojančio asmens turto.⁷⁹

Bankrutuojančio fizinio asmens turtą bankroto procese valdo administratorius, kad po jo realizavimo būtų atsiskaitoma su kreditoriais. Tačiau bankrutuojantis asmuo turi teisę pasilikti tokį turtą, kuris reikalingas darbui (pvz. įrankiai arba automobilis), asmeninio naudojimo turtas (pvz. drabužiai, patalynė ar baldai). Atkreiptinas dėmesys, kad bankroto administratorius gali realizuoti šiuos daiktus, jeigu jų kaina viršija pagrįsto mažiausios rinkos kainą.⁸⁰

Jungtinėje Karalystėje fizinio asmens bankroto procesas dažniausiai baigiasi po 12

---

⁷⁷ Jungtinės Karalystės bankroto įstatymas (Insolvency Act), 1986, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>;

⁷⁸ Bankruptcy – England and Wales [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_eng_en.htm;

⁷⁹ Jungtinės Karalystės bankroto įstatymas (Insolvency Act), 1986, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>;

⁸⁰ Bankruptcy – England and Wales [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_eng_en.htm;

mėnesių nuo teismo orderio paskelbti bankrotą datos, tačiau šis terminas gali būti ilgesnis, jei bankrutuojantis asmuo vengs savo prievolės bendrauti su bankroto administratoriumi.

Bankroto administratoriui pardavus bankrutuojančio asmens turtą, iš gautų lėšų, pirmiausia yra padengiamos proceso išlaidos, bankroto administratoriaus atlygis ir jo patirtos būtinosios išlaidos, o likęs turtas paskirstomas kreditoriams įstatymo nustatyta tvarka. Po bankrutuojančio asmens turto pardavimo ir gautų lėšų paskirstymo fizinis asmuo paskelbiamas bankrutavusiu ir jam automatiškai panaikinami visi jo likę skoliniai įsipareigojimai. Tačiau, jei bankrutuojantis asmuo savo veikla vykdė rimtus pažeidimus, dėl jo veiklos yra kreipiamasi į atitinkančias institucijas.⁸¹

Jungtinėje Karalystėje tiesioginio reikalavimo, kad bankrutuoti norintis fizinis asmuo būtų sąžiningas nėra, taip kaip numatyta Lietuvos bankroto institute. Tačiau tai nereiškia, kad nesąžiningi asmenys gali elgtis laisvai ir nekontroliuojami bankrutuoti. Jungtinėje Karalystėje teismas turi kompetenciją spręsti dėl asmens nesąžiningumo ir piktnaudžiavimo teise.⁸²

Atkreiptinas dėmesys, kad bankrutuojantis asmuo ne absoliučiai visai atvejais yra atleidžiamas nuo skolų. Jungtinėje Karalystėje nėra atleidžiama nuo skolų, kurios kilo dėl sukčiavimo, skolos, atsiradusios dėl šeimos teismo bylinėjimosi, patirti trečių asmenų nuostoliai už asmeninį sužalojimą, skolos, kurias pamiršote paminėti bankroto byloje.⁸³

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta galima teigti, kad Lietuvos ir Jungtinės Karalystės bankroto institutai sąlyginai panašūs, tačiau turi daugelį skirtumų. Galima būtų išskirti tokius pagrindinius skiriančius šių valstybių skirtumus: Jungtinėje Karalystėje be bankroto proceso yra ir kita skolų nurašymo alternatyva – skolininko ir kreditorių susitarimas. Bankroto procesas Jungtinėje Karalystėje yra orientuotas į bankrutuojantį asmenį, kad jam būtų suteikta naują galimybė, tuo tarpu Lietuvoje bankroto procesas pirmiausiai yra skirtas kreditorių interesų apsaugojimui ir skolininko mokumo atkūrimui, iš to kyla skirtumas, kad Lietuvoje kreditoriai turi didesnių teisių nei Jungtinėje Karalystėje. Skiriantis šių šalių bankroto institutus faktas – bankroto bylos iškėlimas. Jungtinėje Karalystėje fizinio asmens bankroto procesą gali iškelti ne tik pats fizinis asmuo, tačiau ir kreditoriai, be to Jungtinėje Karalystėje nėra nustatyta įsiskolinimo suma

---

⁸¹ Jungtinės Karalystės bankroto įstatymas (Insolvency Act), 1986, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>;

⁸² FLETCHER, F. I. *Insolvency in private international law. National and international approaches, Second edition.* Oxford university press, 2005, p. 53;

⁸³ Bankruptcy – England and Wales [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_eng_en.htm;

ir nėra įtvirtinto reikalavimo dėl bankrutuojančio asmens sąžiningumo. Pagrindinis skiriantis šių šalių bankroto institutus aspektas – bankroto proceso terminas. Jungtinėje Karalystėje bankroto procesas vyksta apie 12 mėnesių, tuo tarpu Lietuvoje treji metai. Atsižvelgiant į šių valstybių palyginimą, galime daryti prielaidą, kad Jungtinės Karalystės bankroto institutas yra liberalesnis ir palankesnis bankrutuojančiam asmeniui, tuo tarpu Lietuvos bankroto institutas yra palankesnis kreditoriams ir griežtesnis bankrutuojančio asmens atžvilgiu.

3.2. Fizinio asmens bankroto institutas Vokietijoje

Kontinentinėje Europoje Vokietija yra viena didžiausių tiek ekonominiu, tiek demografiniu, tiek teisiniu požiūriu valstybė, tad būtų aktualu apžvelgti Vokietijoje galiojanti bankroto institutą. Pažymėtina, kad dar iki 1999 metų Vokietijoje nemokumo procesus reglamentavo Vokietijos Bankroto įstatymas, Kompromisinių susitarimų įstatymas ir Kolektyvinio išieškojimo įstatymas, tačiau 1999 m. sausio 1 d. įsigaliojus Nemokumo įstatymui (Insolvenzordnung), buvo pakeisti ankstesni įstatymai ir pirmąjį kartą suteikta galimybę skolininkams būti atleistiems nuo skolų.⁸⁴

Vokietijos nemokumo (bankroto) įstatymas (Insolvenzordnung) pripažįsta tik vieną bendrą bankroto procesą. Jo tikslas – kuo geriau ir proporcingiau patenkinti kreditorių reikalavimus (Insolvenzordnung 1 straipsnio 1 sakiny).⁸⁵ Be to, bankroto procesas turi suteikti fiziniams asmenims galimybę pradėti veiklą iš naujo („fresh start“). Tai realizuojama taip, kad, užbaigus bankroto procesą, yra atleidžiama nuo dar negrąžintų skolų (vadinamasis atleidimas nuo likusios skolos (Restschuldbefreiung)).

Vokietijos nemokumo (Insolvenzordnung) įstatyme reglamentuota, kad bankroto proceso tikslas – proporcingas kreditorių ir skolininko interesų patenkinimas likviduojant skolininko turtą ir paskirstant įplaukas, arba taikiai susitariant – parengiant nemokumo planą, ypač siekiant išlaikyti įmonę.⁸⁶

Kalbant apie skolininko nemokumą pažymėtina, kad Vokietijos nemokumo (bankroto) įstatymas (Insolvenzordnung) numato, jog asmuo yra laikomas nemokiu, kai yra šios aplinkybės:

---

⁸⁴ TABB, C. J. *Lessons from the Globalization of Consumer Bankruptcy*. Law & Social Inquiry, 2005, p. 765;

⁸⁵ Bankruptcy – Germany [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ger_lt.htm;

⁸⁶ Vokietijos bankroto įstatymas (Insolvency Statute (Insolvenzordnung, InsO)) [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=773#s1>;

1) skolininkas turi pradelsių skolų, t. y. skolininkas negali apmokėti skolų, kurių terminas jau yra suėjęs;

2) skolininkų turimo turto nepakanka skoloms padengti, turimas turtas yra mažesnis nei esamos skolos.

Taigi, Vokietijos nemokumo (bankroto) įstatyme asmens nemokumas suprantamas panašiai kaip ir FABĮ – nemokumas asmens galėjimas padengti skolas. Nemokumo atveju skolininkas suėjęs skolų apmokėjimo terminui jų apmokėti nepajėgia, neturi tam galimybių, arba turi būti įrodoma, kad skolininko turto dydis yra mažesnis už prisiimtų įsipareigojimų dydį. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad priešingai nei FABĮ Vokietijos nemokumo (bankroto) įstatymo 18 straipsnyje numato galimybę kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo pagrindą, jei yra grėsmė tapti nemokiu, tai reiškia, kad asmuo dar nėra pradėjęs vykdyti savo įsipareigojimus, tačiau jau numato galima nemokumą ir įsipareigojimų nevykdymą.⁸⁷ Taip pat Vokietijoje nėra numatytas konkretus neįvykdytų skolinių įsipareigojimų dydis, kuomet kreditorius gali kreiptis į teismą su prašymu dėl bankroto bylos skolininkui iškėlimo. Vokietijoje fizinio asmens nemokumas yra preziumuojamas jam pradėjęs vykdyti savo skolinius įsipareigojimus, priešingai Lietuvoje skolininkas ne tik turi būti pradėjęs vykdyti įsipareigojimus ir neturėti turto skoloms padengti, bet ir skolos turi viršyti 25 MMA.

Vokietijos bankroto įstatyme (Insolvenzordnung) taip pat minima, kad galimybė nurašyti skolininko skolas atsiranda tik sąžiningam skolininkui pasibaigus nemokumo procedūrai. Nors minėto įstatymo pirmajame straipsnyje nurodoma, kad tik sąžiningiems asmenims taikoma bankroto procedūra, apibrėžimo, koks asmuo yra sąžiningas, kaip ir koks asmuo yra laikomas nesąžiningu nėra.⁸⁸ Nuostatos, susijusios su sąžiningumo principu, yra pateikiamos Vokietijos civilinio kodekso 242 straipsnyje, kur nurodyta, kad įsipareigojantysis asmuo turi pareigą veikti pagal sąžiningumo reikalavimus ir komercinius papročius.⁸⁹ Taip pat nuoroda į sąžiningumo principą yra Vokietijos civilinio kodekso 157 straipsnyje, kuriame rašoma apie sutarčių aiškinimą: „Sutartys turi būti aiškinamos taip, kaip reikalauja sąžiningumas, atsižvelgti į komercinius papročius“⁹⁰. Atsižvelgiant į tai galima teigti, kad kaip ir Lietuvoje, taip ir Vokietijoje nesąžiningumo samprata yra panaši, tik Vokietijoje fizinio asmens sąžiningumas

---

⁸⁷ Vokietijos bankroto įstatymas (Insolvency Statute (Insolvenzordnung, InsO)) [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=773#s1>;

⁸⁸ *Ibid.*;

⁸⁹ Vokietijos civilinis kodeksas (German Civil Code) [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html;

⁹⁰ *Ibid.*;

nustatinėjamas tik galutinėje bankroto proceso stadijoje atleidžiant asmenį nuo skolų, tuo tarpu Lietuvoje sąžiningumas vertinamas keliant bankroto bylą.

Bankroto bylą galima iškelti bet kuriam juridiniam ir fiziniam asmeniui, net jeigu jis ir neužsiima verslu (neturi įmonės), o yra tik vadinamasis vartotojas (Verbraucher).⁹¹ Siekiant pradėti bankroto procesą visų pirma reikalingas prašymas iškelti bankroto bylą. Vokietijoje, kaip ir Jungtinėje Karalystėje, pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo fiziniam asmeniui (skolininkui) gali pateikti tiek pats skolininkas (nemokus fizinis asmuo), tiek jo kreditoriai, priešingai nei Lietuvoje, kai prašymą dėl fizinio asmens bankroto gali pateikti tik pat skolininkas (nemokus fizinis asmuo).

Priėmęs pareiškimą kelti bankroto (nemokumo) bylą, Vokietijos bankroto bylą teismas (Insolvenzgericht) kuruoja ir prižiūrėti bankroto proceso eigą. Be to, teismas turi dalyvauti tarpininkaudamas ir padėdamas spręsti galimus ginčus bankroto proceso dalyvių derybose ir taip siekti įveikti konfliktines situacijas. Pagrindiniai sprendimai iškeltoje bankroto byloje (turto panaudojimas ir bankroto proceso planas) yra palikti spręsti kreditoriams. Tačiau teismas turi ypatingus įgaliojimus ir uždavinius bankroto bylos iškėlimo stadijoje. Jis sprendžia dėl bankroto bylos iškėlimo, dėl laikinųjų priemonių likutiniam turtui apsaugoti (turto arešto) ir dėl skolininko turto administratoriaus – vadinamojo bankroto proceso administratoriaus (Insolvenzverwalter) – paskyrimo. Teismas taip pat yra įpareigotas kontroliuoti skolininko turto administratorių. Tačiau jis prižiūri tik administratoriaus veiksmų teisėtumą, bet ne jų tikslingumą, todėl negali duoti jam jokių nurodymų.⁹²

Paskyrus turto administratorių (Insolvenzverwalter) skolininkas yra nušalinamas nuo turto valdymo, skolininko nuosavybės valdymas perduodamas laikinajam administratoriui. Teismas gali nustatyti, kad skolininko veiksmus (sandorius) turi patvirtinti laikinasis administratorius, sustabdyti išieškojimą iš skolininko turto, nustatyti laikiną skolininko korespondencijos peržiūrą ir pan. Laikinas administratorius gali įeiti į visas skolininko patalpas ir ten vykdyti savo administravimo veiklą. Skolininkas privalo pateikti laikinajam administratoriui visą dokumentaciją peržiūrai ir padėti jam atlikti administratoriaus funkcijas.

Skolininko turto administratoriumi (Insolvenzverwalter) dažniausiai skiriami advokatai, prekybininkai, auditoriai arba mokesčių konsultantai. Pradėjus bankroto procesą (iškelus bankroto bylą) administratoriui suteikiami įgaliojimai administruoti ir

---

⁹¹ Bankruptcy – Germany [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ger_lt.htm;

⁹² *Ibid.*;

valdyti skolininko turtą. Pagrindinis turto administratoriaus uždavinys – perimti ir peržiūrėti skolininko nuosavybės teisei priklausantį turtą. Kiti skolininko turto administratoriaus uždaviniai yra šie: priimti sprendimus dėl neįvykdytų arba iš dalies neįvykdytų sutarčių; sudaryti turimo turto sąrašą; realizuoti (parduoti ar kitaip panaudoti) likutinį skolininko turtą; paskirstyti pelną, gautą iš realizuoto (parduoto ar kitaip panaudoto) turto.⁹³

Vokietijoje fizinio asmens bankroto procesas kitaip nei Jungtinėje Karalystėje orientuojamas į kreditorių interesų tenkinimą. Nemokumo procedūrų metu šaukiami kreditorių susirinkimai, kurių metu kreditoriai turi gana plačias teises: išrinkti kitą skolininko turto administratorių; kontroliuoti skolininko turto administratorių; pritarti ypač svarbiems skolininko turto administratoriaus teisiniams veiksams; dalyvauti rengiant ir įgyvendinant bankroto planą (Insolvenzplan).⁹⁴ Kreditoriams bankroto proceso metu, kaip ir Lietuvoje, atstovauja kreditorių susirinkimas, kuris įtakoja bankroto administratoriaus (patikėtinio) skyrimą, jo veiklą.

Vokietijoje skolų grąžinimo planui yra suteikiama kur kas didesnė reikšmė nei Jungtinėje Karalystėje, plano svarba bankroto procese panaši kaip ir Lietuvoje. Visas fizinio asmens pripažinimo bankrutavusiu procesas paremtas plano vykdymu ir tik sąžiningai laikęsis plano fizinis asmuo gali būti atleidžiamas nuo skolinių įsipareigojimų.⁹⁵ Pažymėtina, kad Bankroto planas sudaromas šešių metų terminui, kuriam pasibaigus ir skolininkui įvykdžius visus įsipareigojimus, teismas priima sprendimą atleisti skolininką nuo likusių skolų

Skolų grąžinimo planu siekiama užtikrinti kreditorių interesus ir atkurti skolininko mokumą. Tokio bankroto plano parengimą inicijuoti gali kreditorių susirinkimas. Planą parengti turi arba pats skolininkas, arba jo turto administratorius. Toks planas turi būti paruoštas per mėnesį laiko. Paruoštą planą peržiūri ir tvirtina teismas. Administratorius turi atlikti visus veiksmus, kad plane nurodytas turtas būtų realizuojamas ir už jį gauti pinigai paskirstomi kreditoriams. Pinigai gali būti paskirstomi dalimis. Jei patenkinus kreditorių reikalavimus, lėšų lieka, jos yra perduodamos skolininkui.⁹⁶

Plano vykdymo metu skolininkas turi tinkamai elgtis ir iš gaunamų pajamų vykdyti skolinius įsipareigojimus, priešingu atveju, kreditoriai gali nesutikti su skolų „nurašymu“

---

⁹³ *Ibid.*;

⁹⁴ Vokietijos bankroto įstatymas (Insolvency Statute (Insolvenzordnung, InsO)) [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=773#s1>;

⁹⁵ Bankruptcy – Germany [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ger_lt.htm;

⁹⁶ Vokietijos bankroto įstatymas (Insolvency Statute (Insolvenzordnung, InsO)) [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=773#s1>;

ar pateikti teismui prašymą anuliuoti sprendimą „nurašyti“ skolas. Toks kreditorių prašymas gali būti pateiktas per vienerius metus nuo teismo sprendimo, kuriuo nuspręsta atleisti skolininką nuo skolų, priėmimo.

Kalbant apie bankroto proceso metu realizuoto skolininko turto (Insolvenzmasse) paskirstymą, pažymėtina, kad parduoto turto gautas lėšas bankroto administratorius paskirsto kreditoriams pagal lėšų paskirstymo planą (Verteilungsverzeichnis).⁹⁷ Šiame sąraše yra nurodomi visi kreditoriai ir jų kreditorinių reikalavimų dydis. Taip pat kaip ir Lietuvoje nerealizuotinas turtas – skolininko asmeniniai daiktai, pvz.: drabužiai, baldai. Šie daiktai gali būti parduoti tik tuo atveju, jei jų vertė yra didelė. Vokietijoje, kaip ir Jungtinėje Karalystėje, skolininkas gali išsaugoti ir savo automobilį, jei jis yra jam reikalingas darbinėje veikloje.

Pagal lėšų paskirstymo planą (Verteilungsverzeichnis) padengus bylos išlaidas ir administratoriaus atlyginimą, likęs turtas yra skiriamas kreditorių reikalavimams tenkinti. Prieš paskutinį gautų pajamų paskirstymą yra šaukiamas kreditorių susirinkimas, kuriame administratorius pateikia galutinę skolininko turto realizavimo, gautų lėšų paskirstymo ataskaitą.

Vokietijoje skolininkas negali būti atleidžiamas nuo įsipareigojimų jei įsipareigojimai kyla iš tyčinės neteisėtos veikos atlikimo, jei nemokumo proceso metu skolininkas be priežasties ar dėl didelio aplaidumo pateikė neteisingus duomenis apie savo ekonominę būklę raštu per tris metus iki nemokumo procedūrų arba po jų, kad gauti paskolą ar išvengti mokėjimų; nevykdė kitų plane ir įstatyme ir plane numatytų pareigų.⁹⁸

Jei nėra aukščiau nurodytų aplinkybių dėl negalimumo atleisti nuo įsipareigojimų, tai bankroto procesas yra užbaigiamas ir apie tai yra paskelbiama viešai, kai yra baigiamos skirstyti lėšos. Pažymėtina, kad net ir pabaigus bankroto procesą, kreditoriai turi teisę pareikšti likusius savo reikalavimus neįgyvendintus bankroto procese. Bet jei skolininkas fizinis asmuo yra pateikęs prašymą, atleisti nuo likusių skolų ir kreditoriai sutinka patenkinti tokį prašymą, tuomet kreditoriai praranda galimybę įgyvendinti savo likusius reikalavimus.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta galima teigti, kad Vokietijoje esantys bankroto institutas ganėtinai panašus į Lietuviškąjį modelį. Tačiau Vokietijoje esantis bankroto institutas Vokietijos bankroto įstatymas žymiai labiau paremtas kreditorių interesų gynimu. Atsižvelgiant į tai ir lyginant su Lietuvoje esančiu fizinio asmens bankroto

---

⁹⁷ *Ibid.*;

⁹⁸ *Ibid.*;

institutu būtų galima išskirti tokius pagrindinius skiriančius šių valstybių skirtumus: Vokietijoje fizinio asmens bankroto procesą gali iškelti ne tik pats fizinis asmuo, tačiau ir kreditoriai, be to Vokietijoje, kaip ir prieš tai nagrinėtoje Jungtinėje Karalystėje, nėra nustatyta įsiskolinimo suma, tuo tarpu Lietuvoje nemokus asmuo yra laikomas jei įsiskolinimai viršija 25 MMA. Išskirtinas Vokietijos fizinio asmens bruožas yra tas, kad lyginant su Lietuvoje veikiančiu fiziniu asmens bankroto institutu Vokietijoje galima kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo nesant skolininkui nemokiam, tačiau jei yra grėsmė tapti nemokiu ateityje. Lietuvoje tokios bylos iškėlimas galimas tik esant fizinio asmens nemokumui. Vokietijoje norint iškelti bankroto bylą nėra reikalaujama asmens sąžiningumo, tuo tarpu Lietuvoje bankroto procesas pradedamas tik sąžiningam skolininkui. Sąžiningumas Vokietijoje vertinamas tik pasibaigus bankroto procesui. Pagrindinis skiriantis šių šalių bankroto institutus aspektas – bankroto proceso terminas. Vokietijoje bankroto procesas vyksta apie 6 metus. Atsižvelgiant į šiuos faktus galime daryti prielaidą, kad Vokietijos bankroto institutas yra palankesnis kreditorių interesams, bankroto procesas ganėtinai ilgas ir nėra toks palankus skolininkui, kaip kitose valstybėse, be to ilgesnis bankroto proceso terminas daugiau užtikrina tenkintinų kreditorių interesų nei trumpesnis terminas. Lietuvos bankroto institutas lyginant su Vokietijoje esančiu bankroto institutu kreditorių ir skolininko interesų pusiausvyra.

3.3. Fizinio asmens bankroto institutas Lenkijoje

Kitas šiame darbe aptariamas bankroto institutas – Lenkijoje galiojantis bankroto institutas. Šį institutą svarbu aptarti ir palyginti su Lietuvoje galiojančiu, kadangi Lenkijoje priimtame bankroto institute procedūros labai brangios, svarbiausias dėmesys skiriamas moraliniam nemokumo pagrindimui, kreditorių interesų patenkinimui, o ne beviltiškų skolų nurašymui ir skolininko grąžinimui į visuomenę su galimybe padėti naują gyvenimo etapą („fresh start“).⁹⁹

Lyginant Lietuvos fizinio asmens bankroto institutą su Lenkijos pažymėtina, kad skirtingai negu Lietuvoje, Lenkijoje nėra atskiro fizinio asmens bankroto įstatymo. Analizuojamoje šalyje galioja Lenkijos bankroto ir restruktūrizavimo įstatymas, bendras fiziniams ir juridiniams asmenims, o tik 2008 m. gruodžio 5 d. buvo priimti Bankroto ir reorganizavimo įstatymo pakeitimai, kuriais reglamentavo Lenkijoje fizinių asmenų

---

⁹⁹ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p. 16;

bankroto paskelbimo procedūras (Upadłość konsumencka).¹⁰⁰ Priėmus minėtas įstatymo pataisas, nuo 2009 m. kovo 31 d. įsigaliojo nuostatos dėl fizinio asmens bankroto. Fizinių asmenų, kurie nevykdo ūkinės veiklos, bankroto sąlygas ir procedūrą, reglamentuoja aukščiau minėto įstatymo (toliau tekste – Lenkijos bankroto įstatymas) V skyriaus 4911 - 49112 straipsniai. Lenkijos Respubliką šį įstatymą perėmė įgyvendinant 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų su paskutiniais pakeitimais.

Analizuojant Lenkijos bankroto institutą darytina prielaida, kad Lenkijos bankroto įstatymu nesiekama tenkinti proporcingai skolininkų ir kreditorių interesų ir taip suteikti skolininkams naują pradžią. Lenkijos bankroto įstatymas sudaro sąlygas atkurti sąžiningų fizinių asmenų užtikrinant pirmiausiai kreditorių reikalavimų tenkinimą.

Lyginant Lenkijos bankroto institutą su prieš tai aptartomis valstybėmis galima teigti, kad Lenkijoje skirtingai nei Jungtinėje Karalystėje ar Vokietijoje, bet panašiai, kaip Lietuvoje, kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo gali tik pats skolininkas, kitaip nei Vokietijoje ar Jungtinėje Karalystėje kreditoriai tokios teisės neturi.¹⁰¹

Remiantis Lenkijos bankroto įstatymu galima teigti, kad fizinio asmens bankroto procedūra galima, jeigu skolininkas pareiškimo dėl bankroto bylos pateikimo momentu turi turtinių interesų Lenkijoje. Lenkijoje turtiniai interesai sietini su asmens gyvenamąja vieta arba asmens turimo turto vieta. Taip pat panašiai yra numatyta ir Lietuvos Respublikos fizinio asmens bankroto įstatyme, kadangi galimybė bankrutuoti nėra susieta su fizinio asmens pilietybe, nuolatine gyvenamąja vieta ar darbo vieta Lietuvoje.

Lenkijos bankroto įstatymo 11 str. pateiktas nemokaus skolininko apibrėžimas – kai skolininkas nevykdo savo prisiimtų piniginių įsipareigojimų.¹⁰² Analizuojant Lenkijos bankroto įstatymą galima teigti, kad nėra nustatyta jokia mažiausia įsiskolinimo suma – svarbiausias asmens nemokumo vertinimo kriterijus yra jo negalėjimas vykdyti savo įsipareigojimų, tačiau pagal Lenkijos įstatymą fizinio asmens skolos gali būti nurašomos tik tais atvejais, jei fizinis asmuo tapo nemokus dėl išimtinių ir nepriklausančių nuo asmens valios aplinkybių. Įstatyme pateikiamas baigtinis tokių aplinkybių sąrašas (liga, nelaimingas atsitikimas, darbo netekimas ir pan.). Atsižvelgiant į tokia griežtą nemokumo traktavimą galima teigti, kad ne kiekvienas nemokus asmuo gali kreiptis į teismą dėl bankroto paskelbimo Lenkijoje. Jei asmuo išėtu iš darbo savo

¹⁰⁰ Lenkijos bankroto ir restruktūrizavimo įstatymas (Prawo upadłościowe i naprawcze, 2003) [žiūrėta 2017 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: dziennikustaw.gov.pl/du/2015/233/D2015000023301.pdf;

¹⁰¹ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p. 27-28;

¹⁰² Lenkijos bankroto ir restruktūrizavimo įstatymas (Prawo upadłościowe i naprawcze, 2003) [žiūrėta 2017 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: dziennikustaw.gov.pl/du/2015/233/D2015000023301.pdf;

noru arba būtų atleistas dėl vidaus tvarkos pažeidimų, tai toks asmuo neturės galimybės bankrotuoti.¹⁰³ Lyginant Lietuvoje galiojantį bankroto įstatymą, tai kaip jau antrąjį darbo dalyje buvo išsiaiškinta, tai nemokiu asmeniu Lietuvoje laikomas tas asmuo, kuris negali įvykdyti skolinių įsipareigojimų, kurių mokėjimo terminai suėję ir kurių suma viršija 25 MMA (9500,00 Eur). Atsižvelgiant į tai galima daryti prielaidą, kad Lenkijoje nemokumo sąvoka pakankamai konservatyvi ir apsunkinanti bankroto procesą, kadangi sukurtos pakankamai siauros galimybės fiziniam asmeniui pasinaudoti bankroto galimybėmis.

Lenkijos bankroto įstatymas numato, kad pareiškimą dėl bankroto bylos gali pateikti kiekvienas skolininkas, jeigu:

1) jo finansinė būklė yra sunki dėl to, kad yra skolingas dviem arba daugiau kreditoriams (pvz., bankui, namų administracijai, komunalininkams ir pan.),

2) įsiskolinimas atsirado ne dėl jo kaltės, o dėl išorinių ir nuo jo nepriklausomų aplinkybių.¹⁰⁴

Lenkijos bankroto įstatymas numato konkrečias sąlygas, kurioms esant teismai atsisako iškelti bankroto bylą. Atsisakoma kelti bankroto bylą jei skolininkas prisiėmė įsipareigojimų jau esant nemokiam, t. y. kai jau neturi galimybių vykdyti savo esamų turtinių įsipareigojimų, jei nutraukiami darbo santykiai dėl skolininko kaltės arba jo sutikimu (taip pat galioja atvejai, kai darbo santykiai nutraukiami šalių susitarimu), jei asmens veikloje būtų didelio išlaidavimo, lošimo arba žalingų įpročių.

Lenkijos bankroto įstatymas numato, kad teikiant pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo turi būti mokamas mokestis teismui (200,00 zlotų)¹⁰⁵, tuo tarpu Lietuvoje norintiems bankrotuoti asmenims žyminis mokestis netaikomas. Lenkijos bankroto įstatymas suteikia galimybę pareiškėją atleisti nuo mokesčio mokėjimo, jei asmuo yra sunkioje materialinėje padėtyje ir jis pateikia prašymą su materialine padėtimi patvirtinančius dokumentais teismui. Atsižvelgiant į tai matyti papildomus sukurtus sunkumus bankrotuoti fiziniam asmeniui, kurių kituose analizuotose valstybėse nebuvo.

Pateikus teismui pareiškimą dėl bankroto paskelbimo yra sustabdomi visi vykdomi išieškojimai, o teismui paskelbus asmens bankrotą yra paskiriamas bankroto administratorius, kuris vykdo turto likvidavimą ir skolų grąžinimą. Į teismą besikreipiantis skolininkas privalo pateikti visą savo turtą. Jeigu fizinis asmuo bankroto administratoriaus kandidatūros nepasiūlo, teismas skiria administratorių, kurio

¹⁰³ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p. 27-28;

¹⁰⁴ Lenkijos bankroto ir restruktūrizavimo įstatymas (Prawo upadłościowe i naprawcze, 2003) [žiūrėta 2017 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: dziennikustaw.gov.pl/du/2015/233/D2015000023301.pdf;

¹⁰⁵ *Ibid.*;

kandidatūrą pasiūlo Lenkijos Vyriausybės įgaliota institucija. Bankroto administratorius disponuoja fizinio asmens turtu ir depozitinėmis sąskaitos lėšomis, tvarko visų fizinio asmens gautų lėšų ir jų naudojimo apskaitą, šaukia kreditorių susirinkimus, imasi priemonių išieškoti skolas iš skolininkų, kreipiasi į teismą dėl asmens bankroto bylos nutraukimo ir kitų veiksmų.¹⁰⁶

Lenkijos bankroto įstatyme numatyta, kad po nutarties iškelti asmeniui bankroto bylą, fizinio asmens turtas pereina bankroto administratoriaus kontrolei, bankrutuojantis asmuo netenka teisės valdyti turtą, juo naudotis ir disponuoti. Visą savo turtą ir visus su juo susijusius dokumentus fizinis asmuo privalo pateikti ir nurodyti bankroto administratoriui. Visi veiksmai prieštaraujantis Lenkijos bankroto įstatymą yra negaliojantys ir bankrutuojančiam asmeniui pažeidus tokius reikalavimus galimas bankroto proceso nutraukimas.¹⁰⁷

Kaip ir prieš tai nagrinėtose šalyse, taip ir Lenkijoje, kai teismas priima nutartį iškelti bankroto bylą yra sudaromas mokumo atkūrimo planas. Lenkijos bankroto įstatymo 347 str. numatyta, kad mokumo atkūrimo planą parengia ne pats skolininkas (fizinis asmuo), o patikėtinis (bankroto administratorius).¹⁰⁸ Pažymėtinas skirtumas lyginant su kitų valstybių mokumo planais tas, kad pagrindinis vaidmuo tvirtinant mokumo planą yra priskirtas teismui. Bankroto administratorius planą teikia tvirtinti teismui. Antroje šio straipsnio dalyje galima matyti, kad šioje stadijoje teismas veikia aktyviai, kadangi teismas gali patvirtinti pateiktą planą, o gali įvertinęs plano neatitinkimus padaryti atitinkamus taisymus. Teismas įvertinęs, kad bankroto administratoriaus planas tinkamas praneša bankrutuojančiam asmeniui ir kreditorių susirinkimui, kad planas yra priimtas ir kad galima susipažinti su priimtu mokėjimo planu.

Parengtame plane nustatoma kokia apimtimi ir kokį laiką bankrutuojantis fizinis asmuo privalo vykdyti patvirtintą planą, ir kokia kreditorių reikalavimų dalis bus nurašyta. Kiekvienais metais, skolininkas privalo pateikti praėjusių metų skolų grąžinimo plano įgyvendinimo ataskaitą. Tokiu atveju, jeigu skolininkas nesugeba vykdyti skolų grąžinimo plano nuostatų, jis gali kreiptis į teismą dėl termino pratęsimo ar tam tikrų mokėtinų sumų sumažinimo. Lenkijos bankroto įstatymo 360 str. numatyta, kad mokumo atkūrimo planas vykdomas ne ilgiau kaip 3 metus. Praėjus šiam

---

¹⁰⁶ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p. 27-28;

¹⁰⁷ Lenkijos bankroto ir restruktūrizavimo įstatymas (Prawo upadłościowe i naprawcze, 2003) [žiūrėta 2017 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: dziennikustaw.gov.pl/du/2015/233/D2015000023301.pdf;

¹⁰⁸ *Ibid.*;

laikotarpiui likę įsiskolinimai yra panaikinami.¹⁰⁹ Taip pat pažymėtina šiuo laikotarpiu negalima prisiimti finansinių įsipareigojimų – pirkti prabangos prekių arba nekilnojamąjį turtą. Fizinis asmuo siekiantis bankrotuoti gali prisiimti tik tokius įsipareigojimus, kurie būtini būtiniausiems poreikiams patenkinti, išskyrus pirkimus išsimokėtinais, ir naujų paskolų sudarymą.

Lenkijos bankroto įstatymo 491⁴ str. yra išvardyti atvejai, kada teismas gali nutraukti bankroto bylą: jei skolininko nemokumas atsirado sąmoningai fiziniam asmeniui to siekiant arba dėl didelio aplaidumo; jei per dešimt metų fiziniam asmeniui jau buvo kelta bankroto byla ir kurioje visi ar jo dalis pareigų buvo nurašyta; jeigu fizinis asmuo nepateikia bankroto administratoriui viso turto ir būtinų dokumentų arba nevykdo kitų jam priklausančių pareigų, tai teismas nutraukia bankroto bylą; jeigu bankrutuojantis asmuo nevykdo pareigų, numatytų kreditorinių reikalavimų plane, tai teismas pagal kreditorių išvadas teismo posėdyje nutraukia bankroto bylą.¹¹⁰

Bankroto procesas baigiasi, kai fizinis asmuo įvykdo mokėjimo plane nurodytas pareigas, teismas priima sprendimą dėl likusių plane nurodytų nepatenkintų kreditorių reikalavimų, ir dėl bankroto bylos užbaigimo (Lenkijos bankroto įstatymo 491²¹ str. 1 d.).

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta galima teigti, kad Lenkijoje esantys bankroto institutas dalinai panašus į Lietuviškąjį modelį, tačiau Lenkijos bankroto įstatymas greičiau skolininko turto likvidavimo procedūra, o ne atleidimas nuo skolų ir labiau orientuotas į kreditorių interesus. Tuo tarpu Lietuvoje galiojanti fizinių asmenų bankroto įstatymą, lyginant su Lenkijos, būtų galima laikyti subalansuotu kreditorių ir skolininkų interesų tenkinimo pusiausvyra. Nors Lenkijoje ir Lietuvoje mokumo atkūrimo planas trunka po 3 metus ir dėl bankroto proceso gali kreiptis tik pats skolininkas, tačiau jų bankroto proceso įgyvendinimas pakankamai skirtingas. Atsižvelgiant į tai ir lyginant su Lietuvoje esančiu fizinio asmens bankroto institutu būtų galima išskirti tokius pagrindinius skiriančius šių valstybių skirtumus: Lenkijoje nėra atskiro fizinio asmens bankroto įstatymo, o jo nuostatos taikomos kartu su juridinių asmenų bankrotu ir restruktūrizavimu. Tuo tarpu Lietuvoje fizinių asmenų ir juridinių asmenų bankrotai buvo atskirti atskirais įstatymais. Lenkijoje fizinio asmens skolos gali būti nurašomos tik tais atvejais, jei fizinis asmuo tapo nemokus dėl išimtinių ir nepriklausančių nuo asmens valios aplinkybių, tuo tarpu Lietuvoje jei asmuo yra nemokus ir jo įsiskolinimai viršija 25 MMA. Atsižvelgiant į šiuos faktus galime daryti prielaidą, kad Lenkijos bankroto

---

¹⁰⁹ *Ibid.*;

¹¹⁰ *Ibid.*;

institutas yra konservatyvus, nesuteikiantis skolininkams naujos pradžios, skolininkui sukuriama ganėtinai daug reikalavimų ir numatyta ganėtinai nemažai, kada teismai gali nutraukti bankroto procesą, be to bankroto procese Lenkijoje teismas užima ganėtinai aktyvų vaidmenį. Lietuvos bankroto institutas lyginant su Lenkijos tenkina abiejų bankroto proceso šalių interesus, užtikrina proporcingas teises ir pareigas.

3.4. Fizinio asmens bankroto institutas Švedijoje

Šiame darbe jau aptarėme anglo-amerikietiško modelio bankroto institutą Jungtinėje Karalystėje, taip pat aptarėme ir kontinentinėje Europoje, Vokietijoje bei Lenkijoje, esančius bankroto modelius. Atsižvelgiant į tai šioje dalyje aptarsime skandinaviškąjį, o tiksliau Švedijoje esantį fizinio asmens bankroto institutą. Šį institutą svarbu aptarti ir palyginti su Lietuvoje galiojančiu bankroto institutu, kadangi nemažai Lietuvos piliečių emigruoja taip pat į skandinaviškas valstybes bei nusprendžia bankrutuoti remdamiesi kitų valstybių teisinėmis sistemomis.

Švedijoje fizinių asmenų bankroto (Personlig konkurs) procedūra gali būti taikoma kaip įmonėms, taip ir fiziniams asmenims. Bankroto procedūras reglamentuoja 1987 metų įstatymas (Konkurslag) su vėlesniais pakeitimais (toliau tekste – Švedijos bankroto įstatymas).¹¹¹

Švedijos bankroto įstatymas nemokumą apibrėžia kaip negalėjimą sumokėti savo skolų, kai toks negalėjimas nėra laikinas,¹¹² tai reiškia, kad fizinis asmuo turi turėti tiek skolų, kurių realiai nebegali ir jų net ir per ilgą laiką nebegalės padengti. Švedijoje fizinio asmens bankroto tikslas yra padėti skolininkui išsprendžti savo finansines problemas ir grįžti į normalų socialinį gyvenimą (suteikti naują pradžią („Fresh start“)). Tuo tarpu kreditoriams per šį procesą Švedijoje siekiama pagelbėti bent dalinai iš skolininko atgauti dalį skolų. Šiam tikslui yra nustatytas terminas per kurį skolininkas atlieka kreditoriams mokėjimus (mokumo planas), taigi Švedijoje bankrotas suprantamas, kaip procesas, kurio metu visas skolininko turtas yra naudojamas kreditorių reikalavimas patenkinti.

Švedijoje, kaip ir prieš tai aptartuose šalyse t. y. Jungtinėje Karalystėje ir Vokietijoje, teismui pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo gali tiek pats fizinis

¹¹¹ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p. 26-27;

¹¹² Švedijos bankroto įstatymas (Bankruptcy act (Konkurslag) (1987:672)) [žiūrėta 2017 m. kovo 29 d.].
Prieiga per internetą:

http://siteresources.worldbank.org/GILDSWEDEN/Resources/Sweden_Bankruptcy_Law.pdf;

asmuo, tiek kreditoriai,¹¹³ priešingai nei Lietuvoje ar ankščiau aptartoje Lenkijoje, kur pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo gali tik pats bankrutuojantis asmuo.

Pagal Švedijos bankroto įstatymą Fiziniai asmenys gali kreiptis dėl skolų restruktūrizavimo (šved. skuldsanering), jei asmuo gyvena arba dirba Švedijoje,¹¹⁴ įstatymas nenumato kuriam laikui fizinis asmuo turi būti išgyvenęs/išdirbęs Švedijoje. Atsižvelgiant į tai galima daryti prielaidą, kad bankrotas Švedijoje galimas ne tik Švedijos piliečiams, bet ir atvykusiems iš kitų valstybių asmenims ir gana po trumpo laiko apsigyvenus ar įsidarbinus Švedijoje.

Švedijos bankroto įstatymas numato, kad bankrutuojantis asmuo turi būti sąžiningas. Sąžiningas bankrutuojantis asmuo Švedijoje suprantamas taip, jei prisiimdamas įsipareigojimus asmuo neturėjo tikslų jų nevykdyti, t. y. asmuo laikomas sąžiningu jei nežinojo, neketino ir nesiekė neįvykdyti prisiimtų įsipareigojimų.¹¹⁵ Pažymėtina ir taip, kad Švedijoje vertinama prisiimtų įsipareigojimų tikslinės paskirtys, jei įsipareigojimai imti dėl didelio neatsakingumo (azartiniai lošimai, kiti žalingi įpročiai), tai šiuo atveju bankroto proceso iškėlimas tokiam asmeniui negalimas.

Skolos negali būti susidariusios iš kompensacijos, priteistos nukentėjusiems dėl kriminalinio nusikaltimo asmenims, taip pat skolininkui praeityje neturi būti uždrausta vykdyti komercinę veiklą (dažniausiai taikoma sukčiavimo mokesčių srityje atvejais). Labiausiai paplitusios fizinių asmenų nemokumo priežastys Švedijoje yra ligos, nedarbas, skyrybos, įmonių bankrotai ir neįvertintas išlaidavimas.¹¹⁶

Švedijoje viena iš galimų procedūrų norint išvengti bankroto – savanoriško susitarimo sudarymas su kreditoriais dėl įsiskolinimo panaikinimo. Tokie susitarimai nėra konkrečiai reglamentuojami įstatymuose, tačiau jie vertinami taip pat kaip ir kitos sutarčių rūšys.¹¹⁷ Ši galimybė yra retai taikoma fizinių asmenų atžvilgiu. Kreditoriai dažniau reikalauja savo pinigų taikydami administravimo procedūrą, skolininkai gauna skolų apmokėjimo planą, pagal kurį skolininkas moka nustatytas įmokas penkerius metus ir po penkerių metų likusios fizinio asmens skolos yra nurašomos bei asmuo nieko nebėra skolingas po to.¹¹⁸

---

¹¹³ Bankruptcy – Sweden [žiūrėta 2017 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą:

http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_swe_lt.htm;

¹¹⁴ Švedijos bankroto įstatymas (Bankruptcy act (Konkurslag) (1987:672)) [žiūrėta 2017 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą:

http://siteresources.worldbank.org/GILDSWEDEN/Resources/Sweden_Bankruptcy_Law.pdf;

¹¹⁵ *Ibid.*;

¹¹⁶ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p. 26-27;

¹¹⁷ Bankruptcy – Sweden [žiūrėta 2017 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą:

http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_swe_lt.htm;

¹¹⁸ AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013, p. 26-27;

Skolų apmokėjimo planu, yra sudaromas skolų grąžinimo grafikas (dažniausiai penkeriems metams).¹¹⁹ Pagal mokėjimo planą skolininkas, kurio skolos restruktūrizuojamos, turi gyventi iš minimalios pragyvenimo sumos. Jeigu skolininkas neturi pajamų, viršijančių minimalų pragyvenimo lygį, jis neturi nieko mokėti. Skolų restruktūrizavimas reiškia, kad visos pagal procedūrą nagrinėjamos skolos sumažinamos arba apskritai panaikinamos.¹²⁰ Lyginant su Lietuvoje galiojančiu planu, planas yra pakankamai ilgas, trunka keliais metais ilgiau nei Lietuvoje, tačiau kaip ir Lietuvoje yra numatomas minimalus pragyvenimo lygis, kursis skiriamas skolininko asmeniniams poreikiams patenkinti.

Švedijos bankroto įstatymas numato, kad Fizinis asmuo, kuriam pradėtas bankroto procesas negali disponuoti likutiniu turtu. Visa skolininko nuosavybė įtraukiama į likutinį turtą ir turi būti kiek įmanoma naudojama skoloms sumokėti. Tačiau fizinis asmuo, kuris buvo paskelbtas bankrutavusiu, gali pasilikti tam tikrus asmeninius daiktus, kurie pagal skolų vykdymo kodekse nustatytas arešto taisykles negali būti areštuojami.¹²¹ Taigi darytina prielaida, kad bankroto proceso metu, skolininkas praranda teisę valdyti ir kontroliuoti savo turtą, jo turtas, kaip ir daugumoje prieš tai nagrinėtų valstybių, yra perduodamas administratoriui, kuris atsižvelgdamas į kreditorių interesus, turi kaip įmanoma greičiau likviduoti turtą ir gautus pinigus paskirstyti kreditoriams.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad bankrutuojantis fizinis asmuo Švedijoje, negali bankroto laikotarpiu prisiimti naujų skolų. Atsiradus bankroto proceso metu naujoms skoloms, jos nebus įtraukiamos į skolų nurašymo planą ir nebus nurašomos planui pasibaigus, o jei tokios skolos trukdys pačiam bankroto procesui tai, tokiu atveju dėl bankrutuojančio asmens kaltės procesas bus nutraukiamas.¹²²

Bankroto proceso metu skolininko turto prižiūri ir administruoja turto administratorius. Atsižvelgdamas į bendrąsias kreditorių teises ir kaip galima greičiau parduoda skolininkui priklausantį turtą ir padalija gautas lėšas kreditoriams pagal įstatyme nustatytą jų eiliškumą.¹²³

Bankroto proceso metu kreditoriai Švedijoje turi gauti lėšas iš bankrutuojančio

---

¹¹⁹ Švedijos bankroto įstatymas (Bankruptcy act (Konkurslag) (1987:672)) [žiūrėta 2017 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą:

http://siteresources.worldbank.org/GILDSWEDEN/Resources/Sweden_Bankruptcy_Law.pdf;

¹²⁰ Bankruptcy – Sweden [žiūrėta 2017 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą:

http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_swe_lt.htm;

¹²¹ *Ibid.*;

¹²² Švedijos bankroto įstatymas (Bankruptcy act (Konkurslag) (1987:672)) [žiūrėta 2017 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą:

http://siteresources.worldbank.org/GILDSWEDEN/Resources/Sweden_Bankruptcy_Law.pdf;

¹²³ Bankruptcy – Sweden [žiūrėta 2017 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą:

http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_swe_lt.htm;

asmens parduoto turto pagal kreditoriui priklausančią proporciją ir eiliškumą, taip pat kreditoriai, turi galimybę pateikti pastabas skolų restruktūrizavimo, mokėjimo plano.¹²⁴ Panašiai, kaip ir Lietuvos atveju kreditorių pagrindinės teisės gauti teisingą skolų paskirstymą iš bankrutuojančio asmens turto.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta galima teigti, kad Lietuvos ir Švedijos bankroto institutai sąlyginai panašūs, tačiau taip pat išskirtini keletas skirtumų. Švedijoje be skolų apmokėjimo plano skolininkai taip pat gali sudaryti savanorišką susitarimo sudarymą su kreditoriais dėl įsiskolinimo panaikinimo. Vertinant planą pažymėtina, kad plano įgyvendinimo terminas yra ilgesnis nei Lietuvoje, tačiau Švedijoje, kaip ir kitose vertintinose valstybėse dėl bankroto bylos iškėlimo gali kreiptis tiek pats fizinis asmuo, tiek kreditoriai, taip pat Švedijoje nėra nustatyta įsiskolinimo suma. Atsižvelgiant į šių valstybių palyginimą, galime daryti prielaidą, kad nors Švedijos bankroto procesas (skolų apmokėjimo planas) trunka ilgiau, tačiau pats institutas yra liberalesnis ir palankesnis bankrutuojančiam asmeniui nei Lietuvoje.

3.5. Nagrinėtų asmens bankroto institutų pagrindinių aspektų lyginamoji lentelė

Šioje dalyje pasiekti darbo rezultatai, gautos išvados ir atlikta skirtingose valstybėse esančių fizinių asmenų bankroto institucijų analizė bus pateikta apačioje esančioje lentelėje, kurioje matysis pagrindiniai nagrinėtų valstybių institutų panašumai ir skirtumai.

1 lentelė. Lyginamoji pasirinktų valstybių bankroto institutų lentelė

Lyginamas is aspektas	Lietuva	Jungtinė Karalystė	Vokietija	Lenkija	Švedija
Bankroto modelis	„Earned fresh start“ (kontinentinis - europietiškas modelis)	„Fresh start“ (anglo - amerikietiškas modelis)	„Earned fresh start“ (kontinentinis - europietiškas modelis)	„Earned fresh start“ (kontinentinis - europietiškas modelis)	„Earned fresh start“ (kontinentinis - europietiškas modelis)
Nemokumo apibrėžimas	1) skolos suma turi viršyti 25 MMA (9500 Eur);	Skolininkas neturi galimybės išmokėti skolas,	1) skolininkas turi pradelstų skolų; 2) skolininkų	Skolininkas nevykdo savo prisiimtų piniginių	Negalėjimas sumokėti savo skolų, kai toks negalėjimas

¹²⁴ Bankruptcy - Sweden, http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_swe_lt.htm, [Žiūrėta 2017.03.29];

	2) skolų mokėjimo terminai turi būti suėję 3) asmuo faktiškai neturi turėti galimybės šias skolas pasidengti.	įsipareigojimų terminai yra suėję arba bendra skolų suma viršija jo turimo turto vertę.	turimo turto nepakanka skoloms padengti, turimas turtas yra mažesnis nei esamos skolos.	įsipareigojimų dėl išimtinių ir nepriklausančių nuo asmens valios aplinkybių.	nėra laikinas.
Bankroto procedūros	Bankroto byla (mokumo atkūrimo planas).	1) individualaus savanoriško susitarimo sudarymas; 2) bankroto byla.	Bankroto byla (Skolų gražinimo planas).	Bankroto byla (mokumo atkūrimo planas).	1) Savanoriško susitarimo sudarymas su kreditoriais dėl įsiskolinimo panaikinimo; 2) Bankroto byla (Skolų apmokėjimo planas).
Reikalavimas dėl galimybės kelti bankroto byla toje valstybėje	Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Lietuvos Respublikoje.	Skolininkas gyvena, randasi ar buvo profesiniais tikslais Anglijoje ar Velse trejus metus iki pareiškimo pateikimo iškelti bankroto bylą dienos.	Fizinis asmuo, kurio turtinė ar gyvenamoji vieta Vokietijoje.	Skolininkas pareiškimo dėl bankroto bylos pateikimo momentu turi turtinių interesų Lenkijoje.	Skolininkas gyvena arba dirba Švedijoje.
Bankroto inicijavimo teisė	Fizinio asmens bankroto procesą gali inicijuoti tik pats fizinis asmuo.	Fizinis asmuo ir kreditoriai (jei skola viršija 750 svarų sterlingų sumą ir prievolės vykdymo terminas jau yra suėjęs).	Tiek nemokus fizinis asmuo, tiek jo kreditoriai.	Fizinio asmens bankroto procesą gali inicijuoti tik pats fizinis asmuo.	Tiek pats fizinis asmuo, tiek kreditoriai
Bankroto	Mokumo	Individualus	Skolų	Mokumo	Savanoriškas

proceso trukmė	atkūrimo planas trunka trejus metus.	susitarimas trunka apie penkerius metus. Bankroto procedūra yra baigiama per dvylikos mėnesių terminą nuo bylos iškėlimo.	grąžinimo planas sudaromas iki šešių metų.	atkūrimo planas trunka trejus metus.	susitarimo trukmė nėra nustatyta; Skolų apmokėjimo planas trunka penkis metus.
Bankroto bylos atsisakymo pagrindai	Lietuvoje atsisakome iškelti bankroto bylą jei: Bankrutuojantis asmuo neatitinka nemokumo apibrėžimo būklės; asmuo tapo nemokus dėl savo žalingų įpročių; asmuo yra nubaustas už nusikaltimus ar baudžiamuosius nusizengimus už kurių padarymas neleidžia panaikinti prievolių; nuo ankstesnio bankroto nėra praėję 10 metų terminas; asmeniui yra iškelta	Jungtinėje Karalystėje nėra atleidžiama nuo skolų, kurios kilo dėl sukčiavimo, skolos, atsiradusios dėl šeimos teismo bylinėjimosi, patirti trečių asmenų nuostoliai už asmeninį sužalojimą, skolos, kurias pamiršote paminėti bankroto byloje.	Vokietijoje nėra atleidžiama nuo skolų, jei įsipareigojima i kyla iš tyčinės neteisėtos veikos atlikimo, jei nemokumo proceso metu skolininkas be priežasties ar dėl didelio aplaidumo pateikė neteisingus duomenis apie savo ekonominę būklę raštu per tris metus iki nemokumo procedūrų arba po jų, kad gauti paskolą ar išvengti mokėjimų; nevykdė kitų	Lenkijoje atsisakoma kelti bankroto bylą: jei skolininko nemokumas atsirado sąmoningai fiziniam asmeniui to siekiant arba dėl didelio aplaidumo; jei per dešimt metų fiziniam asmeniui jau buvo kelta bankroto byla; jeigu bankrutuojantis asmuo nevykdo pareigų, numatytų kreditorinių reikalavimų plane; jei nepateikia visos būtinos informacijos	Švedijoje, jei bankroto metu atsiranda naujos skolos tai, tokiu atveju dėl bankrutuojančio asmens kaltės procesas bus nutraukiamas.

	neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens, kurio dalyvis yra fizinis asmuo, bankroto byla.		plane ir įstatyme ir plane numatytų pareigų	bankroto administratoriui.	
Nesąžiningumas	Pripažįstamas tuomet, jeigu duomenys apie skolų atsiradimo pagrindą, fizinio asmens elgesys su savo finansais sudaro pagrindą manyti, kad toks asmuo sąmoningai leido susidaryti skoloms, tikėdamasis, jog nepatenkinti kreditorių reikalavimai bus nurašyti, ar kitais būdais elgėsi pernelyg nerūpestingai sukeldamas sau nemokumą.	Jungtinėje Karalystėje tiesioginio reikalavimo, kad bankrutuoti norintis fizinis asmuo būtų sąžiningas nėra, Jungtinėje Karalystėje teismas turi kompetenciją spręsti dėl asmens nesąžiningumo ir piktnaudžiavimo teise.	Vokietijoje įtvirtintas reikalavimas, kad bankrutuojantis asmuo būtų sąžiningas, tačiau apibrėžimo, koks asmuo yra sąžiningas, kaip ir koks asmuo yra laikomas nesąžiningu nėra. Asmens sąžiningumas nustatinėjamas bankroto proceso pabaigoje.	Lenkijoje nesąžiningumas suprantamas, jei asmuo sąmoningai siekia įgyti skolų žinodamas jog jų negrąžins.	Sąžiningas bankrutuojantis asmuo Švedijoje suprantamas taip, jei prisiimdamas įsipareigojimus asmuo neturėjo tikslų jų nevykdyti, t.y. asmuo laikomas sąžiningu jei nežinojo, neketino ir nesiekė neįvykdyti prisiimtų įsipareigojimų.
Padariniai bankroto proceso metu	Bankroto proceso metu skolininkas turi tinkamai ir nustatytais terminais vykdyti	Bankroto proceso metu skolininkui pagrinde kyla tokios prievolės: norint pasiskolinti	Bankroto proceso metu skolininkas yra nušalinamas nuo turto valdymo,	Bankroto proceso metu sustabdomi visi vykdomi išieškojimai paskiriamas bankroto	Bankrutuojantis asmuo turi gyventi iš minimalios pragyvenimo sumos; negali

	<p>mokumo atkūrimo planą, taip pat bendradarbiauti su administratoriu mi ir jam pateikti visus reikiamus dokumentus. Fiziniam asmeniui draudžiama atlikti veiksmus ar sudaryti sandorius, kurie pablogintų jo turtinę būklę ar pakenktų kreditorių interesams, draudžiama disponuoti turimu turtu, turtą disponuoja bankroto administratorius.</p>	<p>daugiau negu 500,00 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų turi informuoti kredito davėją, negali eiti vadovaujamų pareigų bei vystyti ar valdyti verslo, bei aktyviai bendradarbiauti su bankroto administratoriu mi. Bankrutuojančio fizinio asmens turto valdymą perima administratorius .</p>	<p>skolininko nuosavybės valdymas perduodamas turto administratoriui. Sustabdyti išieškojimo iš skolininko turto. Skolininkas teikti laikinajam administratoriui visą dokumentaciją peržiūrai ir padėti jam atlikti administratoriaus funkcijas</p>	<p>administratorius, kuris vykdo turto likvidavimą ir skolų grąžinimą, fizinio asmens turtas pereina bankroto administratoriaus kontrolei, bankrutuojantis asmuo netenka teisės turtą valdyti, juo naudotis ir disponuoti</p>	<p>disponuoti likutiniu turtu. Visa skolininko nuosavybė įtraukiama į likutinį turtą ir turi būti kiek įmanoma naudojama skoloms sumokėti; negali bankroto laikotarpiu prisiimti naujų skolų</p>
<p>Padariniai pasibaigus bankroto procesui</p>	<p>Nurašomi visi mokumo atkūrimo plane likę nepadengti kreditorių reikalavimai. Asmuo negali išsikelti bankroto bylą 10 metų.</p>	<p>Po bankrutuojančio asmens turto pardavimo ir gautų lėšų paskirstymo fizinis asmuo paskelbiamas bankrutavusiu ir jam automatiškai panaikinami</p>	<p>Pasibaigus bankroto procesui fizinis asmuo atleidžiamas nuo likusių nepadengtų kreditorių reikalavimų.</p>	<p>Kai fizinis asmuo įvykdo mokėjimo plane nurodytas pareigas, likę nepatenkinti kreditorių reikalavimai panaikinami.</p>	<p>Įgyvendinus skolų nurašymo planą likusios nepadengtos skolos nurašomos planui pasibaigus.</p>

		visi jo likę skoliniai įsipareigojimai.			
--	--	---	--	--	--

Šaltinis: Sudaryta remiantis aukščiau šiame darbe atlikta analize.

Atlikus aukščiau lentelėje pateiktą valstybėse esantį fizinio asmens bankroto institutų palyginimą galima daryti pagrįstą išvadą, jog dalis fizinių asmenų bankroto instituto bruožų yra reglamentuota ir taikoma visose valstybėse panašiai, su minimaliais skirtumais, tačiau visose nagrinėtose valstybėse yra esminių skirtumų, kurie šį bankroto modelį išskiria viena iš kitų.

Analizuojant aukščiau pateiktą lentelę galima būti išskirti tokius pagrindinius Lietuvoje galiojančio fizinio asmens bankroto instituto ir kitose nagrinėtose valstybėse esančių skirtumus:

1) Nemokumo apibrėžimas. Lietuvos galiojančiame fizinių asmenų bankroto įstatyme yra numatyta, kad bankroto byla galima iškelti nemokiam fiziniam asmeniui, kurio skolų terminai yra suėję ir jis neturi galimybės jų apmokėti, be to nustatyta minimali įsiskolinimų suma (25 MMA 9500 Eur). Kitose nagrinėtose valstybėse minimalaus įsiskolinimo dydžio reikalavimo nėra įtvirtinto;

2) Galimybė kreiptis dėl fizinio asmens bankroto iškėlimo Lietuvoje turi tik skolininkas, tuo tarpu daugumoje nagrinėtų valstybių tokia teisė yra suteikta ir skolininko kreditoriams su papildomais reikalavimais (skolos pradelsimo terminas, dydis);

3) Lietuvoje numatyta tik viena galimybė fiziniam asmeniui bankrutuoti, t. y. išsikelti bankroto bylą ir laikantis mokumo plano reikalavimų nusirašyti skolas, tuo tarpu dalis analizuotų valstybių šalia bankroto bylos iškėlimo suteikia galimybę skolininkui sudaryti susitarimus su kreditoriais dėl skolų padengimo, nurašymo, suteikia alternatyvą bankroto procesui;

4) Jungtinėje Karalystėje fizinio asmens bankrotas trunka per 12 mėnesių, Lietuvoje ši procedūra trunka mažiausiai trejus metus, kitose nagrinėtose valstybėse proceso trukmė panaši ar ilgesnė.

Atsižvelgiant į šiuos skirtumus darytina išvada, jog Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas yra pakankamai subalansuotas, tenkinantis tiek kreditorių, tiek bankrutuojančio asmens interesus, bankroto proceso terminas nėra per ilgas, tenkinantis tik didesnę kreditorių skolų dengimą ir nėra per trumpas, toks Liberalus kaip Jungtinėje Karalystėje, kurioje skolos procesas pakankamai supaprastintas. Tačiau yra galimybė tobulinti Lietuvoje galiojanti fizinių asmenų bankroto įstatymą suteikiant

galimybę bankroto bylą fiziniam asmeniui iškelti ir kreditoriams. Kita svarstyta fizinio asmens bankroto įstatyme taisymo galimybė, tai įtraukti alternatyvą bankroto procesui. Skolininkai su kreditoriais galėtų naudotis taikos susitarimu, kuriuo būtų galima nekeliant bankroto bylos ir nepatiriant bankroto administratoriaus išlaidų išspręsti skolų padengimo, skolų dalies ar visos skolos nurašymo klausimus.

3.6. Fizinių asmenų bankroto turizmo problematika

Ankstesnėje darbo dalyje atlikus pasirinktų valstybių fizinio asmens bankroto institutų palyginimą padarėme išvadą, jog Europos sąjungos valstybių narių fizinio asmens bankroto institutų modeliai reguliuojami skirtingai. Atsižvelgiant į skirtingą reguliavimą darytina prielaida, kad tai galimai sukuria papildomą šalims problematiką.

Visų pirmą problematika atsiranda iš Europos Tarybos reglamento Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų 16 str., kuriame įtvirtintas principas dėl bankroto bylų pripažinimo. Šiame minėtame straipsnyje numatyta, kad bet kuris sprendimas iškelti bankroto bylą, kuri pagal savo jurisdikciją, priima valstybės narės teismas, pripažįstamas visose kitose valstybėse narėse nuo to momento, kai sprendimas įsiteisėja bankroto bylą iškėlusioje valstybėje.¹²⁵ Ši įtvirtinta reglamento nuostata suteikia galimybę fiziniam asmeniui bankrotuoti kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, o kitos valstybės narės tokio asmens bankrotą turi pripažinti ir skolas nurašyti. Atsižvelgiant į šią nuostatą galima teigti, kad tokiu būdu dėl skirtingo Europos sąjungos valstybių narių fizinio asmens bankroto instituto reglamentavimo sukuriamas fizinių asmens bankroto turizmas.

Fizinių asmenų bankroto turizmą lemia jau anksčiau aptartos valstybių modelių skirtumai, asmeniui palankiau bankrotuoti nagrinėtoje Jungtinėje Karalystėje nei Lietuvoje ar kitose nagrinėtose valstybėse. Toks asmuo dėl bankroto proceso paprastumo, trumpesnio termino, pasirenka palankesnę skolininkui fizinio asmens bankroto modelį, o ne kreditoriui

Tačiau skolininkui neužtenka vien nuvykti į kitą Europos Sąjungos valstybę narę ir pasinaudoti toje valstybėje narėje esančiu bankroto institutu. Kaip jau aukščiau šiame darbe aptarėme, tai norint, kad bankroto byla būtų iškelta, kitoje Europos Sąjungos valstybėje, asmuo toje valstybėje turi įgyti tam tikrus turtinius interesus. Asmuo norėdamas bankrotuoti toje šalyje turėtų išgyventi, išdirbti, ar turėti finansinių ir kitų interesų bei mokėti mokesčius tam tikrą toje valstybėje numatytą laikotarpį. Tuomet

---

¹²⁵ 2000 m. gegužės 29 d. Europos reglamentas 1346/2000 „Dėl bankroto bylų“. Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2000, Nr. L 160/1;

nebegalėdamas išmokėti kreditoriams skolų toje šalyje jis gali pasiskelbti nemokiu.

Fizinių asmenų bankroto turizmas didžiausią problematiką sukelia ginant kreditorių interesus, kadangi kreditoriai savo reikalavimus turi reikšti toje šalyje, kur yra keliama bankroto byla, o ne vietos valstybėje. Apsunkinta galimybes kreditoriams dalyvauti ir sekti bankroto procesą, bendrauti su bankroto administratoriumi, reikšti savo reikalavimus.

Fizinių asmenų bankroto turizmo problematika kyla ir dėl skirtingų valstybių narių fizinio asmens bankroto instituto reglamentavimo. Kaip matyti iš nagrinėtų valstybių palyginimo, valstybės narės skirtingai traktuoja fizinio asmens bankroto sąlygas, kuriomis fizinis asmuo gali bankrutuoti (nemokumo apibrėžimas, bankrutuojančio asmens sąžiningumas, skolos, kurios gali būti nurašomos), taip pat skirtingai traktuoja ir bankroto padarinius (proceso terminas, kiek laiko asmuo negali bankrutuoti, turto valdymas ir disponavimas, skolų nurašymas). Atsižvelgiant į tai, tarp valstybių narių gali kilti nesutarimai taikant Europos Tarybos reglamento Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų 16 str., kadangi vienoje valstybėje narėje galiojančios fizinio asmens bankroto nuostatos prieštarautų kitoje valstybės narėje galiojančioms bankroto nuostatomis.

Europos Tarybos reglamento Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų 26 str. įtvirtinta, kad bet kuri valstybė narė gali atsisakyti pripažinti kitoje valstybės narėje iškeltą bankroto bylą ar vykdyti tokioje byloje priimtą sprendimą, jei tokio pripažinimo ar vykdymo pasekmės akivaizdžiai prieštarautų tos valstybės viešajai tvarkai, ypač jos pagrindiniams principams, arba asmens konstitucinėms teisėms ir laisvėms.¹²⁶

Kadangi valstybėse narėse yra skirtingai tenkinami skolininko ir kreditorių interesai, vienoje valstybėje daugiau užtikrintos kreditorių teisės, kitose skolininko, tai tikėtina kad valstybės narės sprendimas bankrutuoti fiziniam asmeniui, kuris tomis pačiomis sąlygomis taip palankiai nebankrutuotų ar išvis negalėtų bankrutuoti, galėtų būti nepripažintas kitoje valstybėje narėje pagal Europos Tarybos reglamento Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų 26 str..

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, galima teigti, kad dėl skirtingo Europos sąjungos valstybių narių fizinio asmens bankroto instituto reguliavimo susiduriama su fizinio asmens bankroto turizmo problematika. Skolininkai dėl Europos Tarybos reglamento Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų 16 str. įtvirtintos nuostatos siekia bankrutuoti valstybėse, kuriose bankroto sąlygos ir jiems tenkantys padariniai yra palankesni, t. y. siekia perkelti teismo procesus iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnio bankroto proceso.

---

¹²⁶ 2000 m. gegužės 29 d. Europos reglamentas 1346/2000 „Dėl bankroto bylų“. Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2000, Nr. L 160/1;

Kreditoriai esant skirtingam fizinio asmens bankroto reguliavimui siekia priešingu tikslų, kad toks sprendimas, kuris buvo priimtas prastesnėmis sąlygomis nei kreditoriaus valstybėje narėje būtų netaikomas. Todėl esant fizinio asmens bankroto turizmo problematikai yra būtina vienodinti fizinių asmenų bankroto reguliavimą valstybėse narėse.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Šio baigiamojo darbo pradžioje buvo išsikeltas tikslas išanalizuoti Lietuvos fizinių asmenų bankroto institutą bei pateikti palyginimą, kitų valstybių bankroto institutų atžvilgiu. Kad šis tikslas būtų pasiektas darbe buvo išsikelti tokie uždaviniai: apibrėžti fizinių asmenų bankroto paskirtį, nemokumo sampratą; nustatyti fizinių asmenų bankroto sąlygas Lietuvoje; nustatyti fizinių asmenų bankroto padarinius Lietuvoje; atlikus analizę palyginti Lietuvos fizinio asmens bankroto institutą su pasirinktomis valstybėmis (Jungtinė Karalystė, Vokietija, Lenkija, Švedija).

Išanalizavus fizinio asmens bankroto institutą, jo raidą ir pagrindines sąvokas, bei palyginus Lietuvos, Jungtinės Karalystės, Vokietijos, Lenkijos ir Švedijos fizinio asmens bankroto institutą reglamentuojančius teisės aktus ir teisinę doktriną galima daryti tokias pasiektas darbe išvadas:

1. Fizinio asmens nemokumo problemai spręsti pasaulyje yra naudojami keli fizinių asmenų bankroto modeliai: „Fresh start“ (anglo - amerikietiškas modelis) bei „Earned fresh start“ (kontinentinis - europietiškas modelis). Lyginant šiuos du modelius išryškėjo, kad pirmasis modelis yra palankesnis skolininkui, kadangi skolininkas besąlygiškai atleidžiamas nuo turimų skolinių įsipareigojimų stengiantis kuo greičiau suteikti fiziniam asmeniui naują finansinę pradžią, neapsunkinant proceso papildomomis procedūromis, o tuo tarpu antruoju modeliu bankroto procesas nėra toks liberalus kaip pirmasis, kadangi tokio modelio valstybėse didelis dėmesys skiriamas pačiam skolininkui, jo sąžiningumui. Skirtumas šių modelių toks, kad antruoju modeliu valstybės sukuria bei taiko asmeniui tokias bankroto proceso sąlygas, kad asmeniui būtinas sąžiningumas dėl nemokumo atsiradimo, bei norint bankrutuoti būtina laikytis mokumo atkūrimo plano.

Fizinio asmens bankroto ir fizinio asmens nemokumo sampratos nėra tapačios. Pagrindinis šių sąvokų skirtumas tas, kad bankrotas nusako fizinio asmens teisinę padėtį, kad jo atžvilgiu yra pradėta bankroto procedūra, iškelta bankroto byla, o tuo tarpu nemokumas apibūdina finansinę fizinio asmens padėtį dėl kurios asmeniui yra iškelta bankroto procedūra. Nemokus asmuo negali vykdyti savo prisiimtų įsipareigojimų.

2. Išanalizavus Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymą bei teismų praktiką darytina išvada, kad pagrindinės sąlygos fiziniam asmeniui bankrutuoti Lietuvoje yra kelios. Pirmiausiai asmuo, kuris nori inicijuoti sau fizinio asmens bankroto procesą, turi būti susijęs su Lietuvos Respublika, t. y. jo pagrindinių turtinių interesų vieta turi būti Lietuvos Respublikoje. Antra, fizinis asmuo turi atitikti Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo numatytą nemokaus asmens apibrėžimo sąvoką, t. y. norinčio

bankrotuoti asmens skolų mokėjimo terminai turi būti suėję, šių skolų asmuo negali faktiškai padengti ir skolų suma viršija 25 MMA (9500 Eur). Trečia, asmuo turi atitikti jam keliamus sąžiningumo kriterijus, t. y. asmuo turi būti sąžiningas, neturi būti duomenų, kad norinčio bankrotuoti asmens elgesys su savo finansais sudaro pagrindą manyti, jog toks asmuo sąmoningai leido susidaryti skoloms, tikėdamasis nepatenkintų kreditorių reikalavimų nurašymo, ar yra duomenų, kad asmuo kitais būdais elgėsi pernelyg nerūpestingai sukeldamas sau nemokumą.

3. Išanalizavus Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymą bei teismų praktiką darytina išvada, kad pagrindiniai kylantis padariniai išskėlus fizinio asmens bankroto bylą Lietuvoje yra šie: išskėlus bankroto bylą visi kreditorių išieškojimai iš bankrutuojančio asmens yra sustabdomi, tuo tarpu bankrutuojantysis turi tinkamai ir nustatytais terminais vykdyti mokumo atkūrimo planą. Taip pat bankrutuojantysis turi bendradarbiauti su bankroto administratoriumi, siekti plane išsikeltų mokumo atkūrimo tikslų (įsidarbinimas, kvalifikacijos kėlimas), pateikti administratoriui visą reikiamą informaciją, dokumentaciją. Bankroto proceso metu bankrutuojančiajam draudžiama disponuoti turimu turtu. Jo turtą disponuoja bankroto administratorius, kuris taip pat skirsto bankrutuojančio asmens pinigines lėšas kreditorių reikalavimų patenkinimui. Tuo tarpu bankrutuojantis asmuo turi pragyventi iš mokumo atkūrimo plane numatytos minimalios pragyvenimo sumos. Bankroto procesui pasibaigus, jei mokumo planas įgyvendintas, tai mokumo atkūrimo plane likę nepadengti kreditorių reikalavimai panaikinami. Bankrutavęs asmuo grįžta į visuomenę, kaip pilnavertis pilietis. Po bankroto proceso pasibaigimo ar nutraukimo asmuo nebegali išsikelti bankroto bylą 10 metų.

4. Atlikus analizę ir palyginus Lietuvos, Jungtinės Karalystės, Vokietijos, Lenkijos ir Švedijos fizinio asmens bankroto institutus prieitą prie išvados, kad lyginant su nagrinėtų valstybių fizinių asmens bankroto institutais Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas yra pakankamai subalansuotas, tenkinantis tiek kreditorių interesus, tiek bankrutuojančio asmens. Kreditorių interesų tenkinimas pasireiškia per bankrutuojančio asmens įpareigojimą laikytis mokumo atkūrimo plano, kadangi šiuo įpareigojimu yra patenkinama nors dalis kreditorių reikalavimų. Kreditorių interesų tenkinimas taip pat pasireiškia per nemokumo apibrėžimo sąlygas, kadangi nustatytas minimalus įsiskolinimo dydis neleidžia pradėti bankroto procedūras fiziniams asmenims, kurių įsiskolinimai per maži, tačiau ši suma nėra per didelė, kad fiziniam asmeniui bankroto galimybė būtų nepasiekiamą. Bankrutuojančio asmens interesų tenkinimas pasireiškia per mokumo atkūrimo plano terminą, kadangi terminas nėra per ilgas

lyginant su nagrinėtų valstybių bankroto proceso terminais. Taip pat bankrutuojančiajam asmeniui paliekama nustatyta mokumo atkūrimo plane minimali pragyvenimo suma asmeninems reikmėms, o laikantis mokumo atkūrimo plano ir suėjus terminui asmuo atleidžiamas nuo likusių nepadengtų kreditorių reikalavimų.

Taip pat šiame baigiamajame darbe atlikus lyginamąją Lietuvos, Jungtinės Karalystės, Vokietijos, Lenkijos ir Švedijos fizinio asmens bankroto institutų analizę ir išsiaiškinus jų skirtumus galima daryti prielaidą, jog Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymą galima būti tobulinti:

1. Šiuo metu galimybę kreiptis dėl fizinio asmens bankroto iškėlimo Lietuvoje turi tik skolininkas, tuo tarpu daugumoje nagrinėtų valstybių tokia teisė yra suteikta ir skolininko kreditoriams su papildomais reikalavimais. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo 4 straipsnį papildyti dalimi, kurioje būtų įtvirtinta teisė kreditoriams taip pat kreiptis į teismą su pareiškimu dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo. Taip pat siūloma numatyti šiai teisei papildomus reikalavimus, kad galimybė kreditoriui kreiptis būtų tada, kai nepadengtos skolos dydis viršija nustatytus 25 MMA ir skolai išieškoti yra panaudotos visos įstatymo numatytos galimybės, t. y. skola priteista teismo arba išduotas notaro vykdomasis įrašas ar kitoks atitinkamos institucijos raštas patvirtinantis apie skolos buvimą ir skola buvo perduota priverstiniam skolos išieškojimui į antstolio kontorą, tačiau nėra galimybės skolos išieškoti.

2. Šiuo metu Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas numato tik vieną galimybę fiziniam asmeniui bankrutuoti, t. y. keltis bankroto byla (bankroto procesas), tuo tarpu dalyje nagrinėtų valstybių yra suteikta alternatyva bankroto procesui. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatyme įtraukti papildomą skirsnį „Individualūs skolininkų ir kreditorių susitarimai“. Šiame skirsnyje turėtų būti reglamentuotos nuostatos dėl individualaus skolininkų ir kreditorių susitarimų, kuriais nekeliant bankroto bylos ir nepatiriant papildomų bankroto proceso išlaidų būtų sprendžiamos taikūs tarp skolininko ir kreditoriaus/kreditorių susitarimai. Susitarimais būtų išspręsti skolų padengimo, skolų dalies ar visos skolos nurašymo klausimai. Taip pat būtų įtvirtinti straipsniai dėl tokių susitarimų galiojimo, privalomumo, nutraukimo ir nesilaikymo pasekmių.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

- 1) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000. Nr. 74-2262;
- 2) Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002 Nr. 36-1340.E;
- 3) Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001 Nr. 31-1012;
- 4) Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001 Nr. 31-1010;
- 5) Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012. Nr. 57-2823;
- 6) Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios.*, 2000, Nr. 89-2741;
- 7) 2000 m. gegužės 29 d. Europos reglamentas 1346/2000 „Dėl bankroto bylų“. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, 2000, Nr. L 160/1.
- 8) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. birželio 22 d. Nr. 644 „Dėl minimaliojo darbo užmokesčio didinimo“. TAR, 2016-06-22, Nr. 17577.

Specialiosios literatūros::

- 1) KAVALNĖ, S; MIKUCKIENĖ, V; NORKUS, R; VELIČKA, R. *Bankroto teisė, pirmoji knyga: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2009;
- 2) BERNOTAITĖ, K. *Nemokumo teisinio reguliavimo ypatumai*. Jurisprudencija. 2005;
- 3) ALIŠAUSKAS, V. JOVAIŠA, L. ir kiti. *Lietuvos Didžiosios kunigaikštijos kultūra*, Vilnius, 2001;
- 4) AITIS, T. *Fizinių asmenų bankrotas*, 2013;
- 5) OMAR. P. J. *European Insolvency Law*. Ashgate Publishing Company, 2004;
- 6) ZIEGEL, J. S. *Comparative consumer insolvency regimes*. Hart Publishing, 2003;
- 7) TABB, C. J. *Lessons from the Globalization of Consumer Bankruptcy*. Law & Social Inquiry, 2005;
- 8) LIVSHITS, I. *Consumer Bankruptcy: A Fresh Start*, Stanfordm, 2005;
- 9) FLETCHER, F. I. *Insolvency in private international law. National and*

- internatonal approaches, Second edition. Oxford university press, 2005;*
- 10) BUTKUS, K. JAZBUTIS, R. KELPŠAS, T. LAUŽIKAS, E. VELIČKA, R. VIŠINSKIS V. *Taikomasis mokslinis tyrimo darbas: Fizinųjų asmenų nemokumo problemų sprendimo būdų analizė*, Vilnius, 2005;
  - 11) HARTKAMP A. S. ir kt. *Towards a European civil code*, Wolter s Kluwer Law & Business, 2004;
  - 12) MIKELĖNAS, V. VILEITA, A, TMINSKAS, A. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001;
  - 13) MORGAN, S. SMYTH, N. TRIBE, J. *Personas Insolvency Law in Practice*. London, 2013.

Teismų praktika::

- 1) Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. *2014 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje dėl R. J. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-485-658/2014;*
- 2) Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. *2014 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje dėl G. A. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-443-823/2014;*
- 3) Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. *2014 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje dėl R. J. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-1767-657/2014;*
- 4) Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. *2014 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje dėl D. R. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-527-324/2014;*
- 5) Europos žmogaus teisių teismas. *2004 m. liepos 20 d. sprendimas byloje Bäck v. Finland, No. 37598/97;*
- 6) Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2014 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje dėl P. G. A.. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-227-390/2014;*
- 7) Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. *2014 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje dėl V. Ž. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-738-538;*
- 8) Kauno apygardos teismo nutartis Civilinių bylų skyriaus teisėjas. *2014 m. gegužės 20 d. civilinėje byloje dėl Ž. O. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-1143-260/2014;*
- 9) Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. *2014 m. sausio 23*

- d. nutartis civilinėje byloje dėl A. S. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-167-125/2014;*
- 10) Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. *2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje dėl M. G. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-1079-260/2014;*
  - 11) Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. *2013 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje dėl R. P. ir A. P.. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-2361-230/2013;*
  - 12) Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. kovo mėn. 20 d. nutartis civilinėje byloje dėl R. G. bankroto bylos iškelimo, Nr. 3K-3-139-421/2015;*
  - 13) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2012 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje dėl D. P. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2-571/2012;*
  - 14) Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2014 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje dėl E. J. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-877-436/2014;*
  - 15) Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje dėl bankroto bylos iškelimo, Nr. 3K-3-269-219/2014;*
  - 16) Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. gegužės 7 d. nutartis civilinėje byloje dėl E. P. mokumo atkūrimo plano patvirtinimo, Nr. 3K-3-263-706/2015;*
  - 17) Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje dėl I. J. bankroto bylos iškelimo, Nr. 3-K-3-516/2014;*
  - 18) Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. *2014 m. sausio 24 d. nutartis civilinėje byloje dėl K. N. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-147-640/2014;*
  - 19) Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. *2014 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje dėl V. L. ir J. L. bankroto bylos iškelimo, Nr. 2S-147-425/2014;*
  - 20) Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. birželio 03 d. nutartis civilinėje byloje dėl bankroto bylos iškelimo, Nr. 3-K-3-342-248/2014;*

- 21) Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje dėl A. A. bankroto bylos iškelimo Nr. 2S-1131-221/2015.

Elektroniniai dokumentai:

- 1) Tarptautinių žodžių žodynas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.zodziai.lt/reiksme&word=Bankrotas&wid=2327;>
- 2) Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: [http://lkzd.lki.lt/Zodynas/Visas.asp;](http://lkzd.lki.lt/Zodynas/Visas.asp)
- 3) Jungtinės Karalystės bankroto įstatymas (Insolvency Act), 1986, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents;>
- 4) Vokietijos bankroto įstatymas (Germany Insolvency Statute), 1994, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: [http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/englisch_inso.html;](http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/englisch_inso.html)
- 5) Jungtinių Amerikos Valstijų bankroto įstatymas (US code, title 11, Chapter 1) General provisions [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/11/101;>
- 6) Fizinį asmenų bankroto proceso aiškinamoji medžiaga [žiūrėta 2017 m. kovo mėn. 15 d.]. Prieiga per internetą: [http://www.bankrotodep.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/fiziniu-asmenu-bankrotas/fizini-asmenu-bankroto-proceso-aiskinamoji-medziaga/;](http://www.bankrotodep.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/fiziniu-asmenu-bankrotas/fizini-asmenu-bankroto-proceso-aiskinamoji-medziaga/)
- 7) TAMŠIŪNIENĖ, E. TEREBEIZA, Ž. BOLZANAS, D. European Scientific Journal, 2013, edition vol.9 NO.22 [žiūrėta 2017 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://eujournal.org/index.php/esj/article/view/1641/1632;>
- 8) Bankrotas Jungtinėje Karalystėje [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://fab.lt/lt?com=sheets&id=5;>
- 9) Bankruptcy – England and Wales [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_eng_en.htm,;
- 10) Vokietijos bankroto įstatymas (Insolvency Statute (Insolvenzordnung, InsO)) [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=773#s1;>
- 11) Bankruptcy – Germany [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ger_lt.htm;

- 12) Vokietijos civilinis kodeksas (German Civil Code) [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html;
- 13) Lenkijos bankroto ir restruktūrizavimo įstatymas (Prawo upadłościowe i naprawcze, 2003) [žiūrėta 2017 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: dziennikustaw.gov.pl/du/2015/233/D2015000023301.pdf;
- 14) Švedijos bankroto įstatymas (Bankruptcy act (Konkurslag) (1987:672)) [žiūrėta 2017 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą: http://siteresources.worldbank.org/GILDSWEDEN/Resources/Sweden_Bankruptcy_Law.pdf;
- 15) Bankruptcy – Sweden [žiūrėta 2017 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_swe_lt.htm.

SANTRAUKA

Šio baigiamojo magistro darbo tema – fizinių asmenų bankroto sąlygos ir padariniai: lyginamoji analizė. Temos pasirinkimą lemia tai, kad su įsipareigojimų nevykdymu susiduriama kiekvieną dieną ir ilgą laikotarpį, kol Lietuvoje nebuvo priimtas fizinių asmenų bankroto įstatymas, skolininkai negalėdami pasidengti skolų turėjo vykti keltis fizinio asmens bankroto bylas į kitas valstybes. Galiausiai 2013 m. kovo 1 d. Lietuvoje įsigaliojo fizinių asmenų bankroto įstatymas, kuris suteikia galimybę fiziniams asmenims bankrutuoti Lietuvoje. Atsižvelgiant į tai yra aktualu atlikti šio bankroto instituto analizę.

Temos aktualumą lemia ir tai, kad Fizinių asmenų bankroto institutas Lietuvoje – nauja sritis, todėl ši tema nėra plačiai išnagrinėta teisinėje mokslinėje literatūroje. Šiame baigiamajame magistro darbe yra siekiama išanalizuoti Lietuvos fizinių asmenų bankroto institutą bei pateikti palyginimą, kitų valstybių bankroto instituto atžvilgiu. Šiame darbe išsikelti uždaviniai, kuriais siekiama apibrėžti fizinių asmenų bankroto paskirtį, nemokumo sampratą; nustatyti fizinių asmenų bankroto sąlygas Lietuvoje; nustatyti fizinių asmenų bankroto padarinius Lietuvoje; atlikus analizę palyginti Lietuvos fizinio asmens bankroto institutą su pasirinktomis valstybėmis (Jungtinė Karalystė, Vokietija, Lenkija, Švedija). Atlikus skirtingų valstybių norminių teisės aktų ir teismų praktikos analizę siekiama atlikti lyginamąją fizinių asmenų bankroto analizę.

Pirmojoje darbo dalyje yra apžvelgiama bankroto proceso raida, tiek pasauliniu mastu tiek nacionaliniu mastu, apžvelgiami pasaulyje egzistuojantys bankroto proceso modeliai ir išskirti jų panašumai bei skirtumai, aptarta pasaulyje egzistuojanti nemokumo sąvoka.

Antrojoje darbo dalyje per norminių teisės aktų bei teismų praktikos analizę yra aptariama fizinių asmenų bankroto instituto Lietuvoje sąlygos ir padariniai. Šioje dalyje atlikta analizė bus lyginta su kitose valstybėse galiojančiais fizinių asmenų bankroto institutais.

Trečiojoje yra lyginamas Lietuvoje egzistuojantis fizinio asmens bankroto institutas su kitų Europos sąjungos valstybių modeliais (Jungtinė Karalystė, Vokietija, Lenkija, Švedija), per lyginamąją institutų analizę yra atskleidžiamas Lietuvoje egzistuojančio fizinio asmens bankroto privalumai ar trūkumai kitų Europos sąjungos valstybių fizinio asmens bankroto instituto atžvilgiu.

Šio baigiamojo magistro darbo pabaigoje yra pateikiamos išsikeltų uždavinių išvados, apibendrinami darbe pasiekti tikslai, taip pat pateikiamos rekomendacijos galinčios šio darbo autoriaus nuomonę pagerinti Lietuvoje galiojančio fizinio asmens bankroto instituto reglamentavimą.

SUMMARY

The final Master's thesis - personal bankruptcy conditions and consequences: a comparative analysis. Subject choice due to the fact that defaults are faced every day and for a long period of time. Before personal bankruptcy law was accepted in Lithuania in March 1st 2013, borrowers that could not cover the debt had to go to foreign countries to raise natural person bankruptcy proceedings. When this law took effect, it provided the ability for natural persons to go bankrupt. In this context, it is important to carry out the analysis of the bankruptcy institute.

The subject is also relevant due to the fact that The bankruptcy of individuals Institute of Lithuania is a new area, so this topic is not widely explored in legal scientific literature. This thesis aims to analyze the Lithuanian Institute of personal bankruptcy and to make a comparison of other countries with respect to the bankruptcy institute. The targets for this work seek to define the purpose of personal bankruptcy, insolvency concept; determine bankruptcy cases in which a person is considered fraudulent; analyse and compare Lithuania insolvency of individuals with selected countries (Great Britain, Germany, Poland, Sweden). The different states regulations and case law analysis aims to make a comparative analysis of personal bankruptcy.

The first part of the paper discusses the concept of insolvency and gives an overview of developments in the bankruptcy process - both at global and national level. It also gives an overview of the world's existing bankruptcy process models and identification of their similarities and differences.

The second part uses regulatory legislation and case analysis to deal with conditions and consequences of Institute of personal bankruptcy in Lithuania. The analysis carried out in this part has been compared with personal bankruptcy institutes in force in other countries.

The third part compares the insolvency of individuals model between Lithuania and other European Union countries (Great Britain, Germany, Poland, Sweden). It also uses a comparative analysis to reveal the differences of advantages or disadvantages between natural person bankruptcy institutes of Lithuania and other European Union countries. The end of the master thesis provides the problem conclusions, summary of achieved goals, authors recommendations on how to improve the regulation of Lithuania Institute of personal bankruptcy.